

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Inspirativní přehled současné kvalitní české literatury pro děti
mladšího školního věku a doporučení k rozvoji jejich čtenářství
rozšířené o dotazníkový výzkum dětského čtenářství

An Inspiring Overview of Contemporary High-quality Czech Literature
Intended for Primary School-Age Children and Recommendations for Their
Reading Progress with a Questionnaire Research of Childrens' Reading

Bc. Jana Černá

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Laufková, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Vychovatelství

2020

Prohlášení:

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Inspirativní přehled současné kvalitní české literatury pro děti mladšího školního věku a doporučení k rozvoji jejich čtenářství rozšířené o dotazníkový výzkum dětského čtenářství* potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce paní PhDr. Veroniky Laufkové, Ph.D., samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21. 4. 2020

Poděkování:

Ráda bych tímto vyjádřila své poděkování své vedoucí práce paní PhDr. Veronice Laufkové, Ph.D. za přátelský přístup, motivaci, podporu, pomoc, cenné rady a připomínky v průběhu zpracování mé bakalářské práce. Dále patří moje poděkování také mému manželovi PharmDr. Daliborovi Černému, Ph.D. a dcerám Klárce a Lucince za jejich povzbuzování, trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Abstrakt:

Hlavním cílem práce je podpořit snahu vychovatelů ve školním i rodinném prostředí o zformování kladného postoje dětí ke knize tím, že jim bude předložena široká paleta možností, jak upoutat dětského čtenáře, od nabídky současné kvalitní dětské literatury odpovídající zájmům dětí až po účast na různých projektech, jejichž cílem je podpořit čtenářství. Významnou částí práce je představení současných kvalitních nakladatelství, spisovatelů a ilustrátorů současné dětské literatury, projekty podporující dětské čtenářství a trendy ve vývoji čtenářství. Tyto informace jsou doplněny výsledky dotazníkového šetření mezi 150 rodiči žáků mladšího školního věku, které mimo jiné odhalují, jaké žánry a témata jsou u žáků nejoblíbenější a jací spisovatelé či nakladatelství jsou u jejich dětí preferovaná. Z výsledků plyne, že nejoblíbenějším žánrem v této věkové skupině (6–11 let) je pohádka. Děti v tomto věku ještě nemívají svého oblíbeného autora. Rodiče spíše nepreferují určitá nakladatelství, nechávají výběr knih na svém dítěti a pokud do výběru zasahují, mezi základní kritéria výběru patří: formát a zpracování, písmo, doporučení knihovnicí a doporučení pedagogem.

Klíčová slova: čtenářství, čtenářská gramotnost, literatura pro děti a mládež, dětský čtenář, projekty, nakladatelství, spisovatelé, motivace dětí ke čtení, ilustrace

Abstract:

The most important aim of this bachelor paper is to support the educators' effort to form the childrens' positive attitude towards the reading in the school or a family environment. A wide variety of options how to detain a child's reader is going to be proposed. The proposal of high – quality childrens' literature responding to the contemporary childrens' interests or projects that support the reading itself will be part of this paper. The results of questionnaire concerning popular genres, topics, authors and publishers will be a key part of this paper.

Keywords: reading, reader's literacy, literature for children, child's reader, projects, publishers, authors, child's motivation for reading, illustrations

Obsah:

1	Úvod a cíl práce.....	10
2	Pojmy čtení, četba a čtenářství	12
3	Pojmy gramotnost, čtenářská gramotnost a pregramotnost.....	12
3.1	Gramotnost.....	12
3.2	Čtenářská gramotnost	13
3.3	Čtenářská pregramotnost	13
3.4	Význam čtenářské gramotnosti v životě jedince	14
3.5	Trendy vývoje čtenářství u českých dětí, výzkumy vztahující se ke čtenářské gramotnosti.....	15
3.5.1	Mezinárodní výzkumy PISA a PIRLS	15
3.5.2	České děti jako čtenáři.....	16
3.5.3	České děti a mládež jako čtenáři 2017	17
3.5.4	Rodina, škola, knihovna: Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje	18
4	Úloha rodičů, učitelů a vychovatelů při formování kladného postoje dětí ke čtení	19
5	Charakteristika současné literatury pro děti (po roce 2000).....	22
6	Typologie žánrů dětské literatury	24
6.1	Říkadla	27
6.2	Lidová pohádka.....	28
6.3	Autorská pohádka pro děti (tzv. umělá).....	29
6.4	Próza s dětským hrdinou	29
6.5	Bilderbuch.....	30
6.6	Bajka	31
6.7	Komiks.....	32
7	Současná kvalitní nakladatelství knih literatury pro děti.....	32

7.1	Albatros.....	33
7.2	Baobab	33
7.3	Běžiliška.....	34
7.4	Grada.....	34
7.5	Host.....	34
7.6	Labyrint.....	35
7.7	Meander	36
7.8	Mladá fronta.....	36
7.9	Paseka	37
7.10	Portál	37
7.11	Svojtka.....	38
7.12	65. pole.....	38
8	Spisovatelé současné dětské literatury	38
8.1	Braunová Petra.....	39
8.2	Březinová Ivona.....	39
8.3	Černá Olga	40
8.4	Drijverová Martina	41
8.5	Dvořák Jiří	41
8.6	Fischerová Daniela	42
8.7	Kratochvíl Miloš	42
8.8	Krolupperová Daniela.....	43
8.9	Malý Radek.....	44
8.10	Míková Marka	44
8.11	Papoušková Eva	45
8.12	Peroutková Ivana.....	45

8.13	Pospíšilová Zuzana.....	45
8.14	Stará Ester	46
8.15	Šrámková Jana.....	47
8.16	Šrut Pavel	47
8.17	Žáček Jiří.....	48
9	Význam ilustrace a současní čeští ilustrátoři.....	48
9.1	Čech Pavel	49
9.2	Dvořáková Lucie.....	49
9.3	Horáček Petr	50
9.4	Lomová Lucie	50
9.5	Miklínová Galina	50
9.6	Nikl Petr.....	51
9.7	Říčanová Tereza	52
9.8	Sís Petr	52
9.9	Sýkorová-Pekárková Eva.....	53
9.10	Vostradovská Tereza	53
10	Projekty podporující dětské čtenářství u českých dětí.....	54
10.1	Noc s Andersenem	54
10.2	Rosteme s knihou	54
10.3	Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka	55
10.4	Celé Česko čte dětem	55
10.5	Děti, čtete?.....	56
10.6	Čtení pomáhá.....	56
10.7	Den pro dětskou knihu	56
10.8	Kamarádka knihovna.....	56

10.9	Anketa SUK – čteme všichni	56
10.10	Děti čtou nevidomým dětem	57
10.11	S knížkou do života (Bookstart).....	57
10.12	Poprvé do školy – poprvé do knihovny.....	57
10.13	Pomáháme školám k úspěchu	57
10.14	Ctenidetem.knihovny.cz.....	57
11	Praktická doporučení k formování kladného postoje dětí ke knize.....	57
11.1	Podpora v rodině	58
11.2	Podpora ve škole	58
11.3	Podpora ve veřejné knihovně	59
	Praktická část.....	60
12	Cíle praktické části	60
13	Hypotézy.....	60
14	Metodika.....	61
14.1	Metody sběru dat.....	61
14.2	Metody zpracování a analýzy dat.....	61
15	Výsledky.....	61
15.1	Oblíbené žánry	61
15.2	Oblíbená témata.....	63
15.3	Výběr knihy.....	64
15.4	Předčítání.....	66
15.5	Knihovna	68
15.6	Knihkupectví	69
15.7	Oblíbený spisovatel.....	70
15.8	Oblíbený ilustrátor.....	72

15.9	Oblíbená nakladatelství	73
15.10	Projekt k podpoře čtenářství.....	75
15.11	Knihy doporučené rodiči	76
16	Shrnutí výsledků, limity dotazníkového šetření a diskuze výsledků.....	80
17	Tipy pro rodiče, vychovatele a učitele, jak rozvíjet u dětí čtenářství.....	84
18	Závěr.....	85
19	Použitá literatura a internetové zdroje	87
20	Seznam grafů	94
21	Přílohy	95
21.1	Příloha č. 1: Dotazníkový formulář.....	95
21.2	Příloha č. 2: Seznam knih od zahraničních autorů doporučených rodiči:	99

1 Úvod a cíl práce

Je známo, že četba má pozitivní vliv na různé oblasti lidského konání (viz kapitola 3), proto považují za nezbytné, abychom dětem často předkládali kvalitní knížky a snažili se, aby si k nim vytvořily kladný postoj. Aby nepovažovaly čtení za nutné zlo, ale aby ve čtení nacházely potěšení. Toho lze zajisté dosáhnout, pokud budou číst zajímavé knihy, které budou odpovídat jejich vkusu a potřebám, a nebudou nuceny číst literaturu, která je zastaralá a nereflektuje současný svět s výjimkou klasických lidových pohádek, které prostřednictvím svých archetypů pozitivně působí na vývoj dětí. Největší vliv na čtenářství dětí mají jejich rodiče, kteří svým vlastním přístupem k četbě dávají příklad svým dětem. Vedle rodičů je to pak v neposlední řadě také škola, resp. pedagogové, kteří ovlivňují to, jak přistupují žáci k četbě. V ideálním případě pedagogové začleňují do výuky moderní metody jako např. dílny čtení. Jiný a lepší pohled na knihu mohou také děti získat účastí na různých čtenářských projektech, které se v posledních letech konají a motivují děti stát se čtenářem, který se aktivně zajímá o svět literatury. Pokud se z dětí stanou čtenáři, je to předpoklad pro dosažení dobrých výsledků při testování tzv. čtenářské gramotnosti (viz kap. 2.2), o které se v současné době často hovoří. Od roku 2000/2001 se Česká republika účastní mezinárodních srovnávacích výzkumů PISA a PIRLS (viz kapitola 10.1), které zjišťují, jak děti rozumí informacím, které jsou obsaženy v přečteném textu. Z výsledků PIRLS vyplývá, že přestože se výsledky českých žáků v mezinárodním šetření čtenářské gramotnosti za posledních 15 let statisticky významně zlepšily, vzhledem k výsledkům šetření z roku 2011, stagnují. Vzhledem k tomu, jak je čtenářská gramotnost ve vzdělávání klíčová, je nutné podpořit její rozvoj. Vykoukalová a Wildová [1] hovoří o tom, že čtenářská gramotnost nabývá na významu v kontextu změny koncepce vzdělávání, které se stále více odchyluje od prostého shromažďování teoretických vědomostí a obrací se k vytváření kompetencí, tj. vytváření vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

Cílem této práce je především poskytnout ucelený přehled o současné české knižní kultuře určené dětem mladšího školního věku. Tato práce usnadní vychovatelům orientaci v množství vydaných knižních titulů a nakladatelství a v nabídce různých programů k rozvoji dětského čtenářství, seznámí je se současnými renomovanými autory a ilustrátory

a jejich literárními a výtvarnými počiny. Výsledky dotazníkového šetření, které budou uvedeny v praktické části této práce, poskytnou přehled o dětských oblíbených žánrech, tématech, spisovatelích, ilustrátorech a nakladatelstvích vydávajících knihy pro dětské čtenáře a nastíní, jaký mají přístup ke čtení svých dětí jejich rodiče, což umožní vychovatelům reagovat na současný stav čtenářství u dětí, a na jeho základě vyjít z dalšího rozvoje ve volnočasových zařízeních.

Na základě tohoto obecného cíle byly stanoveny dílčí cíle:

- a) zorientovat čtenáře na současném knižním trhu – kvalitní nakladatelství, spisovatele a ilustrátoři;
- b) najít a popsat projekty podporující dětské čtenářství;
- c) charakterizovat současné trendy vývoje čtenářství u českých dětí pohledem výzkumů;
- d) dotazníkem pro rodiče zmapovat oblíbené žánry, témata, spisovatele a ilustrátory a nakladatelství u žáků mladšího školního věku.

Teoretická část

2 Pojmy čtení, četba a čtenářství

Jelikož často dochází při úvahách o dětském čtenářství k nejednotnému užívání souvisejících výrazů, bylo by na začátku vhodné odlišit a nesměšovat pojmy **čtení, četba a čtenářství**. Jiří Trávníček [2, str. 42] používá následující terminologii:

čtení - mediální aktivita zaměřená na knihy (časopisy, noviny) a jejich duševní přisvojování; čas věnovaný knihám; základní aktivita související s knihami; socio - kulturní dovednost či kompetence. V rámci všech ostatních kompetencí sehrává čtení klíčovou roli.

četba - více než základní (mediální) aktivita zaměřená na knihy (časopisy a jiná čtenářská média); aktivita, která vykazuje vlastní vnitřní zákonitosti a ze které je patrná nějaká intence, plánovitost; hodnotový vztah ke knihám a jejich výběru; jde o vztah, který nevzniká jednorázově, ale musí být po určitou dobu rozvíjen a udržován.

čtenářství – pojem, který se užívá zejména v souvislosti s dětskou populací; plánovitě a cílené rozvíjení četby za pomoci školy, knihoven a jiných vzdělávacích institucí; rozvíjení, které je často doprovázeno institucionálně organizovanými kampaněmi a podpůrnými akcemi.

3 Pojmy gramotnost, čtenářská gramotnost a pregramotnost

3.1 Gramotnost

Pojem gramotnost během let pozměnil významnou měrou svůj význam. Zpočátku byl za gramotného člověka považován ten, který umí číst a psát. Dnes je to člověk, který rozumí obsahu čteného textu, chápe ho v souvislostech a dokáže informace v něm prakticky využít. V Pedagogické encyklopedii [3, str. 223] je gramotnost definována jako *schopnost ovládat různé druhy komunikace a početních úkonů za účelem využívání textových informací v rozmanitých životních situacích*. V současnosti známe dokonce řadu různých typů gramotnosti, např. funkční, počítačovou, literární, sociální atd. V odborné publikaci Gramotnosti ve vzdělávání [4] autoři definují pět gramotností. Tři z nich, a sice čtenářskou, matematickou a přírodovědnou, vybrali proto, že se jedná o oblasti, které jsou testovány při

mezinárodních výzkumech žáků. Dále se zaměřili na finanční gramotnost a ICT gramotnost, které jsou v dnešní době dalším nezbytným předpokladem pro kvalitní život a uplatnění člověka ve společnosti. Čtenářská gramotnost má ale stěžejní význam. Bez ní by člověk nebyl vybaven ani pro jiné typy gramotností.

3.2 Čtenářská gramotnost

Existují různé definice pojmu čtenářská gramotnost. Členové odborného panelu při Výzkumném ústavu pedagogickém v Praze vymezili čtenářskou gramotnost jako *celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech. V termínu čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin - vztah ke čtení, doslovné porozumění, vysuzování a hodnocení, metakognice, sdílení a aplikace* [4, s. 7]. Vysuzováním se rozumí vyvozování závěrů z přečteného textu i s ohledem na autorovy záměry. Metakognice je způsobilost člověka vyhodnocovat postupy, jichž sám používá, když se učí a poznává. Pro rozvoj čtenářské gramotnosti je tedy nezbytné, aby si děti především rády četly. Podle Národní zprávy PIRLS 2011 [5] jsou ale čeští žáci na rozdíl od Američanů, Kanadčanů či Australanů málo motivováni číst si jen pro radost a mají méně příležitostí volit si knihu podle vlastního výběru. Dále je žádoucí, aby se děti snažily doslovně porozumět, a aby se učily vyvozovat z přečteného textu adekvátní závěry. Další předpoklad, jak se stát čtenářsky gramotným člověkem, je, že děti samy sledují, jestli textu dobře porozuměly a příště budou případně volit takové strategie, aby lépe porozuměly. Měly by být připravené sdílet své prožitky s dalšími čtenáři a v neposlední řadě by měly využívat čtení k rozvoji své osobnosti.

3.3 Čtenářská pregramotnost

Jak již samotný název napovídá, pojem „čtenářská pregramotnost“ úzce souvisí a předchází „čtenářské gramotnosti“. Jedná se vlastně o mnohostranné rozvíjení dítěte v předškolním věku v činnostech, které podpoří rozvoj čtenářské gramotnosti u dětí školou povinných. Rybářová a Wildová [6] chápou pojem „pregramotnost“ jako *rozvoj dovedností a schopností nezbytných pro budoucí gramotnost, k němuž má docházet v období předškolního vzdělávání, které v tomto kontextu plní nezastupitelnou roli (RVP PV, 2018)*. Přesto že není čtenářská pregramotnost explicitně uvedena v Rámcově vzdělávacím programu

pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV), je zahrnuta do tzv. klíčových kompetencí (předpokládané vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty důležité pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince), které by dítě ukončující předškolní vzdělávání mělo mít. Mezi očekávané výstupy (dle RVP PV, 2018), které mají vliv na rozvoj čtenářské gramotnosti, z mého pohledu bezpochyby patří: koordinace ruky a oka, zvládnutí jemné motoriky, správná výslovnost, samostatné a smysluplné vyjadřování myšlenek ve vhodně zformulovaných větách, porozumění slyšenému – zachycení hlavní myšlenky příběhu, sledování děje a zopakování, soustředění se na činnost a udržení pozornosti, projevování zájmu o knížky, soustředěný poslech četby, vyjádření toho, o čem dítě přemýšlí atd. Tento výčet není zdaleka úplný, ale minimálně ukazuje, jak je sféra čtenářské pregramotnosti složitá a dotýká se nejrůznějších oblastí rozvoje dítěte.

3.4 Význam čtenářské gramotnosti v životě jedince

Dětská psychologie jednoznačně potvrzuje pozitivní vliv čtení na vývoj jedince. U dítěte se při pravidelném čtení rozvíjí slovní zásoba, zlepšuje se pravopis, porozumění textu, dokáže si z něj vybrat to podstatné, zapamatovat si to, pracovat s těmito informacemi, a tím získá všeobecný přehled. Při čtení dochází k propojování obou mozkových hemisfér, rozvíjí se fantazie a kreativita. Pravidelné předčítání má obrovský význam i pro emocionální zdraví dětí. Předčítání rozvíjí paměť a představivost, učí myšlení a pomáhá utvářet pevné pouto mezi rodičem a dítětem. [7]

Fasnerová [8] vidí prioritu současného vzdělávání ve vybavenosti žáků klíčovými kompetencemi, které jsou využitelné v praktickém životě. Jejich získání je ovšem podmíněno vysokou úrovní čtenářské gramotnosti, na kterou je nutno pohlížet jako na předpoklad kvalitního vzdělávání.

Schopnost porozumět textu umožňuje jedinci značnou míru nezávislosti myšlení, menší ochotu nechat se manipulovat a zvyšuje obecně jeho sociální adaptabilitu. [9, s. 5]

Z výše uvedeného je zřejmé, že rozvoj této kompetence je u dětí klíčový.

3.5 Trendy vývoje čtenářství u českých dětí, výzkumy vztahující se ke čtenářské gramotnosti

Národní knihovna České republiky ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu Akademie věd České republiky organizuje od roku 2007 pravidelné celostátní průzkumy, které jsou zaměřeny na vztah dospělé populace ke knihám, četbě, čtenářství a ke knihovnám. Dále probíhají mezinárodní výzkumy, které mapují a porovnávají čtenářskou gramotnost v širším měřítku.

3.5.1 Mezinárodní výzkumy PISA a PIRLS

PISA

(Programme for International Student Assessment)

PISA je největší mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které v současné době ve světě probíhá. Výzkum je jednou z aktivit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Šetření je zaměřeno na zjišťování úrovně gramotností patnáctiletých žáků, kteří se ve většině zúčastněných zemí nacházejí v posledních ročnících povinné školní docházky. Testování probíhá ve tříletých cyklech, přičemž pokaždé je kladen důraz na jednu ze tří oblastí (čtenářská, matematická a přírodovědná gramotnost) tak, aby bylo možno o ní získat detailnější informace. V ČR je jeho realizátorem Česká školní inspekce.[67]

Od roku 2000 se ČR pravidelně účastní mezinárodního šetření PISA, které zjišťuje výsledky vzdělávání patnáctiletých žáků a navzájem je porovnává. Projekt PISA je převážně zaměřen na zjišťování úrovně dovedností, schopností a vědomostí, o nichž se předpokládá, že pro ně budou výhodou v dalším vzdělávání a na trhu práce. Konkrétně čtenářská gramotnost byla testována v roce 2000, 2009 a 2018. Dle Národní zprávy České školní inspekce (Praha, 2019) patří ČR mezi státy OECD a EU s dlouhodobě podobnými výsledky. Výsledek českých žáků ve čtenářské gramotnosti v šetření PISA 2018 není statisticky významně odlišný od průměru zemí OECD. Ve čtenářské gramotnosti se ze všech domén nejvíce projevuje genderová nerovnost výsledků. Výrazně lepší jsou dívky, a to jak v ČR, tak v ostatních zemích OECD. V ČR panují obrovské rozdíly ve výsledcích žáků jednotlivých druhů škol, které jsou nejvíce patrné právě v oblasti čtenářské gramotnosti. Zajímavé zjištění je, že výsledek českých žáků

v matematické a přírodovědecké gramotnosti v šetření PISA 2018 je statisticky nad průměrem zemí OECD.

PIRLS

(Progress in International Reading Literacy Study)

V roce 2001 byl zahájen projekt PIRLS, který je zaměřen na testování čtenářské gramotnosti žáků 4. ročníku ZŠ, kteří již obvykle zvládli techniku čtení a používají čtení i ke svému dalšímu vzdělávání. Testování probíhá v pětiletých intervalech. Česká republika se zúčastnila třikrát (2001, 2011, 2016). Česká školní inspekce poskytla výsledky z těchto šetření (Národní zpráva, 2016), a my tak můžeme sledovat vývoj čtenářských dovedností. Čeští žáci dosáhli v šetření PIRLS 2016 mezi zúčastněnými zeměmi nadprůměrného výsledku. V evropském měřítku byli lepší žáci Irska, Finska, Polska, Severního Irska, Norska a Anglie. Za posledních patnáct let se v ČR statisticky významně zvýšil podíl žáků na nejvyšší úrovni čtenářské gramotnosti. Zhruba 3 % českých žáků svými dovednostmi nedosáhla ani na nízkou úroveň čtenářské gramotnosti. Ve srovnání s průměrem zemí OECD a EU má Česká republika relativně nižší podíl slabých žáků, ale také poměrně málo žáků na nejvyšší úrovni čtenářské gramotnosti. Přestože došlo u českých žáků ke statisticky významnému zlepšení (od roku 2001–2016), výsledek z roku 2016 je srovnatelný s výsledkem z roku 2011. K významnému zlepšení tedy rozhodně nedošlo. Podle výzkumu PIRLS významné zlepšení za posledních pět let zaznamenaly Irsko, Maďarsko, Švédsko, jejichž výsledek byl v roce 2011 srovnatelný s ČR a nyní je statisticky významně vyšší. Zlepšili se žáci Rakouska, Slovinska a Bulharska, kteří v roce 2011 nedosahovali úrovně českých žáků a nyní jsou s nimi srovnatelní. [68]

3.5.2 České děti jako čtenáři

V roce 2013 a 2014 byl v českém prostředí realizován průzkum, který se orientoval poprvé na děti. Průzkum České děti jako čtenáři probíhal jak ve kvantitativní, tak kvalitativní formě. V rámci kvantitativní části průzkumu se jako metoda využily standardizované dotazníky. Dotazování proběhlo přímo v rodinách a zúčastnilo se ho více než 2000 dětí. Nejmladším dětem při dotazování asistovali rodiče. Dotazování pak byli i samotní rodiče. Ve kvalitativní části výzkumu byla aplikována metoda tzv. „focus group“ (= forma skupinových diskusí). Autoři tohoto průzkumu byli PhDr. Irena Prázová, Ph.D., PhDr. Kateřina Homolová, Ph.D.,

PhDr. Hana Landová, Ph. D., a PhDr. Vít Richter. Ve spolupráci s nakladatelstvím Host pak vydali v roce 2014 publikaci, která předkládá výsledky průzkumu. Některé zajímavé poznatky, které průzkum odhalil, jsou uvedeny níže. [10]

- Matky čtou častěji než otcové.
- Matky jsou dětmi vnímány jako větší čtenářky.
- Matky více předčítají než otcové.
- Pokud matka nečte knihy, má to větší vliv na negativní vztah dítěte ke čtení, než když nečte otec.
- Jestliže otec čte, působí jako silnější motivace pro budování pozitivního vztahu dítěte ke čtení.
- Matky s dětmi více navštěvují knihovnu než otcové.
- Silnějším čtenářům je předčítáno častěji než slabým čtenářům.
- Průměrná délka předčítání je cca 25 minut.
- S narůstajícím věkem dětí se intenzita předčítání snižuje. (Pozn. Autoři upozorňují na pozitivní vliv předčítání, kdy se může dítě lépe soustředit na obsah dané knihy a může tak při čtení více relaxovat.)
- Děti stále více tráví volný čas používáním moderních technologií na úkor četby.
- Intenzita chůze do knihovny roste s věkem a návštěva knihoven je závislá na vzdělání rodičů, převážně matky.
- Do knihoven chodí častěji dívky než chlapci.

3.5.3 České děti a mládež jako čtenáři 2017

V roce 2017 se uskutečnil další rozsáhlý výzkum, který se týkal dětského čtenářství a vztahu ke knihám. Čeští vědci Mgr. Hana Friedlaenderová, PhDr. Hana Landová, Ph.D., PhDr. Irena Prázová, Ph.D. a PhDr. Vít Richter zveřejnili další odbornou studii (nakladatelství Host, 2019) a prezentovali v ní překvapující data. [7]

- Přibýlo dětí ve věku 9–14 let, které čtou každý den.
- Mírně poklesl podíl nečtenářů.
- U 9–14 letých dětí frekvence čtení knih výrazně vzrostla, a to zejména v kategorii denní četby.

- Děti se podle výzkumu shodují, že čtení je pro život důležité.
- Mladší děti baví čtení více než starší.
- Nejvíce čtou děti ve věku 6–8 let (jednou za týden čte 80 % z nich). Mezi nejstaršími je to necelá polovina.
- Téměř tři čtvrtiny mladších dětí (6–8 let) si nejraději čtou nebo nechávají číst od rodičů hlavně pohádky nebo pověsti. Následují knihy o přírodě a zvířatech. Přibližně jedna třetina z nich má nejraději komiksy.
- Lidové pohádky čtou děti méně než autorské. Častým důvodem je prý zastaralý jazyk, jemuž děti nerozumějí.
- Děti v mladším věku nemají žádné oblíbené autory, spíše oblíbené knihy.
- Knižní hrdina dnešních dětí se více globalizuje, takže najdeme hrdiny spíše zahraniční než české.
- Chlapci čtou raději především komiksy, encyklopedie a obecně naučnou literaturu. Dívky upřednostňují příběhy o svých vrstevnicích.
- S výroky o důležitosti a zábavnosti čtení se ztotožňují spíše děti rodičů s vyšším vzděláním a také ty, jimž rodiče čtou nebo četli.
- Za nejlepší způsob trávení volného času svých potomků uváděli rodiče především sportování (54 %). Četba knih získala 34 %. Za nejméně přínosný způsob využití volného času rodiče považují dobu strávenou u mobilu, počítače či tabletu.
(Ve studii autoři zmiňují fenomén dnešní digitální doby tzv. bedroomculture“ (Sonia Livingstone, Young People and New Media). Jedná se o dobrovolné odloučení dítěte od zbytku rodiny v jeho pokoji. Tam sleduje filmy, píše si zprávy s přáteli, hraje hry.)
- Autoři studie uvádějí, že za slabým čtenářstvím a nečtenářstvím mládeže stojí velmi široká nabídka jiných způsobů trávení volného času.

3.5.4 Rodina, škola, knihovna: Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje

- **Jiří Trávníček**, Host Národní knihovna, 2019

Na rozdíl od předchozích dvou výzkumů byl tento zaměřen na českou dospělou populaci (od 15 let výše). Přesto přináší mnoho poznatků a doporučení, které lze využít a aplikovat na dětskou populaci. Hlavním tématem tohoto výzkumu, který proběhl v roce 2018, byla čtenářská socializace: co je nejdůležitější pro to, abychom se stali čtenáři, jaké místo přitom

zaujímá rodina, jaký je náš vztah ke škole a povinné četbě a jak je důležitý obraz rodičů. Autor dochází k mnoha zajímavým názorům. Některé z nich jsou shrnuty níže.

- Čtení tištěných knih vede k většímu soustředění a porozumění než na obrazovce.
 - V předškolním věku již dochází k vytváření prvního stupně našeho čtenářského uvědomění. Důležitý je spíše tvar a výtvarná podoba knihy než text.
 - Předčítání v dětství hraje velmi silnou roli. Předčítání dětem je časem sdílení, kde je důležitější to, že se sdílí, než co se sdílí.
 - Pro děti je důležitá tzv. *rodinná čtenářská infrastruktura*, do které patří to, že mají doma knížky a že je jejich blízcí čtou, že o přečtených knihách mluví, dále že jsou knihy v jejich rodině běžným dárkem, že je běžné zajít společně do knihkupectví, atd. Tato infrastruktura pak na děti působí naprosto přirozeně.
 - Všechny tzv. *socializační instance* našeho čtení (rodina, škola, knihovna) svůj účinek zesilují, pokud mezi nimi existuje provázanost. Podstatné je také to, že jsou tyto tři instance v našem čtenářském životě seřazeny v čase. Vše začíná v rodině, která rozhoduje o naší další čtenářské dráze.
 - Škola nevyrovná nerovnosti dětí, které přicházejí z různých prostředí (rodiny s bohatou čtenářskou infrastrukturou versus rodiny, které čtení nepodporují), pouze je reprodukuje. U dětí, jimž se nepředčítalo, se postupně zvyšuje jejich handicap.
- [69]

4 Úloha rodičů, učitelů a vychovatelů při formování kladného postoje dětí ke čtení

Rodiče, škola a knihovna tvoří základní trojúhelník podpory dětského čtenářství. Rodiče vytvářejí dítěti příznivé prostředí, inspirují a také přímo či nepřímo motivují jeho rozvíjející se čtenářství. Škola je místem, kde se dítě naučí technice čtení a cíleně získává další nové čtenářské podněty. Souběžně s rodinou a školou pak působí knihovna jako otevřená instituce, kam může dítě kdykoliv přijít a najít nepřebornou nabídku možností, jak se ještě více ponořit do světa knih. [10, s. 101]

Největší vliv na čtenářství dítěte má jeho rodina. Ukazuje se, že působení čtenářských vzorů v rodině, pravidelné předčítání, možnost vyprávět o přečteném a dostupnost dostatečného množství kvalitních dětských knih představují jedny z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících rozvoj pozitivního vztahu ke knihám a čtení, a to zejména u mladších dětí. Předčítání z knih již od raného dětství bývá velmi často považováno za klíčový okamžik budování pozitivního vztahu dětí ke knížkám a čtení. Jednou z dalších možností, jak mohou rodiče motivovat děti ke čtení knih, je věnovat jim knihy jako dárek třeba k narozeninám nebo společně navštěvovat knihovnu a vybírat tituly, které budou pro děti atraktivní.

V rozvoji dětského čtenářství hrají významnou roli i učitelé a kvalita školní knihovny. Výsledky výzkumů ukazují, že s rostoucím věkem dítěte klesá vliv rodičů a v rozvoji zájmu o knihy a čtení začínají hrát roli i další faktory – vliv školy a vrstevníků a mimoškolní zájmy dítěte. České školství se vyznačuje tím, že čím starší dítě, tím přísnější jsou požadavky týkající se doporučené (povinné) literatury. Výzkum z roku 2014 (České děti jako čtenáři) ukázal, že učitelé nejmladších školáků (6 – 8 let) usilují o to, aby si děti především trénovaly techniku čtení, a seznamy doporučených knih svým žákům nepředkládají. To ovšem neplatí u starších dětí, u nichž je stále častěji cílem, aby četly konkrétní literaturu určitého stylu a kvality. Neměly bychom ale spíše dětem radit při výběru literatury dle jejich zálib a dávat jim doporučení, než je nutit do četby něčeho, o co nemají zájem? *Škola by měla upustit od povinné, nařízené četby a soustředit se na doporučování vhodných titulů tak, aby si samo dítě mohlo vybrat knihy s ohledem na své zájmy, duševní rozvoj a úroveň dosažených čtenářských dovedností.* [10, s. 105]

Velmi oblíbené jsou nyní ve školách tzv. dílny čtení, které přivedou k pravidelné četbě i nečtenáře. Dílny čtení umožňují pracovat společně i individuálně. Jedná se o aktivitu, která se zařazuje převážně do hodin českého jazyka. Není ale vyloučeno zařadit tuto aktivitu i během odpoledních hodin, které děti tráví ve školní družině či v rámci čtenářského klubu (viz níže). Obsahem dílny je souvislá četba beletristického textu, který si děti samy vybírají. Ve třídě poté probíhají tzv. čtenářské reakce - rozhovory o knihách a další aktivity se čtením spojené. Ve článku Miloše Šlapala [11], který píše o dílně čtení v praxi je mnoho zajímavých detailních informací, jak konkrétně postupovat během dílny čtení, např. jaké otázky dětem

pokládat při následných rozhovorech o knize, jak si mají děti zaznamenávat, o čem četly, jak koncipovat referát o knize, atd.

Společné čtení dětí a jejich rodičů ve škole je dalším krokem, jak nenásilnou formou seznamovat děti s knížkami (tzv. „čtenářské kavárny“). Rodiče s dětmi jsou pozváni na setkání ve škole, jehož náplní je strávit společně příjemný čas s knihou. Účastníci této akce si mohou přinést vlastní knihu a po např. 15-20 minutách společné tiché četby si mohou navzájem sdělovat své prožitky a dojmy z přečteného.

Zapisování do tzv. podvojných čtenářských deníků (tzv. dvojitý zápisník) také posiluje čtenářskou gramotnost. Tato metoda umožňuje čtenářům písemně reflektovat text. Cílem je propojovat text se svými vlastními vědomostmi, prožitky, asociacemi a otázkami a ty nejsilnější si zapsat a okomentovat je také písemně. *Tato metoda kritického myšlení kromě cíleného přemýšlení učí žáky zároveň odlišovat citaci od komentáře. Pro žáky bývá přínosné zhmotnit popis této metody do písemné podoby, podle které pak samostatně pracují* [12]

Školní knihovna plní řadu funkcí. Je to informační, komunikační a mediální centrum školy, které podporuje vyučovací proces. Stěžejní funkcí školní knihovny je ale také podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti. *Knihovnik školní knihovny ve spolupráci s učiteli českého jazyka a literatury připravuje knihy vhodné pro rozvoj čtenářství u dětí, individuálně pracuje s dětmi, které se vymykají průměru. Připravuje a realizuje akce na podporu čtenářství, seznamuje s novinkami beletrie i naučné literatury celé školní společnosti.* [13] Dle výzkumu České děti jako čtenáři z roku 2014 [10] se s rostoucím věkem žáků zvyšuje povědomí o existenci školní knihovny a především také její návštěvnost. Školní knihovna by měla nabízet dostatek knih, které jsou nějak propojeny s výukou jednotlivých předmětů.

Také spolupráce školy a veřejné knihovny je v tomto směru nezbytná. Pravidelné návštěvy třídy v knihovně mohou přispět k utváření pozitivního vztahu k četbě.

Další možností, jak mohou děti příjemně strávit čas nad knížkou, je čtenářský klub. Je to volnočasová aktivita, která se může konat třeba ve škole nebo v knihovně. Děti v klubu pracují pod vedením manažerů klubů, kteří připravují program pro děti. Hlavními pilíři klubové práce jsou pak dílny čtení, motivace k půjčování knihy domů a vzájemné doporučování knih. [83]

5 Charakteristika současné literatury pro děti (po roce 2000)

Literatura pro děti a mládež (dále jen LPDM) je definována jako *literatura přímo adresovaná dětem a mládeži; v širším pojetí též jiné literární texty, které přijímá jako svou četbu. LPMD je určena přístupností, přitažlivostí a stimulativností pro příjemce nižších věkových kategorií, zpravidla ve věku 3-16 let.* [14, s. 360 - 361]. *Je to část literatury určená dětskému čtenáři, která svoji úpravou a obsahem knih přispívá k mentální, etické a estetické výchově čtenáře a je jím uzpůsobena. Vliv literatury na dítě je nenahraditelný. U dítěte se poslechem čtených příběhů a později jejich vlastní četbou probouzí obrazotvornost, cit pro jazyk, dochází k rozšiřování slovní zásoby. Jde o prostředek, jak dítě nenásilně vzdělávat a nutit ho k přemýšlení. Dítě si zároveň vštěpuje estetické a především mravní zásady a hodnoty* [15]. Z výše uvedeného vyplývá, že kromě dalších výhod, které čtenářství přináší, jsou děti četbou především vychovávány. Čtenářství dětí je vlastně takový výchovný pomocník rodičů a obecně vychovatelů. Děti díky např. pohádkovým příběhům získají povědomí o tom, co je správné a co ne. A v dnešní uspěchané době, kdy rodiče mají na výchovu svých dětí méně času, se jeví tato skutečnost jako velmi prospěšná.

Současnou literaturu určenou dětem je možno charakterizovat jako obrovský živý organismus, který je vyživován rozličnou potravou od komiksů, bilderbuchů až po autorské knihy. Svatava Urbánková, literární teoretička zabývající se mimo jiné moderní českou literaturou pro děti a mládež, se vyjádřila o dětských knihách 21. století následovně. *Jednou z hlavních charakteristik je fakt, že se dětské knihy stále častěji stávají artefaktem. Je u nich významný prvek uměleckosti. Do původní LPMD vstupují noví autoři. Vznikají obrázkové knihy, knihy se často vydávají cizojazyčně. V procesu literární komunikace přestávají být rozhodující žánry a žánrové struktury. Rozhodující je modelový přístup (model směřující k přírodě, kosmu, ...). Mění se žánrové směřování – posun k hudbě, divadlu, filmu, televizi, ... Končí vymezování děl podle věkového určení. Z 90. let 20. stol. doznívá vydávání encyklopedií pro malé děti. Stabilní místo na knižním trhu mají již z let předešlých klasické adaptace pohádek a autorské pohádky. V 21. století se objevuje větší zájem o nové zpracování národních pověstí. Dále došlo k odtabuizování některých témat. Čtenáři mají zájem o umělecky kvalitní knihy.* [16, s. 9]

Podle PhDr. Jany Čeňkové Ph.D., která se také zabývá literární teorií, je současná česká literatura pro děti a mládež v souladu s evropskými trendy. *Roste zájem o komiks a komiksové romány (grafické novely) a vycházejí náročně zpracované knižní tituly. Velmi oblíbené jsou tzv. bilderbuchy a autorské knihy.* [17, s. 8]

Po roce 2000 se staly populární i knihy o české a evropské historii. Začaly vycházet znovu i sbírky pověstí českých i pražských (např. *Legenda o Golemovi*, Petr Nikl). Čtenářsky populární se stalo obří leporelo Lucie Seifertové *Dějiny udatného českého národa a pár bezvýznamných světových událostí* (2003).

Televizní večerníčky jsou v českém prostředí naprostou klasikou a ani v této době tomu není jinak. Vycházejí buď z klasické knižní předlohy, anebo vznikají souběžně s novou knihou (např. *Krysáci* – Jiří Žáček, Ivan Mraček, knižně 2011; *Králík Fiala* – Ivan Binar, Eva Sýkorová-Pekárková, knižně 2011)

Velké oblibě se těší i obrázkové knihy. Současní autoři jsou zároveň i výtvarnými umělci nebo spisovatel a ilustrátor efektivně spolupracují. (např. *Moře slané vody* – Radek Malý a Pavel Čech, 2014, *Lingvistické pohádky*, 2006, *Zahádky*, 2007 – Petr Nikl; *Kozí knížka*, 2005, *Noemova archa*, 2010 – Tereza Řičanová aj.)

Další rozvíjející se žánr současné české literatury pro děti a mládež je autorská pohádka, která buď čerpá z klasického folkloru, nebo dává prostor pro zcela nové náměty (např. *Lichožrouti*, Pavel Šrut, 2008).

Dalším moderním žánrem pro děti jsou nonsensová říkadla, která jsou založená na momentu jazykového překvapení a neologismech (Pavel Šrut, *Veliký tůdle*, 2003; *Šišatý švec a myšut*, 2007 aj.).

Z mladších autorů se poezii pro děti věnuje Radek Malý (*Kam až smí smích*, 2007).

Pevné místo v edičních řadách mají kratší prózy pro začínající čtenáře, kde jsou problémy dítěte konfrontovány s možnostmi, jak je překonat. (Petra Braunová, Ivona Březinová, Martina Drijverová nebo Daniela Krolupperová) [17, s. 8–13]

To, co uvádí LPMD do pohybu, jsou spíše jednotlivé počiny, připomínající tělesa s magnetickým účinkem, a proudění vzniká jako indukční proudění v elektromagnetických polích. Zdrojem se stávají skupiny děl nebo osobitá tvorba svébytných autorů, nakladatelské

aktivity, které překračují pouhou vydavatelskou praxi. Autoři – výtvarníci přicházejí s autorskými knihami nebo autorskými projekty širokého druhového rozpětí (jedná se o obří leporelo, bilderbuch, album, komiks, grafický román, mangu aj.) Vznikají knihy - artefakty, které mají mimořádnou výtvarnou a polygrafickou úroveň. [16, s. 9]

Současnou knihu pro děti a mládež nápaditě obohacuje plejáda výtvarníků různých generací: na autorských titulech pracují Petr Nikl, Tereza Říčanová, Petr Sís, František Skála, Alžběta Skálová nebo Dagmar Urbánková, v uměleckonaučné produkci vynikají Renáta Fučíková, Lucie Seifertová a Martina Skala. V posledním desetiletí se objevili „debutanti“ v literatuře pro děti, kteří jsou již zkušenými slovesnými tvůrci pro dospělé (Pavel Brycz, Viola Fischerová, Radek Malý, Markéta Pilátová aj.); s novým tvůrčím nasazením se obracejí k dětskému čtenáři zavedení autoři (Pavel Šrut, Jiří Žáček) nebo spisovatelé, kteří se vrátili do Čech z exilu (Ivan Binar, Iva Procházková). [17, s. 7]

Malý a Nešpor [18] popisují situaci na českém knižním trhu po roce 1989 jako velmi neutěšenou. Počet nakladatelství v devadesátých letech enormně vzrostl, což se projevilo roztržštěností nakladatelských aktivit. Došlo k masivnímu nástupu nekvalitní překladové literatury a literatury, která byla předtím omezována či zakazována. V záplavě knih nebylo snadné se orientovat a nalézat kvalitní tituly pro dětského čtenáře. Současnou situaci popisují tak, že produkce knih je nyní již převážně řízena požadavky knižního trhu.

Enormní počet malých nakladatelství se postupně redukoval a otevřenost tuzemského trhu a hranic umožnila produkci nadnárodně působícím nakladatelstvím (například Egmont, který se orientuje na vydávání titulů spojených s televizní a filmovou produkcí – Walt Disney, Děsivá věda...). Tato nakladatelství přináší kvalitativně diskutabilní nabídku knih, která je však pro děti i jejich rodiče často poutavá. [18]

Současný knižní trh je charakterizován nasyceností, až přesyceností spotřební literaturou. Do produkce knih výrazně vstupuje reklama a intermedializační procesy, které přenášejí námět v několika podobách - kniha, komiks, film, počítačová hra aj. [18, s. 13]

6 Typologie žánrů dětské literatury

Trendy v současné literatuře ukazují na stále častější mísení, tzv. hybridizaci žánrů v jednom literárním textu. (např. romány o Harry Potterovi jsou tak označovány jako směsice žánrů

fantasy a tzv. vývojového románu s prvky mystery, thrilleru, dobrodružného románu a romantického románu). Přesto stále existuje žánrová typologie, která slouží spíše k orientaci čtenářů, než aby byla striktně dodržována. Níže uvedená typologie je převzatá od Jany Čenkové, která žánry dělí podle zdrojů, odkud čerpají inspiraci. [19, s. 17]

1. Žánry, které jsou určeny dětem a mládeži

- Říkadlo folklorní, umělé a nonsensové
- Autorská pohádka pro mladší děti
- Próza s dětským hrdinou (varianta s dívčí hrdinkou)
- Obrázková kniha (Bilderbuch)
- Hrané a loutkové drama

2. Žánry převzaté ze starověké a folklorní literatury:

- Mýtus
- Epos
- Bajka
- Pohádka
- Pověst

3. Žánry (univerzální) shodné s literaturou pro dospělé:

- Komiks
- Dobrodružná literatura
- Vědeckofantastická literatura
- Historická literatura
- Detektivní próza
- Biografická literatura
- próza s dívčí hrdinkou
- Autorská pohádka
- Poezie
- Drama
- Fantasy

- Literatura faktu

Jednotlivé žánry dětské literatury lze také tradičně rozdělit podle věku čtenáře. Jedná se o preferované žánry v jednotlivých fázích vývoje dítěte. To ovšem neznamená, že toto rozdělení je striktní a neměnné. Dětský čtenář je svobodná bytost a může mít v oblibě různé žánry, i ty, které nespádají do jeho věkové kategorie. Homolová [20, str. 12] používá periodizaci rozvoje dětského čtenářství převzatou od J. Tomana.

- Předčtenářská etapa – předškolní věk:
 - mladší (do 3let)
 - starší (3-6 let)
- Čtenářská etapa – školní věk:
 - mladší školní věk – prepubescence
 - a) 1. fáze (6-8 let)
 - b) 2. fáze (9-10 let)
 - starší školní věk – pubescence
 - a) 1. fáze (11-12 let)
 - b) 2. fáze (13-15 let)

V internetové encyklopedii Wikipedia [\[15\]](#) k těmto věkovým kategoriím pak přiřazují žánry, které jsou pro každé období zpravidla dominantní:

- **3-6 let (předškolní věk)** – leporela, omalovánky, říkadla, hádanky, příběhy (nejlépe se zvířaty);
- **6-11 let (mladší školní věk)** – pohádky, povídky ze života dětí, příběhy z přírody, dobrodružné texty, rytmičné verše;
- **11-15 let (školní věk)** – dobrodružná literatura (western, indiánky), encyklopedie, dívčí romány.

Podle míry zastoupení výtvarné a slovesné složky a podle přibývajících složitosti textů nabízí **Homolová** [20, str. 19] další typologii, která člení žánrovou skladbu předčtenářského a raně čtenářského období na 5 typů:

1. typ: publikace, kde výtvarný projev figuruje bez textu (např. knížky-hračky, obrázkové knížky na prohlížení, leporela, atd.)

2. typ: publikace stimulatívni a instruktívni pro estetické či jiné dovednosti (např. omalovánky, vystřihovánky, apod.)

3. typ: publikace, v nichž dominuje výtvarná složka, ale slovo se dostává do popředí jako doprovod k obrázkům (např. příběhová leporela)

4. typ: knížky, v nichž výtvarná a textová účast jsou vyvážené a v nichž se již uplatňují specificky literární žánry (např. knížky veršů, drobná vyprávění ze života dětí, pohádky, apod.)

5. typ: publikace naučného charakteru, v nichž text převažuje nad ilustracemi

Objektem (resp. objekty) zájmu této bakalářské práce jsou děti mladšího školního věku, proto jsou níže uvedeny krátké definice žánrů, které u dětí tohoto věku dominují.

6.1 Říkadla

Říkadlo představuje dominantu slovesnosti pro předškolní věk. A bezpochyby i děti, které se nacházejí na počátku školní docházky, přicházejí s tímto žánrem do styku a mají ho v oblíbě.

*Říkadlo je krátký poetický žánr dětského folkloru, preferující zvukově rytmické efekty před sdělením. Jazykový projev v říkadle se neřídí logikou a věcnou souvislostí, nýbrž potřebou **rytmu**, rýmu, expresivní hláskové instrumentace (eufonie, kakofonie, onomatopoeie), slovní hry. Je jednoduchým synkretickým útvarem určeným k recepci i reprodukci, jehož slovesná složka zpravidla doprovází rytmický pohyb, herní akci nebo jinou činnost, což zvláště vyhovuje senzomotorickým potřebám předčtenářského věku 3-6 let [14, s. 609].*

V říkadlech se hojně vyskytují citoslovce a novotvary. Na rozdíl od básně se v říkadle často uplatňuje nelogické řazení veršů. Existují různé variace říkadel - elementární, jazykolamy, rozpočítadla, rytmické hádanky. Říkadla jsou velmi přínosná pro rozvoj řečových dovedností a podporují logické myšlení.

Způsob jazykové a rytmické organizace říkadla je velice blízký tvořivým způsobům, jakými malé dítě samo zachází s jazykem, jakými rytmizuje své slovní projevy, rýmuje a uspořádává hláskový materiál do skupin podle principu eufonie. [20, s. 20]

Příklady říkadel:

Rozmar Kopecká – Říkadla (Martina Kopecká – Rozmar, 2014)

Darina Krygiel – Kutálí se ze dvora ...: říkejte si a cvičte (Praha – Albatros, 2019)

Daniela Fisherová – Plác! Tác! Bác! - Ilustroval Jakub Kouřil (Praha – Meander, 2019)

6.2 Lidová pohádka

Žánr pohádky má své kořeny také v lidové slovesnosti. Pohádky pro děti (dříve byly určeny dospělému čtenáři) měly především vychovávat. Děti se měly poučit o správném jednání. *Jde o vyprávění založené na básnické fantazii, zejména ze světa nadpřirozených jevů. Důležité je, že pohádkový příběh není původně vázán na podmínky reálného světa.* [21]

Pohádka je pro dítě stejně nezbytná jako hra. Odpovídá úplně duševnímu obzoru dítěte raného věku. Je nutností, nutným vývojovým stupněm. Svou časovou neurčitostí (např. byl jednou jeden, bylo nebylo), záhadným umístováním (za sedmero horami, kdesi v lese,...), typizováním, ožívováním věcí, zlidšťováním zvířat, fantastikou jsou blízké dětské mentalitě. To, že v pohádkách jsou lidé nebo zvířata rozděleni na dobré a zlé a že dobro vítězí, vyhovuje velmi silnému smyslu dětí pro spravedlnost. Vhodným způsobem vyvolávají emoce jako strach, láska, náklonnost, odpor, atd. A děti v této věkové skupině pocitovou složku stále upřednostňují. [20, s. 24]

Černoušek [22] píše o nezastupitelnosti pohádek v dětském vývoji – vnáší smysl a řád do dětem nesrozumitelného, skoro chaotického, světa. Pohádka svou jednoduchou fabulí, jasnou polarizací dobra a zla, pochopitelnými zápletkami a krásou jazyka předvádí chaotický a nesrozumitelný svět před vyvíjející se dětskou duší ve srozumitelných obrazech. Klasické lidové pohádky, jako je Perníková, Chaloupka či Popelka, odpovídají na základní psychologické potřeby dětí – vztah k rodičům, vztah k sourozencům, potřebu lásky, důvěry ve svět, na potřeby poznávání mezilidských vztahů, na potřebu zvládnutí strachu a na potřebu rozvíjet pocit životního smyslu.

Příklady lidových pohádek:

Vojtěch Kubašta – O neposlušných kůzlátkách (Albatros, 2018)

Vojtěch Kubašta – Tři prasátka (Albatros, 2016)

Hana Zobačová, il. Tereza Lukešová - Pohádka o Smolíčkovi (Pasparta, 2016), Pohádka o Koblížkovi (Pasparta, 2015), Pohádka o veliké řepě (Pasparta, 2015).

6.3 Autorská pohádka pro děti (tzv. umělá)

Vedle lidových pohádek, které se staly klasikou, existují i pohádky autorské. *Autorská pohádka je pohádka, u níž známe autora (na rozdíl od pohádky lidové, kde je znám pouze sběratel, který pohádku zapsal, není tak jejím tvůrcem). Čeňková definuje autorskou pohádku jako umělý příběh s pohádkovými (zejm. kouzelnými) prvky, který je určený především dětem. Pro umělou pohádku je typické mísení žánrů (např. s fantasy, detektivkou aj.), žánrové hranice se tak často překrývají nebo stírají. Tematika a jednotlivé motivy moderních pohádek bývají ovlivněny dobou svého vzniku, takovými aktualizacemi (přítomnost moderní techniky, odkazy k dobové kultuře i společensko-politickému životu) se příběhy přibližují dobovému čtenáři, na druhou stranu však do jisté míry ztrácí svou nadčasovost. [23]*

Autorská pohádka, geneticky mladší oproti lidové, se rovněž opírá o stěžejní žánrový princip neskutečna, je však výrazem tvůrčí osobnosti a lidovou tradici vědomě překračuje. Více jsou v ní zastoupeny reálné a aktualizací prvky (sociální a etické problémy, civilizační změny). Kouzelné motivy se stávají součástí každodenní reality. [14, s. 473]

Příklady autorských pohádek:

Zuzana Pospíšilová – Rybářské pohádky (Bambook, 2019)

Pavel Čech – O čertovi (Petrkov, 2014)

Petr Sís – Šťastný skřítek (Paseka, 2012)

6.4 Próza s dětským hrdinou

Próza je literární druh zahrnující neveršované texty narativního a v širším pojetí také argumentativního nebo deskriptivního typu. [14, s. 526]

Mezi základní prozaické žánry patří román, novela a povídka s dětským hrdinou. Jedná se o vyprávění, v nichž je přítomen příběh a vypravěč.

Próza s dětským hrdinou je spjata s určitým okruhem témat a motivů (hrdinství dítěte, překonávání existenčních problémů, osamocenosť, týráni dítěte, problémy dospívání, začleňování do kolektivu, hodnoty kamarádství, vztah mezi dospělým a dětským světem, život handicapovaného dítěte, atd.) [19, s. 32]

Velmi prospěšné je, že tento žánr dětem umožňuje ztotožnit se s dětskými postavami. Možnost identifikace s textem, sdílení těchto zkušeností, to vše výrazně zvyšuje motivaci dítěte ke čtenářství. Literární texty s dětským hrdinou jsou také často genderově orientovány. Do převažujícího počtu titulů s dívčí hrdinkou autoři doplňují v posledních letech také knihy, které již názvem, úpravou obálky, případně formátem a dalšími detaily uvnitř knihy mají přilákat k literatuře také chlapce. [24]

Příklady:

Ivana Peroutková – Valentýnka a daleké kraje (Albatros, 2019)

Eva Papoušková – Kosprd a Telecí: příběh ze školky (Albatros, 2018)

Iva Procházková – Středa nám chutná (Albatros, 2013)

6.5 Bilderbuch

(autorská ilustrovaná kniha **nebo obrázková kniha**)

Významným žánrem pro děti předškolního a mladšího školního věku jsou obrázkové knihy. Dochází v nich k prolínání literárního a výtvarně-grafického umění. V zahraničí bilderbuch představuje prestižní a reprezentativní žánr literatury pro předčtenáře. Zpravidla je u nás vydávány spíše menší nakladatelství alternativnějšího rázu, která mají vysoké nároky nejen na obsahovou stránku knihy, ale velmi si zakládají také na kvalitě knižního zpracování. Bilderbuchy bývají často součástí různých bibliofilských edic (např. Niklovy knihy vycházejí v Meanderu v bibliofilské edici Modrý slon). Nejvýraznějším rysem bilderbuchu je dominance obrazu nad textem. Obrazová a textová složka se také často nápaditým způsobem prolíná a vzájemně doplňuje, jedna bez druhé ztrácí svůj význam. Tato provázanost

a komplexnost je dána také tím, že autorem bilderbuchu většinou bývá jeden člověk – vzhledem k dominující obrazové složce je to zpravidla výtvarník. [25]

Specifickou formou tohoto žánru je tzv. obrázkové čtení, kde je již podporováno sejetí textu s vizuální stránkou. Knihy jsou využívány pro práci s textem s cílem rozvíjet také jazykovou gramotnost, kdy dítě při doplňování daného obrázku do věty vytváří adekvátní podobu slova a věty. [24]

Speciální formou Bilderbuchu je tzv. **Wimmelbuch**, pro který je charakteristický velký formát (větší než A4). Knihy mají silné listy, na kterých jsou často dvoustránkové obrazy. Na nich je pak vyobrazeno mnoho detailů, lidí, zvířat a věcí. Často jsou zcela bez textu.

Do obrázkových knih patří také **leporelo**, *harmonikově skládaná kniha, zpravidla bohatě ilustrovaná, s minimem textu a nízkým počtem stran. Každá ilustrace, případně fotografie, se většinou nachází na samostatné straně. Jednotlivé strany jsou navzájem slepeny či sešity za boční okraj, takže celou knihu lze složit do balíčku nebo rozložit do dlouhého pruhu. [26]*

Příklady Bilderbuchu:

Král R., il. Tachezy A. – *Ferdinande! – Běžiliška* (veršované leporelo ve tvaru knihy)

Malý R., il. Tachezy A. – *Devět plchů v pelechu – Běžiliška*

Příklady Wimmelbuchu:

Bernerová R. S. – *Obrázkové příběhy: Jaro, Léto, Podzim, Zima, Noc* (Paseka)

Emília Dzubiaková – *Rok v lese* (Host, 2018)

6.6 Bajka

Bajka je krátký smyšlený příběh alegorickou formou demonstrující morální pravidlo nebo jinou obecnou zkušenost. Určující funkce bajky je didaktická – zábavným, názorným a snadno zapamatovatelným způsobem podává návod, jak se zachovat v nejrůznějších životních situacích, vštěpuje mravní normy a životní hodnoty. Hrdiny bajky bývají zpravidla antropomorfizovaná zvířata nesoucí typicky lidské povahové vlastnosti a plnící tak ustálené role (lstivá liška, hloupý osel,...). [14, s. 32]

Stejně jako pohádka, také bajka byla původně určena k poslechu či četbě dospělých, teprve později ji převzala také literatura pro děti. Typickým prvkem je ponaučení, které lze v příběhu identifikovat. Bajka je krátké alegorické vyprávění ve verších nebo próze a představuje dětem hodnoty prostřednictvím personifikace zvířat či věcí. [24]

Příklady:

Jiří Žáček – Ezopovy bajky (Slovart, 2015)

Zuzana Pospíšilová – Baobaba a jiné příběhy (Albatros, 2015)

6.7 Komiks

Komiks je intersémiotický narativní žánr, líčící událost či příběh prostřednictvím série kreseb zpravidla doplněným textem. Komiks spojuje výrazové prostředky výtvarného projevu (kresba), literatury (text), filmu (technika střídání záběrů z různých úhlů a vzdáleností) i divadla (výrazná gesta a emblematické masky postav). [14, s. 316]

Komiks je žánr, který se těší v současné době velké oblibě. Jeho čtenáři vnímají obsah textu prostřednictvím obrazu, což se stává fenoménem moderní doby. Dítě 21. století se velmi často setkává s informacemi a prožitky nabízenými v elektronické podobě a umělecké texty v knižní podobě to nemají vůbec snadné. Z tohoto důvodu vznikají v posledních letech i komiksové adaptace pohádek, povídek nebo historické prózy. Komiks je oblíbený i mezi dospělými čtenáři, jimž se díky němu otevírá svět s dobrodružnými i humornými rysy, jaké ke komiksu patří nejčastěji. [24]

Příklady:

Lucie Lomová – Anča a Pepík - 1. komiks (Práh, 2016)

Pavel Čech – Dědečkové (Petrkov, 2017), Poklad (Petrkov, 2013)

7 Současná kvalitní nakladatelství knih literatury pro děti

V tomto desetiletí vzniká nejsilnější magnetické pole kolem výrazných nakladatelství, která mají svůj profil, ediční plán a autorskou základnu, dovedou informovat o díle a nejednou

jsou to právě ona, která svými peritexty ovlivňují budoucího čtenáře. Knihy zde vydávané dovedou na sebe strhnout pozornost, a to z hlediska formátu, stránkové manipulace, typografie, užitých kódů, svou vysokou „regálovou hodnotou.neodpustím si připomenout, že jsou to právě nakladatelé, kteří vyzývají autory k projektům, provokují a informují čtenáře, podílejí se na utváření kulturního povědomí a formování estetického kánonu, působí jako sjednocující element elektrizujících a magnetických polí, která se ustalují. Knihy s určitými logy se stávají zárukou kvality. [16, s. 14]

Aktuálně působí na českém trhu různá nakladatelství. Za nejvýraznější z nich lze označit níže uvedené. Jedná se o nakladatelství, která vydala dětské knihy, jež získaly literární ocenění Zlatá stuha, Magnesia Litera, Nejkrásnější české knihy, SUK – Čteme všichni, aj. Více o literárních cenách v kap. 9.

7.1 Albatros

Nakladatelství Albatros je nejstarší české nakladatelství, které se specializuje na literaturu pro děti a mládež. Bylo založeno v roce 1949, přičemž do roku 1969 působilo pod původním názvem Státní nakladatelství dětské knihy. Široké autorské i žánrové spektrum nabízí vedle zavedených spisovatelů (např. Václav Čtvrtek, Hana Doskočilová, Josef Lada, Ondřej Sekora, Jan Werich, Jiří Žáček; Adolf Born, Zdeněk Burian, Zdeněk Miler, Helena Zmatlíková aj.) a evergreenů jako např. Ieporelo Polámal se mraveneček, příběhy s Krtkem, Mikeš, Malý princ, Děti z Bullerbynu atd. také současné spisovatele české i zahraniční. Mezi ty české patří např. Petra Braunová, Ivona Březinová, Alena Ježková, Radek Malý; Jindra Čapek, Renáta Fučíková, František Skála. [27]

Knihy českých autorů vydané v poslední době: **Vánoční tramvaj** (Krolupperová, D.; 2019), **Vezmi mě domů. Do jakého lesa patřím?** (Hanáčková, P.; 2019), **Vezmi mě domů. Do jaké vody patřím?** (Hanáčková, P.; 2019), **Léčivé pohádky pro dětskou duši** (Suchá, R.; 2019), **Natálie: Nový bráška** (Fišarová, M.; 2019).

7.2 Baobab

Baobab je malé rodinné nakladatelství, které bylo založeno v roce 2000. Jedním z důvodů založení tohoto nakladatelství bylo umožnit mladým ilustrátorům a spisovatelům vydávat své knihy. Ročně v tomto nakladatelství vychází mezi 20 a 25 tituly. Toto nakladatelství

spolupracuje s více než desítkou kmenových autorů: ilustrátorů a spisovatelů. Mezi činnosti tohoto nakladatelství patří i pořádání různých kulturně-literárních akcí. Nejvýznamnější z nich je festival **Tabook**, [28]

Nejnovější knihy pro děti od českých autorů: **Je ráno** (Plachý, J.; 2019), **Fridolína, Antonína a malá Mína** (Volfová, E.; 2019), **Bydlíme** (Olejníková, D., Dvořák, J.; 2019), **Byla jedna moucha** (Mrázková, D.; 2019), **Srdcový erb: 1 & 2** (Englmaierová, I.; 2019), **Roches a Bžunda** (Míková, M.; 2018), **To je Istanbul** (Říčanová, T.; 2018).

7.3 Běžiliška

Běžiliška je mladé nakladatelství originálních a autorských knih pro děti, s důrazem na kvalitní textové, výtvarné i řemeslné zpracování. Jejich nejdůležitějším produktem jsou leporela. V edici Mikroliška vycházejí soubory drobných pohádek, básniček a příběhů v jednotném sešitkovém formátu, které jsou praktické obzvláště při cestování nebo čekání, kdy je potřeba zabavit malého čtenáře. [29]

Knihy vydané v tomto nakladatelství v posledních letech: např. **Kařut a Řabach** (Stehlíková, O.; 2019), **Řez kočkou** (Vostradovská, T.; 2017), **Hravouka** (Vostradovská, T.; 2016).

7.4 Grada

Toto nakladatelství je největší nakladatelství odborné literatury v ČR. Vzniklo roku 1991. V poslední době dochází i k navyšování sortimentu beletrie. Součástí tohoto nakladatelského domu je **Bambook**, který vydává knihy pro děti. [30]

Nejnovější knihy pro děti: **Muzikálové pohádky** (Pospíšilová, Z., Janošek, J.; 2020), **Strašidla z Vidlákova** (Petříčková, R., Vaněček M.; 2020), **Pekelné úkoly čertí babičky** (Gecková, I.; 2020), **Anežka a kouzelná baletní sukýnka** (Pospíšilová, Z.; 2020), **Skopičiny kocoura Silvestra** (Pospíšilová, Z.; 2020), **Dědečkovy povídačky** (Pospíšilová, Z.; 2020).

7.5 Host

Nakladatelství Host připravuje okolo sto padesáti titulů ročně. Vydává knihy téměř všech žánrů a věkových kategorií. Historie nakladatelství Host se pojí se stejnojmennou literární

revue. Ta vznikla už v roce 1985 jako samizdatový sborník a její výrazný rozvoj spadá do druhé poloviny devadesátých let, kdy redakce prošla generační obměnou a její vedení převzali Miroslav Balaščík a Tomáš Reichel. Ti spolu v roce 1996 také založili nakladatelství, zaměřené zpočátku na vydávání poezie a literárně-teoretických knih. Jako první české nakladatelství začalo vydávat knihy pro dospívající (tzv. young adult literature). V tomto žánru si silnou čtenářskou základnu vybudovaly například fantasy série Siri Petersenové nebo Samantha Shannonové. Pro děti a mládež vydávají žánrově různorodé knihy (od komiksových příběhů až po naučné knihy plné propracovaných ilustrací). [31]

Nejnovější knihy pro děti: **1918 aneb Jak jsem dal gól přes celé Československo** – Borůvková, V.; 2018, **Ariadnina nit** – Bajtlik, J.; 2019).

7.6 Labyrint

Labyrint je české nakladatelství, které bylo založeno v roce 1992. Kromě vydávání knih a časopisů, se spolupodílí na organizaci kulturních akcí a festivalů. Labyrint se soustředí na vydávání překladové prózy především německy píšících autorů, ale i z jiných jazyků, klasické české poezie a knih o výtvarném umění a architektuře. Vedle beletrie vydává i literaturu faktu. Labyrint je vydavatelem **Labyrint revue**, která se věnuje současné světové, české i slovenské literatuře a výtvarnému umění. Původní tvorbě pro děti je věnována edice **Raketa**. Řada titulů z této edice získala významná ocenění, např. *Hlava v hlavě* Davida Böhma a Ondřeje Buddeuse (Magnesia Litera v kategorii kniha pro děti za rok 2014, Nejkrásnější česká kniha roku 2013, Zlatá stuha České sekce IBBY 2014) nebo *Proč obrazy nepotřebují názvy* Ondřeje Horáka a Jiřího Franty (Magnesia litera v kategorii kniha pro děti za rok 2015). Od prosince 2014 nakladatelství Labyrint čtyřikrát ročně vydává časopis *Raketa*. Nakladatelství se věnuje také původní české komiksové tvorbě. Společně s Českými centry od roku 2008 spolupracuje na literárním happeningu *Noc literatury*. [32]

Příklady nejnovějších knih pro děti: **A jako Antarktida** (Bohm, D.; 2019), **Atlas opravdových příšer** (Mullerová, B.; 2019), **Bylinkář** (Golasovská, M.; 2019), **Příběhostroj** (Nekuda, R.; 2019), **Babočky** (Rezková, M.; 2018), **Komodo** (Sís, P.; 2016), **Velká kniha čůrání** (Plachý, J.; 2013).

7.7 Meander

Nakladatelství, které se věnuje originální umělecké tvorbě pro děti a mládež a klade velký důraz na výtvarné pojetí knih. Kromě zavedených autorů spolupracují s nakladatelstvím i začínající literáti a ilustrátoři. Debutoval zde např. Petr Nikl. Nakladatelství bylo založeno v roce 1995. V edici s názvem **Modrý slon** vycházejí náročnější, umělecké autorské knihy pro děti (např. příběhy o jezevci Chrujdovi od Petra Stančíka a Lucie Dvořákové). Edice **Manamana** je nová edice vydavatelství Meander zaměřená na vyprávění biblických příběhů. Ediční řada **Pro Emu** je věnovaná modernímu komiksu. Jako první zde vyšla kniha **Lucie Lomové** Anča a Pepík zasahují. V edici **Pražské legendy** vycházejí útlé knihy příběhů ze staré Prahy a z historie českých zemí. **Repolelo**, nejnovější edice nakladatelství Meander pro nejmenší, dětem předkládá básničky, říkadla a písničky v uměleckém provedení předních českých výtvarníků. [33]

Nejnovější knihy od českých autorů: **Jezevec Chrujda zakládá pěvecký sbor netopejřů** (Stančík, P.; 2019), **Jezevec Chrujda ostrouhá křen** (Stančík, P.; 2019), **Anička, mluvící potok a další chovanci ústavu paní Majerové** (Kořátko, P.; 2019), **Babky** (Míková, M.; 2019), **Cirkus Bruno** (Kovanda, J.; 2019), **Pilot Pírko** (Pecháčková, E.; 2019), **Plác! Tác! Bác!** (Fišerová, D.; 2019), **Starý a Nový zákon pro děti I, II, III. – Komplet** (Pecháčková, I.; 2017, 2018, edice MANAMANA).

7.8 Mladá fronta

Vydavatelství Mladá fronta existuje na trhu už od roku 1945. Stěžejní titul tohoto vydavatelství je týdeník Euro. Součástí vydavatelství je i divize Knihy, jež na trh ročně uvede kolem 200 nových titulů. V divizi **Dětské tituly** začal v roce 2017 vycházet nový časopis pro nejmenší děti **Puntík** a o rok později časopis pro rodiče **Maminčin Puntík**. Od roku 2019 vychází časopis **Tečka!** pro děti od šesti do devíti let. [34]

Vybrané nejnovější knihy pro děti: **Vánoční pohádka** (Krolupperová, D.; 2019), **Zprávy z pelíšku** (Krolupperová, D.; 2019), **Polštářoví podvodníci** (Krolupperová, D.; 2018), **Fila, Žofie a Smaragdová deska** (Stančík, P.; 2018), **Kouzelný rok v Kouzelné školce** (Kratochvíl, M.; 2015), **Danda má hlad** (Březinová, I.; 2014), **Pohoršovna** (Fišerová, D.; 2014), **Kouká roura na kocoura** (Kratochvíl, M.; 2014), **Prázdniny blbce č. 13 aneb Jak**

jsme zachraňovali svět (Kratochvíl, M.; 2014), **Pes nám spadla** (Kratochvíl, M.; 2012), **Kouzelná lampa** (Fišerová, D.; 2010).

7.9 Paseka

Nakladatelství Paseka patří mezi středně velká nakladatelství. Vydává kolem sedmdesáti nových překladových i původních českých titulů ročně, pořádá výstavy a autorská čtení. Mezi kmenové autory patří básník Pavel Šrut, který mimo jiné napsal a společně s výtvarnicí Galinou Miklínovou v Pasece publikoval oblíbené dětské knihy o Lichožroutech (ocenění Magnesia Litera – kniha desetiletí). V současné době nabízí Paseka široké spektrum knih různých žánrů. [35]

Nejnovější knihy pro děti: **Až se ucho utrhne** (Stará, E., Starý, M.; 2019), **Cílovníci** (Papoušková, E.; 2018), **Malenka** (Malý, R.; 2018), **Nové povídání o pejskovi a kočičce** (Peška, V.; 2016).

7.10 Portál

Portál byl založen v roce 1990 Salesiánskou provincií Dona Boska s cílem pomáhat při výchově dětí a mládeže. Od začátku se proto zaměřil především na publikace z oborů pedagogika, psychologie a sociální práce. Později přibyly i další oblasti. Slovníky, encyklopedie a učebnice byly hlavními počiny nakladatelství. V posledních letech Portál rozšířil nabídku pohádek, prvního čtení, příběhů, naučné literatury či nápadů a her. Knižní produkci doplňují periodika – měsíčníky, které zahrnují trendy moderní psychologie - **Psychologie dnes**, výchovu v mateřských školách – **Informatorium 3-8** a moderní pohled na školství pro učitele i rodiče – **Rodina a škola**. [36]

Knihy pro děti: **Vombat Jirka je statečný** (Papoušková, E.; 2019) **Milda a Milda** (Stará, E.; 2019), **Tajemství pokladu svatého Václava** (Šindelářová, R.; 2019), **Žil byl kdysi kdesi** (Zobačová, H.; 2019), **Štěpánův podivuhodný stroj** (Pospíšilová, Z.; 2019), **Sněhová víla** (Krolupperová, D.; 2018), **Pohádky pro všední den** (Horáková, E.; 2015), **Na rozcestí ke štěstí/od štěstí** (Krolupperová, D.; 2019), **Taje olivového háje** (Krolupperová, D.; 2018), **Polární pohádka** (Krolupperová, D.; 2017), **Jde sem lesem - Bylinková pohádka** (Krolupperová, D.; 2016), **Vombat Jirka** (Papoušková, E.; 2016).

7.11 Svojtka

Nakladatelství Svojtka vydává knihy pro děti předškolního a školního věku, dále široké spektrum obrazových titulů pro dospělé z oblasti tzv. non-fiction literatury a známou edici průvodců **Lonely Planet**. Na českém knižním trhu působí od roku 1990. Pro nejmenší děti vydává leporela s pohyblivými prvky (**MiniPEDIE**). Leporela mají také prvky hmatové – různé povrchy a materiály, které pozitivně působí na jemnou motoriku dětí. Pro předškolní i školní děti nabízí různé interaktivní **encyklopedie** o zvířatech, vesmíru, lidském těle, atd. V neposlední řadě vydávají dětskou beletrii. Pro dospělé čtenáře vydávají obrazové publikace o vaření, sportu, hudbě, cestování atd. [37]

Autorské knihy pro děti: **Kam chodí spát hvězdy?** (Kukaň, J.; 2020). *(Nakladatelství Svojtka vydává převážně překladovou literaturu. Tedy i encyklopedie pro děti a různé knihy aktivit jsou od zahraničních autorů.)*

7.12 65. pole

Nakladatelství 65. pole bylo založeno v roce 2007. Jeho název byl inspirován počtem šachovnicových polí (64). Symbolizuje přesahující a nečekané. Nakladatelství vydává beletrii, naučné knihy, životopisy a dětskou literaturu. Stejnojmenného sdružení "65. pole" pořádá doprovodné akce, zejména Večery 65. pole. V edici **Políčko** vycházejí knížky pro děti, bohatě ilustrované, s důrazem na kvalitní grafické i knihařské zpracování. [38]

Knihy pro děti: **Ó, ó, ó, vajíčko!** (Stará, E., Starý, M.; 2019), **Dům za mlhou** (Stará, E.; 2018), **Kdo hledá, najde** (Sunková, L.; 2018), **Největší přání** (Stará, E.; 2018), **Pohozené kšandy kamaráda Standy** (Kýrová, D.; 2017).

8 Spisovatelé současné dětské literatury

V posledních letech vychází mnoho knih pro děti, a proto není snadné se v záplavě autorů a titulů orientovat. Pro lepší orientaci nám slouží různé literární ceny udělované v jednotlivých kategoriích. Každý rok je tvůrcům nejlepších knih pro děti a mládež vydaných v českém jazyce udělována výroční cena **Zlatá stuha**. Dále jsou každoročně udělovány ceny **Magnesia Litera** a **Nejkrásnější česká kniha**. Ceny jsou udělovány v několika kategoriích, včetně kategorie Litera za knihu pro děti a mládež. Poroty, které

rozhodují o udělování cen, jsou sestavené z předních spisovatelů, výtvarných umělců a vědeckých odborníků a zaručují tak, že oceněné tituly jsou skutečně kvalitní. Další cena za literaturu pro děti a mládež je cena „Suk – čteme všichni“, jejímž cílem je také ocenit hodnotná literární díla, navíc odráží i čtenářské preference dětí. Vedle českých cen je potřeba zmínit i ceny mezinárodního významu, jimiž jsou **Cena Astrid Lindgrenové** (v roce 2017 nominace Petr Nikl) a **Cena Hanse Christiana Andersena**. Tuto cenu získal naposledy český autor knih pro děti Petr Sís v roce 2012.

Níže je uveden seznam vybraných autorů, kteří za svoji tvorbu získali nominace či přímo ocenění různých literárních cen. (U jednotlivých autorů jsou oceněné tituly tučně zvýrazněny.)

8.1 Braunová Petra

*(*1967), vystudovala Střední ekonomickou školu, krátce na to pracovala jako sekretářka a po otevření hranic v roce 1989 se rozhodla „poznat svět“. Několik let působila ve francouzských a belgických rodinách jako au-pair. Své bohaté zkušenosti z tohoto období pak zúročila v knížce Česká služka aneb Byla jsem au-pair. Po návratu domů se stala průvodkyní po Praze, dnes je zaměstnaná u firmy zabývající se výpočetní technikou. Literatura je její koníček už od dětství, často přispívá články do různých časopisů. [39]*

Nová kniha: Evička Lhářka Žhářka (Albatros, 2019)

Nejnovější knihy pro děti: Johana s hlavou v oblacích (Albatros, 2018), Dům doktora Fišera (Albatros, 2017), Sám v muzeu a výpravy strojem času (Edice ČT, 2017), Johana s dlouhýma nohama (Albatros, 2016), Wifina 2 (Česká televize, 2015), 3333 km k Jakobovi (Albatros, 2014), Rošťák Oliver a korále pro mořskou vílu (Albatros, 2014), Kuba nechce spát (Albatros, 2013), Tramvaj plná strašidel (Albatros, 2012), O chlapci, který spadl z nebe (Albatros, 2012), Rošťák Oliver (Albatros, 2011), Ema a kouzelná kniha (Albatros, 2010), Jak se Vojta ztratil (Albatros, 2010).

8.2 Březinová Ivona

*(*1964) píše knihy pro děti a mládež všech věkových kategorií a nejrůznějších žánrů. Vystudovala gymnázium a Pedagogickou fakultu v Ústí n. L., obor čeština - dějepis. Po několikaletém působení na katedře bohemistiky, kde získala titul PaedDr., se v roce 1996*

stala spisovatelkou z povolání. Poslední roky zároveň vede semináře tvůrčího psaní na Literární akademii v Praze a v této souvislosti rozvíjí i svou editorskou činnost. Často také jezdí na besedy a autorská čtení. Má za sebou již stovky besed po celé ČR i Slovensku. Pro snadnější zprostředkování literárních besed mezi autory a knihovny zorganizovala vytvoření programu *Besedník*. Od roku 1982 je členkou IBBY a od roku 1999 členkou Obce spisovatelů. Od roku 2007 vede tvůrčí skupinu *Hlava nehlava*, ve které funguje jako editorka povídkových sbírek autorů Literární akademie. [40]

Nová kniha: *Táta to motá* (Albatros, 2019).

Nejnovější knihy pro děti a mládež: *Poušť, všude poušť* (Albatros, 2019), *To si Piš!* (JaS, 2019), *Řád sladkého sněhuláka* (Albatros, 2019), *Pojďme hrát divadlo!* (Fragment, 2017), *Nevinná lavina* (Albatros, 2017), *Hurvínek a kouzelné muzeum – Kniha k filmu* (Fragment, 2017), *Ztraceni ve vlnách* (Albatros, 2017), *Ďasík a Ďáblík* (Albatros, 2017), *Robinson Crusoe – Na ostrově zvířátek* (Fragment, 2016), *Deník vodnice Puškvory* (Albatros, 2016), *Emánek má nápady* (Artur, 2016), *Cesta na planetu Zet* (Didaktis, 2016), **Řvi potichu, brácho** (Albatros, 2016; *Zlatá stuha – Beletrie pro mládež*, 2017), *Danda má hlad* (Mladá fronta, 2014), *Útěk Kryšpína N.* (Albatros, 2014), *Kozí příběh se sýrem* (Egmont, 2013), *Kozí pohádky* (Egmont, 2012).

8.3 Černá Olga

(*1964) autorka, která sama sebe charakterizuje jako vesnickou knihovnici. Vzděláním je agronom. Pracovala v laboratoři, poté v knihkupectví, dnes v knihovně. Krátké texty různých žánrů publikuje Olga Černá v časopisech a novinách. Pravidelně píše pro blog týdeníku *Respekt*. Žije v Nadějkově v jižních Čechách, na půl cesty mezi Prahou a Českými Budějovicemi, kde vede místní knihovnu a pořádá bohatý osvětový program pro děti i dospělé. V roce 2008 byla za svou práci oceněna v soutěži *Knihovna roku* pořádané Ministerstvem kultury ČR. Její titul *Kouzelná baterka* inspiroval k dramatizaci projektu *Listování*, které pořádá pravidelná představení pro děti v knihovnách a divadlech, a také dětský soubor při ZUŠ v Olomouci. [41]

Její knihy pro děti: **Ztracený deník profesora z Essexu aneb podivuhodná zvířena** (Baobab, 2017; *Zlatá stuha – Beletrie pro mládež*, 2017; *Nejkrásnější české knihy roku* –

Krásná literatura, 2. místo, 2017), Klárka a 11 babiček (Baobab, 2015), To je Praha (Baobab, 2015), Z domu a zahrady (Baobab, 2011), Jitka a kytky (Baobab, 2010), Poklad starého brouka (Baobab, 2007), Kouzelná baterka (Baobab, 2004).

8.4 Drijverová Martina

*(*1951) česká prozaička, dramaturgyně a překladatelka. Díky otci, nizozemskému inženýrovi, vyrůstala v dvojjazyčném prostředí. Po maturitě v roce 1969 navštívila tři roky dějiny umění na Sorbonně v Paříži. Od roku 1974 studovala produkci na Filmové akademii múzických umění v Praze. Vyučovala francouzštinu, tlumočila a překládala. Od počátku 80. let do roku 1986, kdy se stala spisovatelkou z povolání, pracovala v dětské redakci Československého rozhlasu v Praze. V průběhu let přispívala do řady dětských časopisů, mimo jiné do ABC mladých techniků a přírodovědců, Materídoušky, Sedmičky a Sluníčka. Je také tvůrkyní rozhlasových a televizních děl. [42]*

Její poslední vydanou knihou je Moje první zahrádka (Albatros, 2019).

Její další nejnovější knihy pro děti a mládež: Příšery všude kolem. Čeho se lidé odpradávná báli (Edika, 2018), Příběhy o Rudolfu II. (Edika, 2017), Lví kouzlo (Albatros, 2017), Příběhy o Karlu IV. (Edika, 2016), Tajemné a kouzelné stromy (Edika, 2016), Příšerní nezbedníci (Albatros, 2015), Ztracený trpaslík (Edika, 2014), Dětská ilustrovaná bible (Fragment, 2013), Tajemný kůň aneb Cesta za českými památkami (Edika, 2012), České pověsti pro malé děti (Computer Press, 2011), Zlobilky (Albatros, 2009).

8.5 Dvořák Jiří

*(*1970) Autor skvělých dětských knih. Pochází z Frýdlantu v Čechách. Dnes žije v Praze. Studoval na Vysoké škole zemědělské v Suchdole, odbor rostlinné biologie. Po jejím absolvování byl a dosud je zaměstnán jako časopisecký redaktor. Knihy pro děti vydává ve vydavatelství Baobab. Často se, ať už v beletristických nebo naučných textech, nechává inspirovat přírodou. [43]*

Knihy: **Bydlíme!** (Baobab, 2018; Nejkrásnější české knihy roku – Literatura pro děti a mládež – 1. místo, 2018), Havětník (Baobab, 2015), Jak zvířata spí (Baobab, 2014), Schovávaná na zahradě (Svojtka, 2012), Schovávaná v pralese (Svojtka, 2012), Rostlinopis

aneb Podivuhodné pravdy a výmysly ze zeleného světa (Baobab, 2012), Schovávaná na dvoře (Svojtka, 2012), Schovávaná u vody (Svojtka, 2012).

8.6 Fischerová Daniela

(*1948) spisovatelka a dramatička, absolvovala v roce 1971 studium scenáristiky a dramaturgie na pražské FAMU. Od roku 1972 působila ve Filmovém studiu Barrandov, v letech 1973-74 jako odpovědná redaktorka nakladatelství Orbis a poté ve svobodném povolání. Je členkou výboru Českého centra Mezinárodního PEN klubu. Vyučuje obor Tvůrčí psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého, jako pedagožka působila externě na DAMU. [44]

Nová kniha: Plác! Tác! Bác! (Meander, 2019).

Nejnovější knihy: Ochechule s ukulele (Meander, 2018), Bylum Nebylum (Pikola, 2017), Martin v tajemném lese (Advent-Orion, 2016), Martin na farmě (Advent-Orion, 2016), Tetovaná teta (Meander, 2015), **Pohoršovna** (Mladá fronta, 2014; Zlatá stuha – Beletrie pro děti, 2015), Milion melounů (Meander, 2011), Kouzelná lampa (Mladá fronta, 2010).

8.7 Kratochvíl Miloš

(*1948) Po základní škole absolvoval Střední průmyslovou školu potravinářské technologie, studium zakončil v roce 1967. Pak pokračoval na Karlově univerzitě studiem žurnalistiky, studium však nedokončil. V letech 1970–1980 byl sportovním redaktorem v časopisu Stadion, pak se stal spisovatelem „na volné noze“. Napsal řadu povídek do různých antologií, jiné z žánru sci-fi uveřejnil v povídkové knize Pavilón J. Byl velmi činným scenáristou pro Československou televizi, kde uplatnil desítky scénářů. Je autorem řady písničkových textů, básniček, fejetonů i pohádek. Psal do dětských časopisů Materídouška a Sluníčko [45]

Nová kniha: Proč nehraje King Kong ping-pong (Triton, 2019)

Další nejnovější knihy pro děti: Skřítek z obrovky kapsy (Pikola, 2019), Slavné pohádky s oponou (Triton, 2017), Inspektor Vogo (Pikola, 2017), Nepravá sudička, O uzdravené princezně. (Triton, 2017), Pořouší pexeso (Triton, 2017), **Zajatci stříbrného slunce** (Triton, 2015; Zlatá stuha – Beletrie pro děti, 2016), Kouzelný rok v Kouzelné školce (Mladá fronta,

2015), Čas klaunů a sněhuláků (Triton, 2015), Máte taky pejska? (Triton, 2014), Kouká roura na kocoura (Mladá fronta, 2014), Prázdniny blbce č. 13 aneb Jak jsme zachraňovali svět (Mladá fronta, 2014), Krtek a tvary (Knižní klub, 2013), Poťouši a zlodějak (Triton, 2013), Krtek má radost (Knižní klub, 2013), Krtčí metro (Triton, 2012), Pes nám spadla (Mladá fronta, 2012).

8.8 Krolupperová Daniela

*(*1969) česká spisovatelka dětských knih a překladatelka ze skandinávských jazyků. Vystudovala norštinu s finštinou na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Poté studovala na lidové vysoké škole v Norsku žurnalistiku a jazyky na univerzitách v Helsinkách a Oslu. Při studiu pracovala jako redaktorka zahraniční redakce v tiskové agentuře ČTA. Od ukončení studia pracuje jako překladatelka a tlumočnice ve svobodném povolání. Žije v Praze a má tři dcery. [46]*

Nová kniha: Jak bacit bacila (Pikola, 2019)

Další nejnovější tituly: Vánoční pohádka (Mladá fronta, 2019), Na rozcestí ke štěstí/od štěstí (Portál, 2019), Vánoční tramvaj (Albatros, 2019), Zprávy z pelíšku (Mladá fronta, 2019), Králíček a past (Albatros, 2019), Polštářoví podvodníci (Mladá fronta, 2018), Vědí draci o legraci? (Pikola, 2018), Sněhová víla (Portál, 2018), Taje olivového háje (Portál, 2018), **Past na korunu** (Albatros, 2018; Zlatá stuha – Beletrie pro děti, 2019), Josífků, k noze! (Albatros, 2018), Policejní křeček a zámecký zloděj (Albatros, 2017), Polární pohádka (Portál, 2017), Jak Bubáček potkal Bubáka (Albatros, 2016), Ztracená náušnička (Albatros, 2016), Jde sem lesem (Portál, 2016), Kouzelná aktovka (Albatros, 2015), Atlas strašidel (Albatros, 2015), O modrém světle (Portál, 2014), **Zločin na Starém Městě pražském** (Albatros, 2014; Zlatá stuha – Beletrie pro mládež, 2015), Zmizelá škola (Albatros, 2014), Sedmilhář Josífek (Albatros, 2013), Policejní křeček (Albatros, 2013), Mizící hmyzíci (Portál, 2013), **Historie Evropy – Obrazové putování** (Práh, 2011; Zlatá stuha – Literatura faktu pro děti a mládež, 2012).

8.9 Malý Radek

(*1977) český básník, autor knížek pro děti a překladatel. Na Univerzitě Palackého vystudoval obor germanistika a bohemistika. Působí jako vysokoškolský pedagog, překladatel z němčiny, básník a autor literatury pro děti. [47]

Nejnovější kniha pro děti: Máme kostru ve skříni (kniha od: Jana Štroblová, Petr Borkovec, Radek Malý, Jan Vodňanský, Ewald Murrer, Ondřej Müller, Jaroslav Hutka) – Albatros, 2019

Další knihy pro děti: Domeček plný koleček (Albatros, 2019), Na procházce ve vlaku (Běžiliška, 2019), Nikolka a dvě mámy (Cesta domů, 2018), Kočičí tanec (Běžiliška, 2018), Malenka (Paseka, 2018), Všelijaké řečičky pro kluky a holčičky (Albatros, 2017), Holčička a drak (Běžiliška, 2017), Devět plchů v pelechu (Běžiliška, 2016), Příhody matky Přírody (Meander, 2014), Kamarádi z abecedy (Host, 2013), Poetický slovníček dětem v příkladech (Meander, 2012), **Listonoš vítr** (Albatros, 2011; Zlatá stuha – Literatura pro děti, 2012; Magnesia Litera – Litera za knihu pro děti a mládež, 2012).

8.10 Míková Marka

Marka Míková se narodila v Českých Budějovicích jako Marie Horáková. Vystudovala režii a dramaturgii na katedře loutkářství Divadelní fakulty AMU. Hrála v několika televizních filmech (mj. Jak se budí princezny), věnovala se divadelní režii (především v pražském divadle Minor). V letech 1980–2000 hrála na klávesy a baskytaru v kapelách Plyn, Dybbuk a Zuby nehty. Dnes se věnuje především loutkoherectví a dabingu. Má čtyři děti. Žije v Praze. [48]

Nová kniha: Babky (Meander, 2019)

Knihy pro děti: Dům v Rugolu (Book Dock, 2018), Pán a vrabec (Argo, 2017), A smutek utek (Cesta domů, 2016), Varvara: kniha o velrybím putování (Fantasos, 2015), Žvejkačky (Baobab, 2015), Jonáš spěchá domů (Argo, 2015), **Škvíry** (Argo, 2014; Zlatá stuha – Knihy pro starší děti a mládež, 2015), Mrakodrapy (Argo, 2012), **JO537** (Baobab, 2009; Zlatá stuha – Beletrie pro děti a mládež, 2010), Knihafoss (Baobab, 2007), Roches a Bžunda (Baobab, 2001).

8.11 Papoušková Eva

*(*1969) Vlastní jméno - Eva Zelničková - Vystudovala FAMU, je úspěšnou scénáristkou televizní tvorby. Eva Papoušková se narodila 4. ledna 1969 v Brně, po gymnáziu studovala bohemistiku a anglistiku na FF UK, později FAMU, obor filmová a televizní scénáristika a dramaturgie. Po škole psala pohádky, překládala, napsala scénář televizní pohádky Řád saténových mašlí a večerníček O Kanafáskovi. Je autorkou scénářů několika seriálů, například Světla z pasáže, Pojišťovna štěstí, Zázraky života. [49]*

Nová kniha: Vombat Jirka je statečný (Mladá fronta, 2019)

Další knihy pro děti: Cílovníci (Paseka, 2018), Čtyřka na Moruši (Fraus, 2017), Vombat Jirka (Mladá fronta, 2016), Cestování s Velrybou (Albatros, 2014), Kosprd a Telecí (Albatros, 2013).

8.12 Peroutková Ivana

*(*1960) Ivana Peroutková vystudovala v letech 1978 – 1982 filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor divadelní a filmová věda. Po škole publikovala divadelní recenze, krátce pracovala v Čs. televizi a pak jako redaktorka nakladatelství Panorama. [50]*

Knihy pro děti: Valentýnka a daleké kraje (Albatros, 2019), Ztracený šíp (Albatros, 2018), Ukradené štěně (Albatros, 2018), Valentýnka a narozeniny (Albatros, 2018), Ukradený prsten (Albatros, 2017), Anička v zahradě (Albatros, 2017), Ukradená cukřenka (Albatros, 2016), Anička na řece (Albatros, 2016), Anička a divadlo (Albatros, 2015), Kristián a kocour Teo (Albatros, 2015), Anička v Austrálii (Albatros, 2014), Strašidelné prázdniny (Albatros, 2014), Anička a Velikonoce (Albatros, 2013), Anička a cirkus (Albatros, 2012), Anička na horách (Albatros, 2011).

8.13 Pospíšilová Zuzana

*(*1975) je oblíbená autorka věnující se téměř výhradně původní tvorbě pro děti. S jejími texty se dětská čtenářka mohou setkávat od roku 2004, kdy jí vyšly první pohádkové příběhy v časopise Sluníčko. V roce 2005 začala publikovat knižně a dodnes je jednou z nejaktivnějších autorek píšících pro děti. Jen v nakladatelství Grada vydala téměř sedm desítek titulů, z nichž nejúspěšnější jsou zatím série Kouzelná třída a edice dětských detektivek DeTeK TiVoVé. V její tvorbě mají převahu pohádky, ale věnuje se také poezii*

a výukovým textům. Vystudovala psychologii na Filosofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a stala se psycholožkou. Pracovala v Dětském rehabilitačním stacionáři v Ostravě, po mateřské nastoupila do ostravského Speciálně pedagogického centra pro děti s mentálním postižením. Je jednou z našich nejznámějších současných spisovatelek literatury pro děti, napsala pro nejmladší čtenáře více než 80 knih. [51]

Nové knihy: Anežka a kouzelná baletní sukýnka (Bambook, 2020), Napiš správně i/y po měkkých a tvrdých souhláskách (Bambook, 2020), Skopičiny kocoura Silvestra (Bambook, 2020), Dědečkovy povídačky (Bambook, 2020).

Další knihy: Rybářské pohádky (Bambook, 2019), Alenka lékařka: o našem těle (Bambook, 2019), O šnečkovi ze zahrádky (Junior, 2019), Křeček v utajení (Bambook, 2019), Kouzelná třída v zoo (Bambook, 2019), Napiš správně dě, tě, ně, bě, pě, vě, mě (Bambook, 2019), Příhody veselých prvňáčků (Panda, 2019), Konec zlobení (Bambook, 2019), Štěpánův podivuhodný stroj (Portál, 2019), Na Elzu je spolehnoutí (Bambook, 2019), Psí hrdina (Bambook, 2018), Týden mezi indiány (Bambook, 2018), Detektivové a narozeninový případ (Bambook, 2018), Logohrátky (Bambook, 2018), Jedeme do školy (Bambook, 2018), Kočičí pohádky (Bambook, 2018), O zajíčkovi z pole (Junior, 2018), Kouzelná třída v muzeu (Bambook, 2018), Školnice Valerie se ujímá vedení (Bambook, 2018), Hádanky a úkoly pro sportovce šikuly (Bambook, 2018), Vyjmenovaná slova - Doplňovačky, křížovky, osmisměrky (Bambook, 2018), Další malované křížovky a osmisměrky pro prvňáky a druháky (Grada, 2017).

8.14 Stará Ester

*(*1969) Ester Stará píše knihy pro děti. Pracuje jako speciální pedagožka a logopedka a zkušenosti z praxe využívá i při psaní knih zaměřených na komunikační dovednosti dětí, např. Žvanda a Melivo (Knižní klub) a Mařenka už říká Ř! (65. pole). [52]*

Nová kniha: Až se ucho utrhne: 50 ilustrovaných přísloví (Paseka, 2020)

Knihy pro děti: Ó, ó, ó, vajíčko! (65. pole, 2019), Milda a Milda (Mladá fronta, 2019), Jedéém (POP- PAP, 2018), Šedík a Bubi (Pikola, 2018), Koho sežere vlk? (65. pole, 2017), Největší přání (65. pole, 2017), Každý bulí nad cibulí (Paseka, 2017), Jak se Josífek s Jožinkou ztratil a nevěděl o tom (Mladá fronta, 2015), Povíš mi to? – Hravé rozšiřování

slovní zásoby s otazníkem (Mladá fronta, 2015), Dušinka, víla věcí (65. pole, 2013), Dům za mlhou (65. pole, 2013).

8.15 Šrámková Jana

(*1982) česká spisovatelka. Vystudovala Evangelikální teologický seminář, v roce 2009 dokončila studium tvůrčího psaní a redakční práce na Literární akademii. Významně na sebe upozornila svou prvotinou, novelou *Hruškadóttir* (2008), za niž sklídila pozitivní kritiku a získala za ni Cenu Jiřího Ortena. Jana Šrámková publikuje recenze v *Respektu* či *A2*, její fejetony vycházejí v časopisech *Brána*, *Život víry* aj. Je dcerou českého evangelikálního kazatele a teologa Pavla Černého. [53]

Knihy pro děti: **Dům číslo 226** (Běžiliška, 2017; Zlatá stuha – Ilustrace pro děti, 2018), *Bratři v poli* (Běžiliška, 2017), *Lední medvědi odcházejí za štěstím* (Běžiliška, 2016), *Zuza v zahradách* (Labyrint, 2015), **Kuba Tuba Tatubahn** (Běžiliška, 2015; Zlatá stuha – Výtvarná část: Knihy pro mladší děti, 2016), *O panáčkovi* (Běžiliška, 2014), *Kolala petřínská* (Běžiliška, 2014), *Putování žabáka Filemona* (Labyrint, 2010), **Hruškadóttir** (Labyrint, 2008; Cena Jiřího Ortena, 2009).

8.16 Šrut Pavel

(*1940 – 2018) byl český básník, překladatel, fejetonista, autor knih pro děti a písňových textů. V letech 1962–1967 studoval anglistiku a hispanistiku na Filosofické fakultě UK. Byl redaktorem nakladatelství *Naše vojsko* (1968–1971); v letech 1971–1997 byl ve svobodném povolání. Posléze působil v rozhlasové stanici *Vltava*. Psal verše do časopisů *Čtyřlístek*, *Sluníčko* a *Mateřídouška* a do *leporel*. Některé texty pro děti publikoval pod pseudonymem *Petr Karmín*. Za svou tvorbu obdržel mnoho ocenění. [54]

Nejnovější knihy určené dětem: *Lichožrouti: Už jsme komplet* (Paseka, 2015), *Lichožrouti navždy* (Paseka, 2013), *Kde zvedají nožku psi aneb v Pantaticích na návsi* (XYZ, 2012), *Lichožrouti se vracejí* (Paseka, 2010), *Tři tatínci a maminka* (+ Michal Viewegh, Martin Reiner; Brio, 2010), *Pan Kdybych hledá kamaráda* (Paseka, 2009), **Lichožrouti** (Paseka, 2008; *Magnesia Litera – Litera za knihu pro děti a mládež*, 2009; *Zlatá stuha – Beletrie pro děti a mládež*, 2009), *Šišatý švec a myšut* (Paseka, 2007), **Pohádky brášky Králíka** (Knižní klub, 2007; *Zlatá stuha – Beletrie pro děti*, 2008), *Když tygr jede do Paříže* (+ Zdeněk

Svěrák, Emanuel Frynta, Jan Vodňanský, Petr Skoumal; Mladá fronta, 2006), **Příšerky a příšeři** (Paseka, 2005; Zlatá stuha – Beletrie pro děti, 2006).

8.17 Žáček Jiří

(*1945) český lyrický a satirický básník a redaktor, autor knih pro děti. Narodil se v Chomutově, od dětství žil ve Strakonících. V roce 1963 absolvoval průmyslovku ve Volyni. Po vystudování stavební fakulty 'ČVUT' v Praze bydlel ve Vlašimi. V letech 1974-91 působil jako redaktor poezie v nakladatelství 'Československý spisovatel', poté vystřídal několik redaktorských míst. Jeho verše vynikají svěží obrazností, vtipem a smyslově radostným přístupem k životu. Postupně v nich sílí satirické prvky a projevuje se rozporné vidění světa. V současné době pracuje jako nakladatelský redaktor. [55]

Nová kniha: Aprílový slabikář (Šulc-Švarc, 2019)

Další nejnovější knihy pro děti: Jak se chodí do světa (Šulc-Švarc, 2019), Kouřové signály (Šulc-Švarc, 2019), Tati, kup mi slona! (Bambook, 2017), Z říše krále Sedmilháře (Šulc-Švarc, 2017), Kapesní zvěřinec (Šulc-Švarc, 2017), Strašidlování na Vinohradech a okolí s letnými dotyky Žižkova (Tereza Zatřepálková, 2017), S úsměvem (Šulc-Švarc, 2017), Chytrolíni z Hloupětína (Slovart, 2016), Malovaný svět (Bambook, 2016), Hádanky a luštěniny do školy i na prázdniny (Šulc-Švarc, 2016), Z pohádkové postýlky (Šulc-Švarc, 2015), Čím budu, až vyrostu? (Fragment, 2015), Encyklopedie pro děti 21. století (Albatros, 2015).

9 Význam ilustrace a současní čeští ilustrátoři

Výtvarná složka je neopomenutelnou součástí knižní produkce orientující se na dětského a dospívajícího čtenáře. Jsou to právě děti a dospívající, u nichž hraje vizuální doprovod k textové části knihy největší roli. Vizuální vjem rozvíjí jejich fantazii a aktivuje emoční prožitek. [56]

V současné době se můžeme setkat s knihou, kdy je text vnímán jako doplněk prvotních obrazů. U některých žánrů (leporelo, obrázková kniha, komiks) je ilustrace dokonce rovnocenná i nadřazená literárnímu textu. Níže je uveden výběr současných českých autorů, kteří jsou výborní ilustrátoři a podíleli se tvorbě knih, které získaly výše zmiňovaná či jiná literární ocenění.

9.1 Čech Pavel

(*1968) je výtvarník-samouk, který neabsolvoval žádnou výtvarnou školu, přesto se v posledních letech nezaměnitelným rukopisem svých autorských knih, místy odkazujících na poetiku Jiřího Trnky, zařadil mezi významné představitele české literatury pro děti. Vyučil se zámečником, poté pracoval také nějakou dobu jako hasič a od roku 2014 je výtvarníkem na volné noze. [57]

Nejnovější knihy pro děti: **Tajemná krabička** (Petrkov, 2019; Cena Muriel – nejlepší komiks pro děti, 2019), O Červenáčkově (Petrkov, 2019), Poštou havraní (+Radek Malý; Petrkov, 2018), Štěstí najdeš na prýglu (+Miloš Mencler, Sursum, 2017), Bludiště (Petrkov, 2016), Přání (Petrkov, 2016), Skoro tucet (Petrkov, 2015), 3. dobrodružství pavouka Čendy (Petrkov, 2015), Velká knižní záhada (Petrkov, 2014), 2. dobrodružství pavouka Čendy (Petrkov, 2014), O čertovi (Petrkov, 2014), Dobrodružství pavouka Čendy (Petrkov, 2014), **Velký závod** (Petrkov, 2013; Zlatá stuha – Komiks pro děti a mládež, 2014),...

9.2 Dvořáková Lucie

(*1959) absolventka Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Věnuje se knižní i časopisecké ilustraci pro děti a mládež, animovanému filmu a výtvarným řešením televizních pořadů pro děti. Několikanásobná laureátka Zlaté stuhy. Získala i výroční cenu nakl. Albatros za ilustrace ke knize Eduarda Petišky: *Staré řecké báje a pověsti*. [58]

Ilustrace: Jezevec Chrujda zakládá pěvecký sbor netopejřů (+ Stančík, Meander, 2019), Vánoční tramvaj (+ Krolupperová, Albatros, 2019), Modrá hodina (+ Dvořáková, Portál, 2019), Jezevec Chrujda ostrouhá křen (+ Stančík, Meander, 2019), Fíla, Žofie a Smaragdová deska (+ Stančík, Mladá fronta, 2018), Sněhová víla (+ Krolupperová, Portál, 2018), O čertech, medvědech, myškách a všech mých přátelích (+ Kahoun, Pikola, 2018), Jezevec Chrujda prochází divočinou (+ Stančík, Meander, 2018), Příběhy z hradů a zámků (+ Drijverová, Pikola, 2017), Jezevec Chrujda dobývá vesmír (+ Stančík, Meander, 2017), Snídal drak bramborák - Pohádkové básničky pro kluky i holčičky (+ Šotolová, Mladá fronta, 2017), Koza Líza a její kamarádi (+ Peisertová, Knižní klub, 2017), Deník vodnice Puškvary (+ Březinová, Albatros, 2016).

9.3 Horáček Petr

(*1967) vystudoval Střední odbornou školu výtvarnou a stal se designerem ve státní propagaci. Později studoval na Akademii výtvarných umění. Po ukončení studia odjel do Anglie, kde doposud žije. Narodily se mu dvě dcery, pro které začal vymýšlet příběhy. Nejdříve namaluje příběh a potom do něj vymýšlí text. Jeho knihy se vydávají v Británii, Americe, Německu, Francii a také v České republice (od roku 2012). [59]

Knihy, která bude vydaná v tomto roce (2020) : Jak myška snědla měsíc (Portál)

Nová kniha: Modrý tučňák (Albatros, 2019)

Jeho další knihy pro děti: O myšce, která se nebála (Portál, 2019), Nenažraná koza (Albatros, 2019), Dlouhá cesta (Pinwheels, 2017), Papuchalk Petr (Portál, 2013), Husa Líza a vánoční hvězda (Portál, 2013), Husa Líza (Portál, 2012), Nový domek pro myšku (Portál, 2012)

9.4 Lomová Lucie

(*1964) absolvovala dramaturgii na Divadelní fakultě AMU a od roku 1991 je na volné noze. V letech 1990 až 1999 se věnovala především autorskému komiksu Anča a Pepík, který se objevoval v časopise Čtyřlístek a následně vyšel souborně ve třech svazcích. Další komiksovou tvorbu publikovala v časopisech Mateřídouška, Svět a divadlo, Instinkt a dalších. V roce 2006 se jako vůbec první komiksový tvůrce z České republiky prosadila s albem v zahraničí – ve Francii jí vyšel grafický román Anna en cavale. Česká verze pod názvem Anna na útěku následovala o rok později a Lomová za ni obdržela ocenění Muriel za nejlepší původní knihu. Vedle toho se věnuje knižní ilustraci pro děti i pro dospělé, pravidelně spolupracuje především se spisovatelkou Irenou Douskovou. Žije a pracuje v Praze. [60]

Tvorba pro děti: Anča a Pepík 1–5 (Práh, 2016-2018), Zlaté české pohádky (Práh, 2008), Anča a Pepík opět v akci (Meander, 2007), Anča a Pepík zasahují (Meander, 2006), Anča a Pepík (Academia, 2004) apod.

9.5 Miklínová Galina

(*1970) režisérka, výtvarnice animovaných filmů a ilustrátorka se narodila v Ostravě. Po úspěšných talentových zkouškách vystudovala Střední uměleckoprůmyslovou školu

v Uherském Hradišti se zaměřením na užitou grafiku. Poté zahájila studium na Vysoké uměleckoprůmyslové škole v Praze, ateliér filmové a televizní grafiky. Studium završila autorským pětiminutovým filmem *Biograf*, který byl následně promítán na mnoha světových filmových festivalech a získal nejedno ocenění. Dlouhodobě spolupracovala s básníkem Pavlem Šrutem. [61]

Knihy: **Strašidylko Stráša** (+ Mornštajnová, Albatros, 2018), Čtyřka na Moruši (+Papoušková, Ivicová; Fraus, 2017), Lichožrouti: Už jsme komplet (Paseka, 2015), Lichožrouti navždy (Paseka, 2013), O Kanafáskovi (Česká televize, 2012), Lichožrouti se vracejí (Paseka, 2010), Pan Kdybych hledá kamaráda (+ Šrut, Paseka, 2009), **Lichožrouti** (+ Šrut, Paseka, 2008; Zlatá stuha – Beletrie pro děti a mládež, 2009; Magnesia Litera – Litera za knihu pro děti a mládež, 2009).

9.6 Nikl Petr

(*1960), narodil se v rodině akademického malíře a designérky hraček. Vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu v Uherském Hradišti a AVU v Praze. Tehdy již inspirován básněmi Christiana Morgensterna, napsal své první texty, tiskl k nim cykly mezzotint a kreslil volné ilustrace. S přáteli, jejichž výtvarné pokusy přerostly v divadelní performance, založil v roce 1985 loutkový spolek MEHEDAHA. V roce 1987 se stal spoluzakladatelem umělecké skupiny Tvrdohlaví. Petr Nikl je držitelem Ceny Jindřicha Chalupického (1995). Je autorem koncepce interaktivních výstav *Hnízda her* (Rudolfinum 2000), *Krajina fantazie a hudby* (český pavilon na EXPO 2005 v japonském Aichi), *Orbis Pictus a Labyrint světa, putující po českých i světových městech*. Spolupracuje s Divadlem Archa, v němž připravil řadu mimořádných projektů. [62]

Knihy pro děti: *Jiné taje opic* (Meander, 2018), *Jinotaje opic* (Meander, 2017), **Slovohledě** (Meander, 2016; Zlatá stuha – Knihy pro starší děti a mládež – 4. místo, 2017), *Lingvistické pohádky* (Meander, 2015), *Foukací povídky* (Meander, 2013), *Přeshádky* (Meander, 2010), *Niklův Blázníček* (Meander, 2009), *Pohádka o Rybitince* (Meander, 2008), **Zá hádky** (Meander, 2007; Magnesia Litera – Kniha roku, 2008; Zlatá stuha – Výtvarná část: Krásná kniha pro děti a mládež jako celek, 2008; Magnesia Litera – Litera za knihu pro děti a mládež, 2008).

9.7 Říčanová Tereza

(*1974) absolvovala SUPŠ v Praze a VŠUP, obor ilustrace a grafika. Od roku 1998 žije na statku v Mezné u Pelhřimova, kde se věnuje volné tvorbě, čtyřem dětem a hospodářství. V devadesátých letech cestovala na Sibiři a v Turecku. V současné době učí na Střední umělecké škole grafické v Jihlavě. Kromě volné tvorby je autorkou orientačních piktogramů v Městské knihovně v Praze. Ilustrovala a vytvořila několik knih v nakladatelství Baobab, které získaly ocenění Nejkrásnější kniha ČR či Zlatá stuha. Její obrazové album Noemova archa bylo nominováno na cenu Magnesia Litera. [63]

Knihy pro děti: Obrazy světa (Baobab, 2017), Psí knížka (Baobab, 2014), Velikonoční knížka (Baobab, 2012), Vánoční knížka (Baobab, 2011), Kozí knížka (Baobab, 2011), Noemova archa (Baobab, 2010), Měsíček svítí (Baobab, 2008).

9.8 Sís Petr

(*1949) mezinárodně uznávaný autor knih pro děti, ilustrátor, grafik a tvůrce animovaných filmů českého původu. Narodil se v Brně jako syn režiséra Vladimíra Síse, vyrůstal v Praze. Na konci 60. let podobně jako mnoho jeho vrstevníků propadl západnímu rock and rollu, nechal si narůst dlouhé vlasy a s přáteli založil bigbeatovou kapelu. O něco později se stal jedním z prvních československých DJs. Jako hudební publicista pořídil řadu rozhovorů s hvězdami tehdejší angloamerické hudební scény a v roce 1969 uváděl pražský koncert skupiny Beach Boys. Vedle toho svými ilustracemi pravidelně přispíval do časopisů, maloval obaly na hudební desky a filmové plakáty. Studoval na The Royal College of Art v Londýně a pražské VŠUP, kterou v roce 1974 absolvoval animovaným videoklipem k písni kapely Blue Effect nazvaným Mimikry. V roce 1980 Sísův krátký animovaný film Hlavy získal hlavní cenu na filmovém festivalu v tehdejší západní Berlíně. O dva roky později na základě nabídky výboru olympijských her v Los Angeles natočit animovanou sportovní znělku na téma veslování získal povolení vycestovat do USA. Když se státy východního bloku rozhodly letní olympijské hry bojkotovat, dostal příkaz okamžitě se vrátit do ČSSR. Sís v té době pracoval na videoklipu ke skladbě Boba Dylana You Gotta Serve Somebody určenému pro tehdy začínající MTV, proto termín návratu oddaloval, až se jeho pobyt v zahraničí stal pro československé úřady nelegálním. V roce 1984 se přestěhoval na americké východní pobřeží, kde žije a pracuje dodnes. O čtyři roky později získal americké občanství.

Je autorem pětadvaceti knih pro děti a mládež a k dalším přibližně šedesáti knihám vytvořil ilustrace. Také natočil řadu animovaných filmů a věnuje se filmovému plakátu, výtvarným objektům i nástěnným malbám. Je autorem mozaiky v newyorském metru či obří tapiserie na letištích v Praze a v Dublinu. [64]

Nejnovější knihy pro děti: Robinson (Labyrint, 2017), Komodo (Labyrint, 2016), Strom života (Labyrint, 2015), Pilot a Malý princ (Labyrint, 2014), Šťastný skřítek (+ Max Bolliger; Paseka, 2012), **Zed': Jak jsem vyrůstal za železnou oponou** (Labyrint, 2007; Zlatá stuha – Výtvarná část: Beletrie pro děti, 2008; Magnesia Litera – Kanzelsberger cena čtenářů, 2008; Zlatá stuha – Literární část: Literatura faktu a uměleckonaučná literatura pro děti, 2008).

9.9 Sýkorová-Pekárková Eva

*(*1958) vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou, ateliér filmové a televizní grafiky. Zabývá se ilustracemi a animovaným filmem. Ilustrovala mnoho knih pro děti a je také autorkou kreseb k večerníčku O kachně Matyldě, za který byla oceněna na festivalech ve Zlíně a Třeboni. [65]*

Nejnovější knihy pro děti: Do průvanu za uši tatínci se nevěší (+ Čálková; Albatros, 2019), Táta to motá (+ Březinová; Albatros, 2019), Dorotka a čaroděj v zemi Oz (+ Lyman Baum; Garamond, 2017), Policejní křeček a zámecký zloděj (+ Krolupperová; Albatros, 2017), Velká medvědí cesta (+ Černík; Knižní klub, 2017), Rána pana Půlpána (+ Reschová; Albatros, 2016), Kam se poděl Jeníček? (+ Binar, Knižní klub, 2016), Kráva a dědeček (+Binar; Meander, 2015), Taková medvědí rodinka (+ Černík; Knižní klub, 2014), Kouká roura na kocoura (+ Kratochvíl, Mladá fronta, 2014).

9.10 Vostradovská Tereza

*(*1988) absolventka Ateliéru televizní a filmové grafiky VŠUP v Praze, věnuje se ilustraci knih, animaci a grafickému designu. [66]*

Knihy: **Hravouka** (Běžiliška, 2016; Zlatá stuha – Literatura faktu pro děti a mládež, 2017), Obludárium (Běžiliška, 2015), Franta spadl blízko školy (Běžiliška, 2015), **Řez kočkou** (Běžiliška, 2017; Nejkrásnější české knihy – Zvláštní cena Svazu polygrafických podnikatelů udělená za speciální knihařské zpracování, 2017).

10 Projekty podporující dětské čtenářství u českých dětí

V dnešní době již většina lidí plně chápe význam četby dětí pro jejich úspěšný start do života, a proto i existují různé projekty, které mají za cíl podpořit dětské čtenářství. Níže jsou uvedeny názvy některých z těchto projektů a jejich stručné charakteristiky.

10.1 Noc s Andersenem

Tato akce se koná při příležitosti oslav Mezinárodního dne dětské literatury, který se připomíná každoročně 2. dubna u příležitosti výročí narození dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena. Tuto akci organizuje Klub dětských knihoven SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky). První „Noc s Andersenem“ proběhla v roce 2001 a připojilo se k ní téměř 40 knihoven. Projekt probíhá s finanční podporou Ministerstva kultury ČR. Počet spacích míst (kromě knihoven i školy, dětské domovy, divadla, nemocnice, aj.) každoročně roste. Díky noci strávené v knihovně příp. jiném spacím místě, kde se tato akce koná, si děti uvědomí, že čtení může být zábava a velké dobrodružství. Cílem je, aby děti pochopily, že knihovna je místo, kde se mohou potkat s kýmkoli, a že čtenářů je na světě velké množství a že jsou prostřednictvím četby vzájemně propojeni. Dále se mohou seznámit s novými příběhy, případně s novým pohledem na příběhy, které již znají. [70]

10.2 Rosteme s knihou

Občanské sdružení Svaz českých knihkupců a nakladatelů a společnost Svět knihy, s.r.o. zahájily na veletrhu Svět knihy Brno 2005 propagační kampaň na podporu čtení knih v České republice.

Kampaň Rosteme s knihou si klade za cíl prostřednictvím řady aktivit z oblasti literárních a čtenářských soutěží, anket, knižních výstav, besed s autory, literárně-výtvarných dílen, workshopů i www stránek oslovovat zejména předškolní a školní mládež a rozvíjet a prohlubovat jejich literární vzdělání a čtenářskou vyspělost, zlepšovat a obohacovat komunikační schopnosti a obecně kulturní znalosti. [71]

Součástí této kampaně je projekt **Čtenář na jevišti**, který začal původně jako součást evropské akce pod názvem „Reading Aloud, Reading Together 2013 (Čteme nahlas, čteme spolu)“. Hlavní aktivita projektu je scénické čtení z knih.

Další projekt spadající pod kampaň Rosteme s knihou se jmenuje **Spisovatelé do škol**. V rámci tohoto projektu jsou organizovány besedy s autory a autorská čtení konající se přímo ve vybraných školách. Poprvé se tento projekt realizoval v roce 2008.

10.3 Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka

Cílem tohoto projektu je rozvoj čtenářských návyků žáků již od prvního ročníku školní docházky. Do projektu přihlašuje žáky prvních tříd základních škol veřejná knihovna ve spolupráci se školami v místě působnosti knihovny. Veřejná knihovna musí být institucionálním členem SKIP ČR.

Knihovna, která žáky do projektu přihlašuje, s nimi pracuje nad rámec obvyklých knihovnických činností. Především pro ně připraví nejméně jednu návštěvu knihovny a uspořádá další akce např. společná čtení, besedy s tvůrci knih, výstavy apod.). Po úspěšném absolvování projektu děti získají knížku pro prvňáčka, původní českou novinku, která byla napsána a ilustrována výhradně pro účastníky projektu a kterou nelze v běžné knihkupecké síti minimálně tři roky koupit. Ve školním roce 2019/2020 je to kniha spisovatelky Lenky Rožnovské a ilustrátorky Andrey Popprové – Katka a klokan ze šuplíku. [72]

10.4 Celé Česko čte dětem

Celé Česko čte dětem je nejznámější neknihovní akce, která se věnuje podpoře dětského čtenářství. Cílem projektu, kterého se účastní známé osobnosti, je ukázat, jak důležité je, aby rodiče pravidelně četli svým dětem nahlas. Díky předčítání se upevňují vztahy v rodině a také se zlepšuje vztah dětí k samotné četbě. Kampaň se dále snaží pomoci rodičům, aby pro svoje děti vybírali kvalitní literaturu. [73]

V rámci této kampaně probíhají následující akce:

- **Týden čtení dětem v České republice – první týden v červnu**
- **Babička a dědeček do školky**
- **Moje první kniha**

- **Čtení dětem v nemocnici**
- **Sbírky dětských knih do nemocnic**

10.5 Děti, čtete?

Mezinárodní literárně-dramatický festival (od roku 2009) probíhá s návazností na Mezinárodní den dětí. [74]

10.6 Čtení pomáhá

Tento projekt spojuje podporu dětského čtenářství s charitativními činnostmi. Do projektu, který probíhá na webových stránkách www.ctenipomaha.cz, se mohou žáci základních a středních škol zaregistrovat a poté pomáhat. Stačí, když si vyberou ze seznamu knihu, přečtou ji a vyplní krátký dotazník. Pokud vyplnili dotazník správně, získají 50 Kč, které mohou darovat na vybranou charitu. V minulosti děti podpořily například handicapované osoby, postavení památníku válečným hrdinům nebo psí útulky. [75]

10.7 Den pro dětskou knihu

Den pro dětskou knihu je projekt SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků). První ročník se konal v roce 2007. První termín této celostátní akce byl vybrán na den 1. prosince 2007. Den pro dětskou knihu vznikl kvůli propagaci dětských knih, čtení a čtenářství, ale také knihoven jako institucí. V průběhu dne se tedy v knihovnách prodávají knihy, zvláště dětské, ale také se zde prezentuje knihovna formou dne otevřených dveří. Také se zde konají různé další akce jako výstavy, vyhlašování literárních cen, autorská čtení atd. [76]

10.8 Kamarádka knihovna

Jedná se o soutěž o nejlepší knihovnu pro děti, resp. oddělení pro děti ve veřejné knihovně. [77]

10.9 Anketa SUK – čteme všichni

Tuto anketu vyhlašuje Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského. Cílem akce je ocenit hodnotná literární díla vydaná pro děti a mládež v daném roce. V letošním roce se cena vyhlašuje ve třech kategoriích. Cena dětí je udělována na základě ankety, v níž hlasují sami dětské čtenáře pro nejoblíbenější knihu českého i zahraničního autora a Cenu učitelů uděluje odborná porota knihám českých autorů. Novinkou v letošním roce

je kategorie Počin školních knihoven, která si klade za cíl ocenit inspirativní projekty realizované školními knihovnami základních a středních škol. [78]

10.10 Děti čtou nevidomým dětem

Projekt se věnuje vydávání zvukových knih na CD nosičích, určených pro slabozraké, nevidomé a jinak tělesně handicapované děti, především paraplegiky. Zvukové knihy nahrávají děti ze základních a středních škol. [79]

10.11 S knížkou do života (Bookstart)

Mezinárodní projekt Bookstart probíhá již řadu let v cca 20 zemích a v roce 2018 se konal poprvé i v České republice pod názvem S knížkou do života. Jedním z cílů je podpořit rozvoj verbálních schopností dětí a zlepšit vztah ke knize a čtení u nejmladší generace společnými akcemi pro rodiny s dětmi. [80]

10.12 Poprvé do školy – poprvé do knihovny

Projekt vznikl v roce 2003 v Dětské knihovně Knihovny Jiřího Mahena v Brně s myšlenkou podpory čtenářství u dětí, které vstupují do 1. tříd základních škol. [81]

10.13 Pomáháme školám k úspěchu

Projekt, který iniciovala a financuje rodinná nadace Renáty a Petra Kellnerových. Tato nadace podporuje veřejné základní školy. Nedílnou součástí této podpory je i rozvoj čtenářských dílen nebo organizace učitelských workshopů. [7, s. 24]

10.14 Ctenidetem.knihovny.cz

Úplná novinka podporující dětské čtenářství je projekt Městské knihovny v Praze. V dubnu tohoto roku odborníci na dětskou literaturu z Městské knihovny v Praze vytvořili seznam knih pro děti a mládež. Využili přitom i doporučení od dalších českých knihoven (Knihovna města Ostravy, Knihovna města Hradce Králové a Centra pro dětské čtenářství Knihovny Jiřího Mahena v Brně) nebo třeba výběr Nejlepší knihy dětem. Cílem bylo, aby čtení bylo nejen kvalitní, ale také zábavné a poučné. Rozcestník, který dělí knihy podle věku resp. třídy na základní škole, kam dítě právě chodí. [84]

11 Praktická doporučení k formování kladného postoje dětí ke knize

Kap. 4 teoretické části byla věnována úloze rodičů, vychovatelů a knihovny při formování kladného postoje dětí ke knize. Mnohé zde již bylo tedy řečeno, ale přesto jsou níže shrnuta některá doporučení, která mohou být v tomto ohledu prospěšná.

11.1 Podpora v rodině

Rodinné klima má zásadní vliv na rozvoj čtenářství u dítěte. Když čtou rodiče, čtou i děti. I předčítání a společné čtení s rodiči má velký význam. Pokud nemají čas předčítat rodiče, může předčítat i starší sourozenec nebo prarodič.

Je také důležité vytvořit v denním režimu dítěte čas, kdy si může číst. Nejlépe se osvědčují každodenní čtecí rituály. [10, str. 103]

Rodiče by měly dětem nabízet knihy přiměřené jejich čtenářským schopnostem. *Doporučení rodičů při výběru knih má zásadní význam zejména pro mladší děti. S postupujícím věkem vliv rodičů slábne, ale zůstává stále významný.* [10, str. 104].

Přítomnost knihovny v domácnosti pozitivně působí na vnímání knih jako něco zcela přirozeného, co patří k životu.

Darování knih či jejich společný nákup může také inspirovat k aktivnímu čtenářství.

Návštěva knihovny by měla patřit mezi pravidelné volnočasové aktivity dítěte. *U menších dětí je důležité, aby je doprovázeli rodiče, a byli tak součástí formování jejich čtenářského návyku i jejich postupné čtenářské emancipace.* [10, str. 104]

11.2 Podpora ve škole

Výběr vhodné knihy je individuální záležitostí. [10, str. 105]. Povinná četba by měla být nahrazena doporučenými tituly, z nichž si bude dítě moci samo vybrat knihu, která ho bude bavit.

Spolupráce školy s veřejnou knihovnou by měla být samozřejmá.

Učitelé by se měli zaměřit při podpoře čtenářství na děti z rodin s nižším vzděláním a nižším socioekonomickým statutem a také na děti z neúplných rodin. U těchto dětí je předpoklad, že čtenářské rodinné zázemí nebude ideální.

Školní knihovna by měla nabízet dostatek knih, které jsou nějak propojeny s výukou jednotlivých předmětů. [10, str. 106].

11.3 Podpora ve veřejné knihovně

Veřejná knihovna by měla disponovat dostatečným množstvím knih různých žánrů pro všechny věkové kategorie čtenářů. Velmi důležité je nabízet nové tituly a vyhodnocovat a doporučovat aktuální oblíbená témata.

Knihovna by se měla při pořádání akcí zaměřit na nejmladší generaci čtenářů a formovat tak jejich vztah k četbě. (např. Noc s Andersenem)

Knihovna by měla nabízet možnost využívat elektronické knihy.

Knihovna by měla být příjemným místem, kde se budou děti cítit dobře.

Praktická část

12 Cíle praktické části

Hlavním cílem praktické části bylo prostřednictvím dotazníkového šetření mezi rodiči zjistit, jaké žánry a jaká témata mají žáci mladšího školního věku v oblibě, jaké mají děti oblíbené spisovatele, ilustrátory a nakladatelství – a to z pohledu jejich rodičů, kteří mají zajisté přehled o tom, jak a co čtou jejich děti, a kteří mají větší zkušenosti s vyplňováním různých dotazníků a jsou schopni odpovídat i na otázky, které by pro malého školáka byly příliš komplikované. Při vyplňování dotazníku se ovšem nevyklučuje vzájemná spolupráce mezi rodičem a předmětem zájmu - jeho dítětem. Zjištění z dotazníku mohou vychovatelům a učitelům pomoci při výběru vhodné a přitažlivé literatury pro dětské čtenáře. Další část šetření se týkala obvyklých vzorců chování při výběru knihy, konkrétně jestli rodiče nechávají výběr knihy na svých dětech, nebo jestli o tom, co budou číst jejich děti, rozhodují sami. Dalšími body šetření bylo zjistit, jak často rodiče předčítají svým dětem a jaké mají důvody k předčítání, jak často chodí se svými dětmi do knihovny, jak často nakupují dětské knihy a jestli se někdy společně se svými dětmi zúčastnili některého z projektů podporující dětské čtenářství. Jeden z výstupů tohoto dotazníkového šetření je pak i seznam knih, které byly doporučeny samotnými rodiči.

13 Hypotézy

Na základě cílů praktické části a nastudovaných informací v teoretické části práce jsem formulovala následujících 6 hypotéz:

H1: Oblíbené žánry a témata literatury se s rostoucím věkem dětí mění.

H2: Rodiče žáků 1. stupně vybírají pro své děti knihy spíše sami.

H3: Počet rodičů, které dětem předčítají pravidelně každý den, s rostoucím věkem dětí klesá.

H4: Většina rodičů žáků 1. stupně chodí se svými dětmi do knihovny.

H5: Rodiče nemají oblíbená nakladatelství.

H6: Většina rodičů se se svými dětmi neúčastní projektů podporujících čtení.

14 Metodika

14.1 Metody sběru dat

Pro tento výzkum byla použita kvantitativní a částečně i kvalitativní metoda dotazníkového šetření. Dotazník je k nahlédnutí jako příloha č. 1. Respondenty byli rodiče žáků 1. stupně ZŠ. Byl zkoumán soubor 150 dětí ve věku 6–11 let. Výzkum byl zcela anonymní a obsahově ani metodicky se pro jednotlivé věkové skupiny nelišil. Dotazníky byly distribuovány mezi děti ve škole, které byly požádány o předání dotazníku rodičům a následné odevzdání ve škole. Rodiče měli cca jeden týden na vyplnění (21. - 28. 2. 2020).

14.2 Metody zpracování a analýzy dat

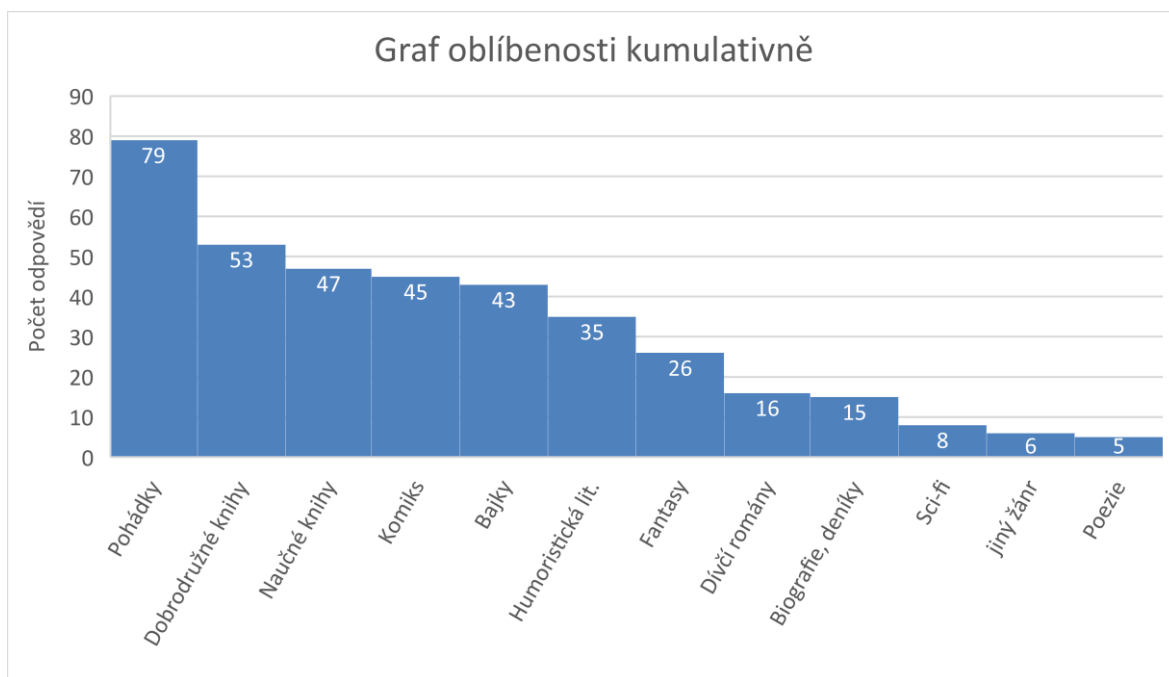
Anonymní data z dotazníků byla nejprve převedena do elektronické databáze s využitím software Microsoft Access 2016. Vlastní analýza výsledků byla prováděna v Microsoft Excell 2016. Děti byly pro účely analýzy některých otázek rozděleny do tří věkových kategorií (6–7 let, 8–9 let, 10–11 let). Ve většině případů šlo o vytváření histogramů četnosti (zpracování otázek 1–14) a v případě otázky 15. se jednalo o vytvoření seznamu rodiči doporučených knih).

15 Výsledky

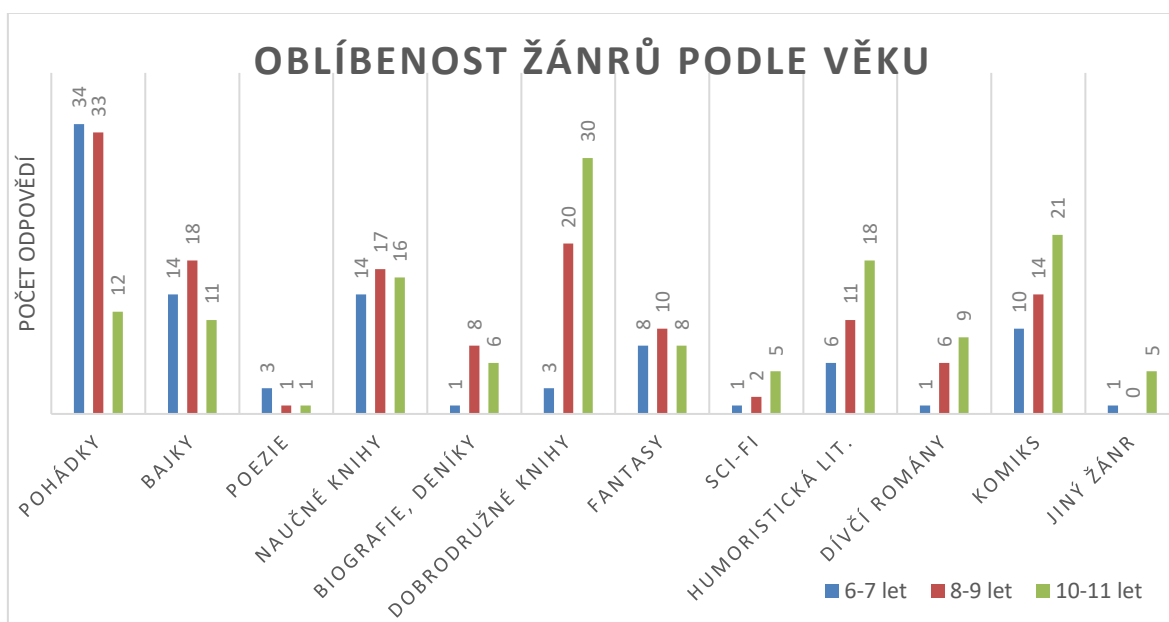
15.1 Oblíbené žánry

Jaké ŽÁNRY Vaše dítě upřednostňuje?

Nejoblíbenějším žánrem napříč všemi věkovými kategoriemi se stala jednoznačně pohádka. U dětí starších 9 let je možné ovšem sledovat pokles v oblíbenosti tohoto žánru. Opačnou tendenci můžeme sledovat u žánrů dobrodružné knihy, sci-fi, dívčí romány a komiks, jejichž oblíbenost stoupá s rostoucím věkem. Respondenti uváděli další žánry literatury, které čtou jejich děti a nebyly uvedeny ve výběru, a sice bilderbuch a dětská detektivka.

Graf č. 1: Histogram oblíbenosti žánrů – kumulativní

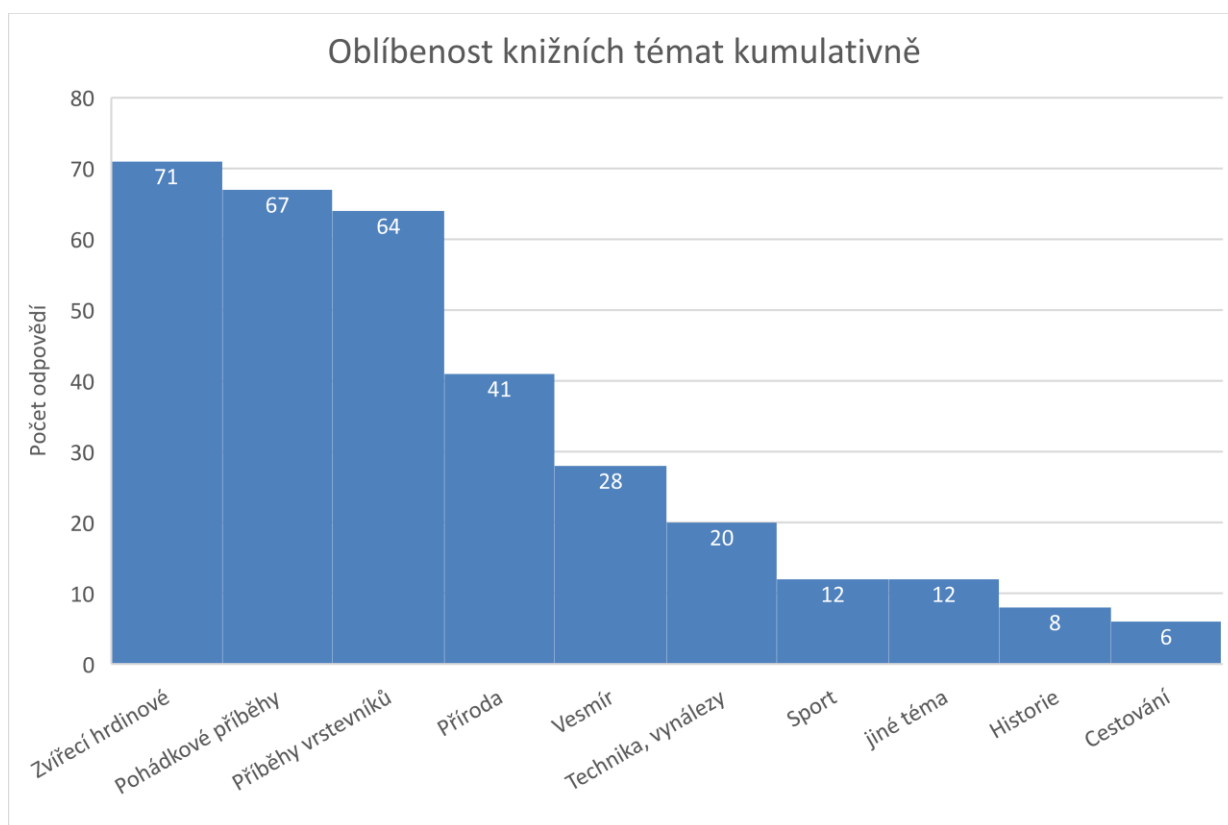
Graf č. 2: Histogram oblíbenosti žánrů rozdělený podle věkových kategorií

15.2 Oblíbená témata

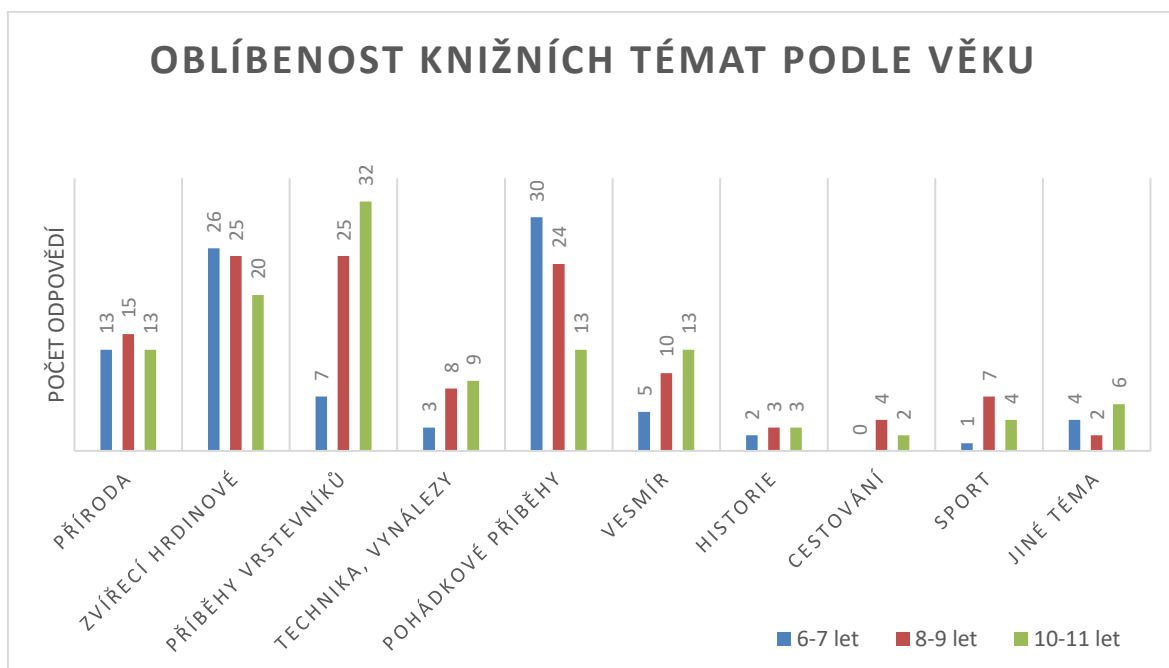
O jakých TÉMATECH Vaše dítě nejráději čte?

Nejoblíbenějšími knižními tématy jsou zvířecí hrdinové, pohádkové příběhy a příběhy vrstevníků (Graf č. 3). Stejně tak jako žánr pohádky s rostoucím věkem ztrácí na oblibě, i u pohádkových příběhů s rostoucím věkem klesá jejich obliba. Podobná tendence se ukazuje i u témat zvířecí hrdinové. Pravým opakem jsou pak příběhy vrstevníků. Z výsledků je patrné, že u dětí starších 9 let toto téma dokonce zvítězilo (Graf č. 4).

Jiná témata, která respondenti uváděli, byla: Minecraft, tvoření, dinosauři, dobrodružství, filmové hrdinové, Avengers, námořníci, nadpřirozeno aj.

Graf č. 3: Histogram oblíbenosti témat - kumulativní

Graf č. 4: Histogram oblíbenosti témat rozdělený podle věkových kategorií

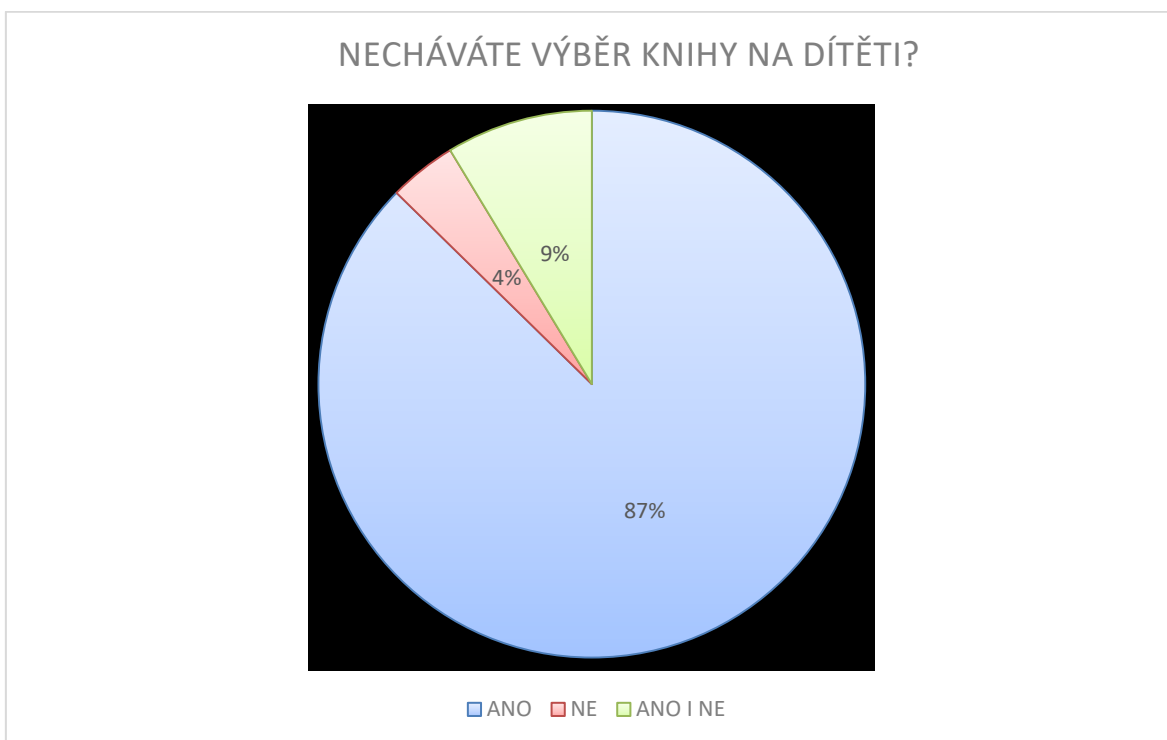
15.3 Výběr knihy

Necháváte výběr knihy na svém dítěti?

V případě, že vybíráte knihy pro své dítě Vy, jaká kritéria jsou pro Vás důležitá při výběru knihy?

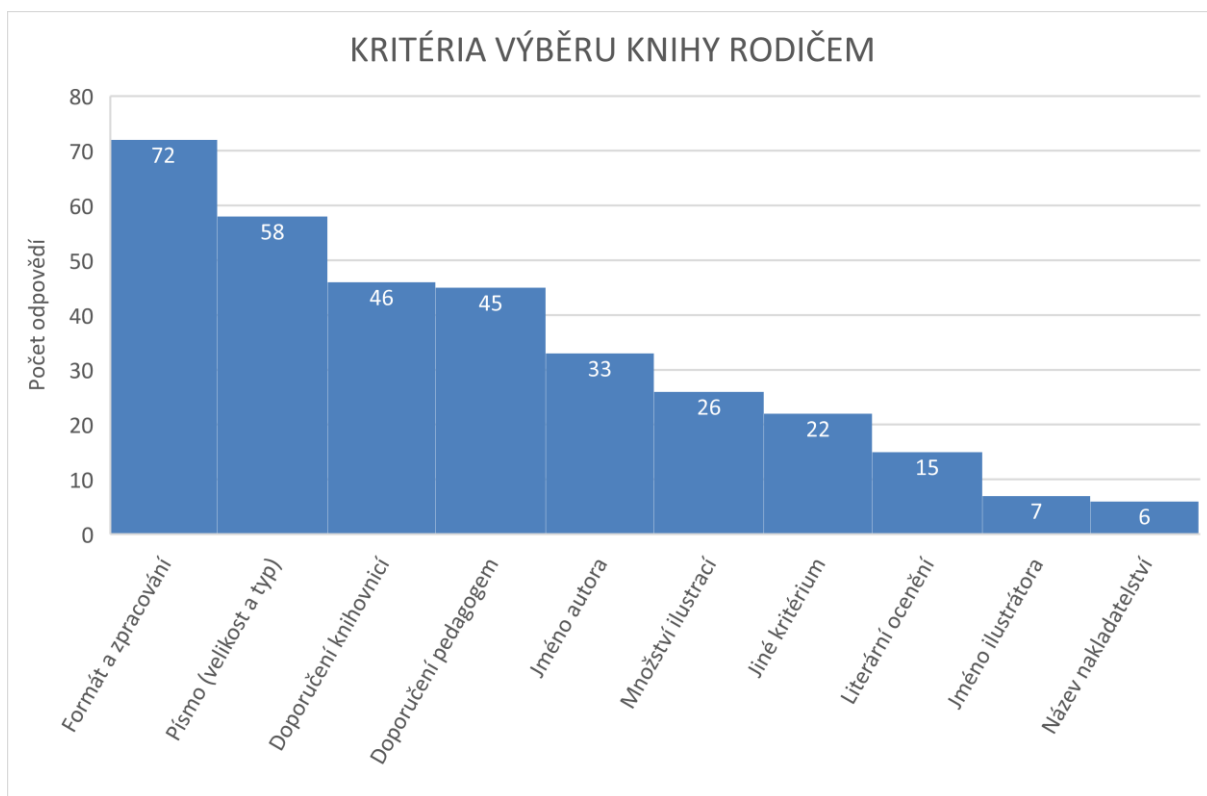
87 % oslovených rodičů nechává výběr knihy na svém dítěti. Pouze 4 % z nich vybírá samo. 9 % rodičů odpovědělo ve smyslu, že někdy vybírají pro své děti knihy sami a někdy nechávají rozhodovat o výběru knihy své dítě (Graf č. 5).

Graf č. 6 ukazuje, jaká kritéria jsou pro rodiče rozhodující, když vybírají knihu pro své dítě oni. Velké množství odpovědí ukazuje, že přeci jen rodiče posuzují, jestli je daná kniha pro jejich dítě vhodná.

Graf č. 5: Samostatný výběr knihy dítětem

Nejdůležitější kritéria pro výběr knihy jsou pro rodiče: formát a zpracování, písmo, doporučení knihovnicí a doporučení pedagogem (Graf č. 6). Z těchto výsledků lze usuzovat, že pro dotázané rodiče není příliš důležité, zda-li získala kniha nějaké literární ocenění, či kdo knihu ilustroval a nejméně se zajímají o název nakladatelství, které knihu vydalo. Jako další kritéria pro výběr knihy rodiče uváděli: doporučení od kamaráda, vlastní zkušenost s knihou, přiměřenost věku a čtenářským schopnostem, téma, pohádky z večerníčků, oblíbenost v e-shopu, český spisovatel, zajímavý příběh, přínos pro dítě aj. Z uvedených odpovědí se ukazuje, že knihu vybírají celkem pečlivě, i když třeba každý z jiného úhlu pohledu.

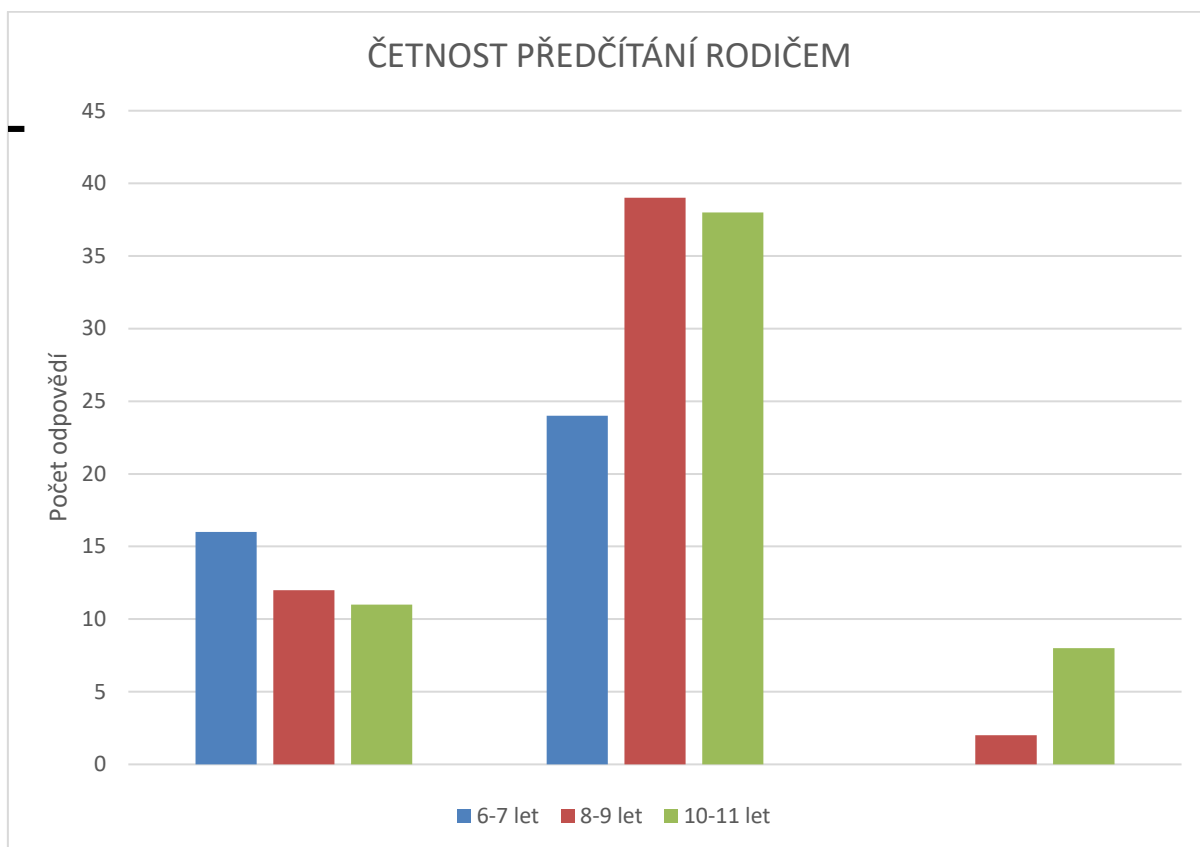
Graf č. 6: Kritéria výběru knihy rodičem - kumulativně

15.4 Předčítání

Jak často PŘEDČÍTÁTE svým dětem?

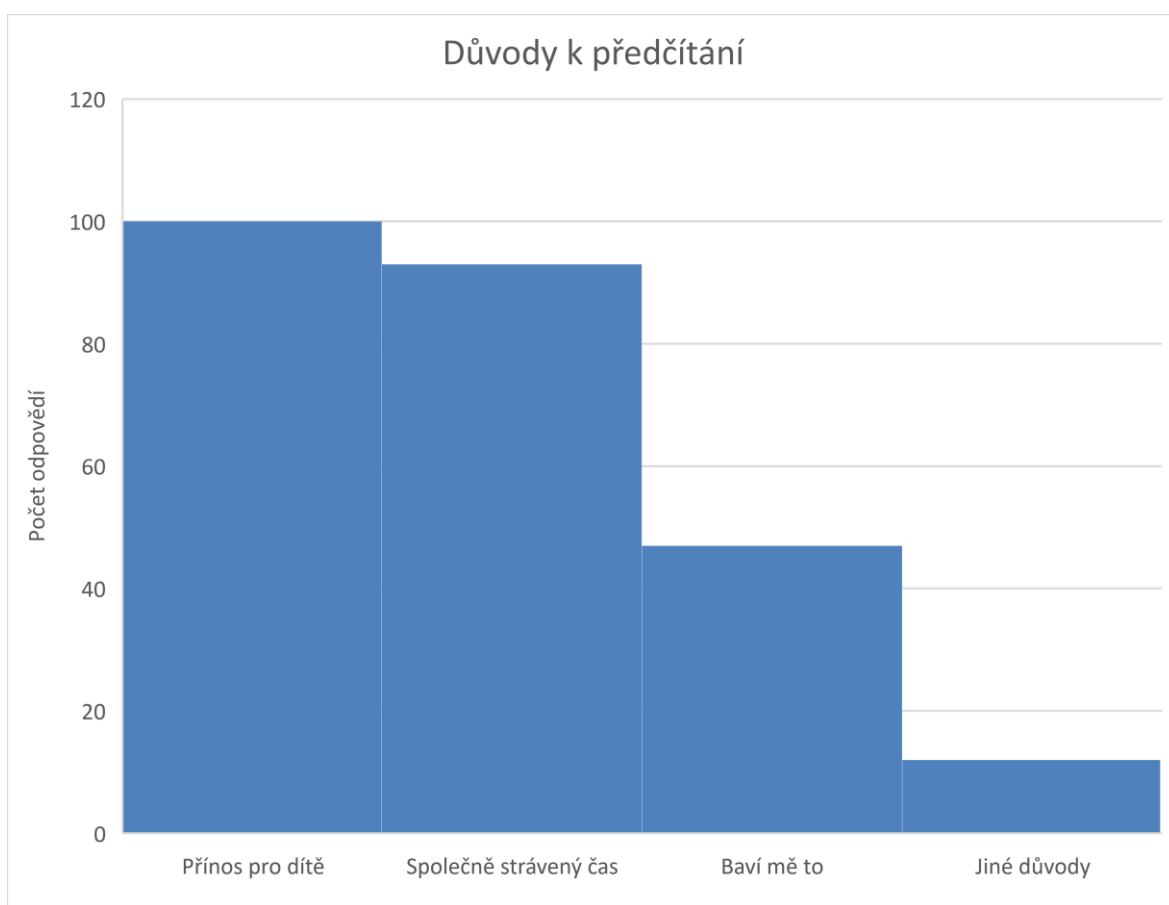
V případě, že jste na předchozí otázku odpověděli kladně, jaký máte důvod k předčítání?

Z grafu č. 7 je možné vysledovat, že s rostoucím věkem klesá frekvence každodenního pravidelného předčítání. Největší zastoupení má skupina rodičů, kteří předčítají občas. U skupiny 8–9 let a 10–11 let je tato frekvence častější než u dětí 6–7 let. Z výsledků dále vyplývá a je potěšující, že nikdo z rodičů dětí 6–7 let nevedl, že nepředčítá nikdy. Dále je zajímavé, že část rodičů dětí 10-11 let uvedla, že svým dětem předčítá pravidelně každý den.

Graf č. 7: Histogram četnosti předčítání rodičem rozdělený podle věkových kategorií

Na otázku, jaký mají rodiče důvod k předčítání, nejvíce z nich uvedlo, že čtení považují za velmi přínosné pro jejich dítě, a také, že se jedná o společně strávený čas (graf č. 8). Menší část z nich předčítání baví a někteří uvedli jako jiné důvody např. to, že předčítání patří do uspávacího rituálu jejich dětí nebo že čtou dítěti recipročně za odměnu (nejdříve přečte něco dítě, pak oni). Další důvod je ten, že si tím rodiče sami rozšiřují obzory. Nebo také uvádějí, že děti předčítání od rodičů samy vyžadují.

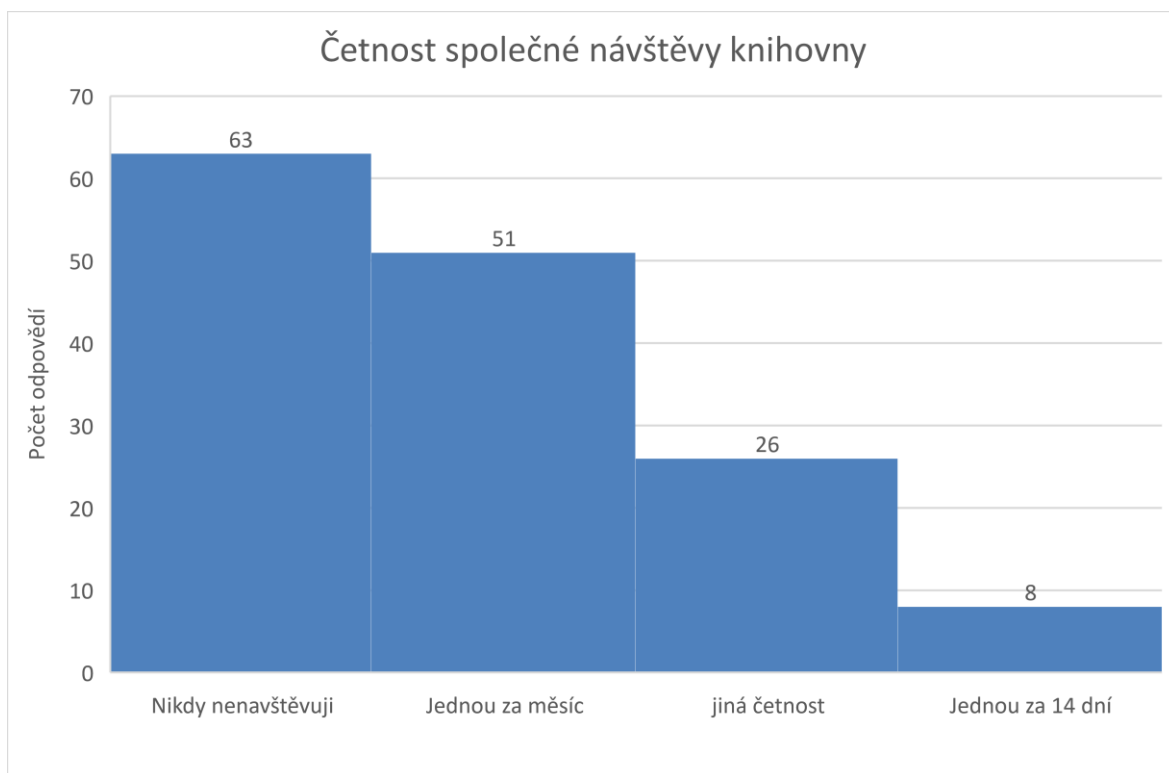

Graf č. 8: Důvody k předčítání rodičem - kumulativně

15.5 Knihovna

Jak často chodíte se svým dítětem do knihovny?

Nejvíce odpovědí na tuto otázku bylo Nikdy. Někteří rodiče ovšem uváděli, že jejich děti (10–11 let) chodí do knihovny již samy. Pokud někteří z respondentů vyznačil odpověď „jiná četnost“, uváděli frekvenci občas, nepravidelně, jednou za 2–3 měsíce, po dočtení zapůjčené knihy, ale i jednou týdně aj.

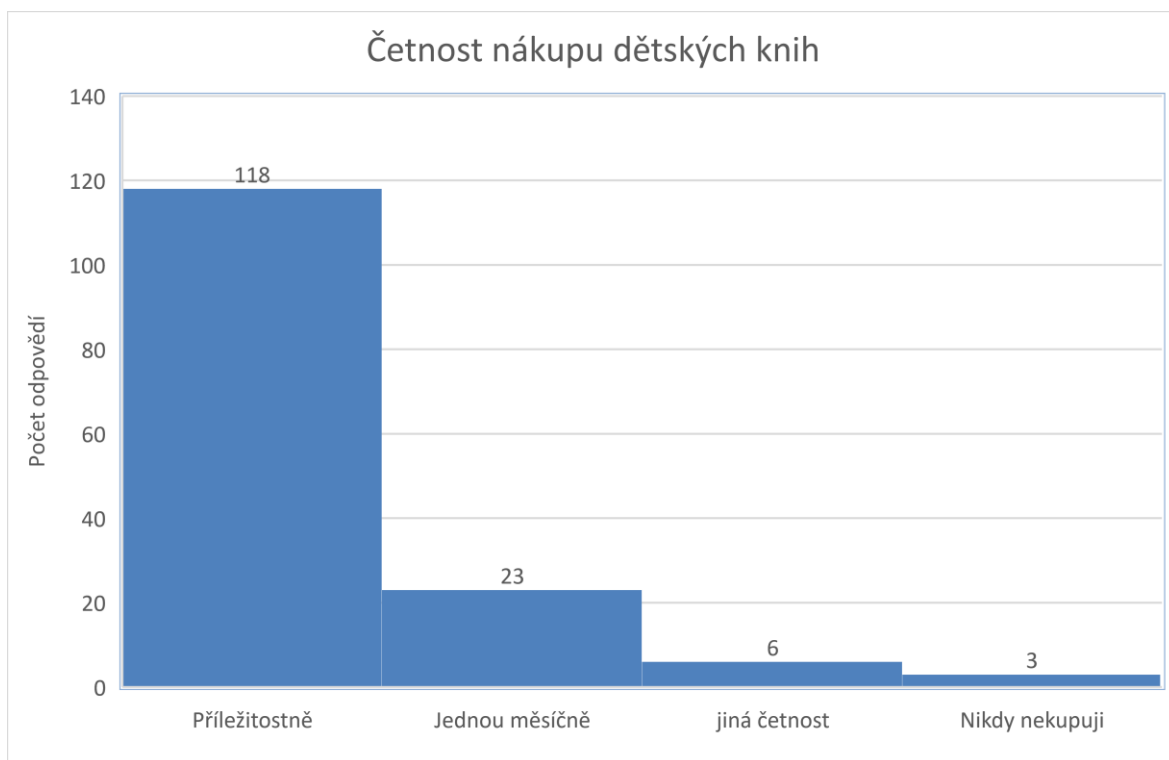

Graf č. 9: Histogram četnosti společné návštěvy knihovny

15.6 Knihkupectví

Jak často kupujete dětské knihy?

Na tuto otázku, která se týkala četnosti nakupování dětských knih, nejvíce rodičů odpovědělo „příležitostně“. Jako jiná četnost se objevily odpovědi: vždy, když vidíme zajímavou knihu, podle potřeby, vícekrát do měsíce aj.

Graf č. 10: Histogram četnosti nákupu dětských knih

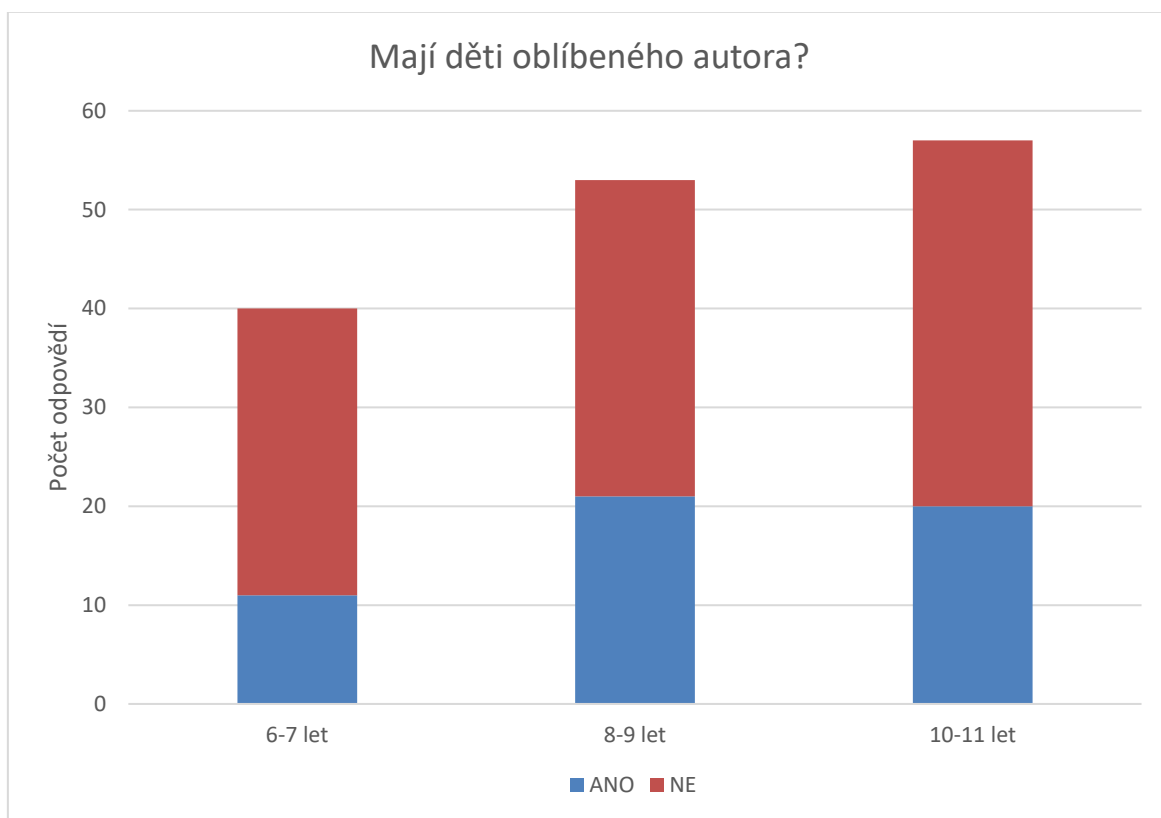
15.7 Oblíbený spisovatel

Mají Vaše děti oblíbené AUTORY? resp. Vybírají si (příp. Vybíráte jim) knížky od stejného autora?

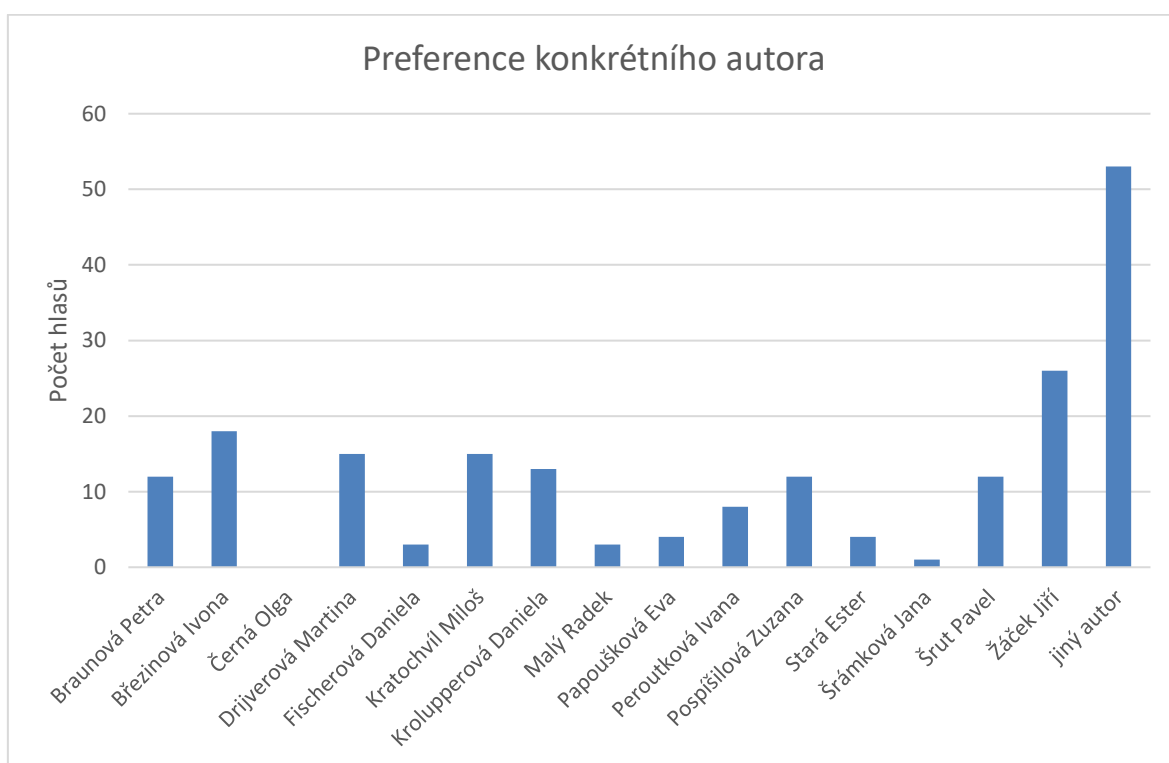
V případě, že Vaše dítě četlo (příp. mu bylo předčítáno) od jednoho autora více knih, je v tomto seznamu? Prosím vyberte.

U všech věkových kategorií se ukázalo, že děti spíše nemají oblíbeného autora (Graf č. 11). Ze seznamu autorů v dotazníku získal nicméně nejvíce hlasů Jiří Žáček (Graf č. 12). Ve velké míře rodiče uváděli i jiné oblíbené autory a nebylo jich málo. Jednalo se o autory české i zahraniční. Z českých autorů se v dotaznících objevila jména: Jaroslav Foglar, Daisy Mrázková, David Laňka, Petr Hugo Šlik, Eduard Štorch, Jiří Kahoun, Václav Čtvrtek, Eduard Petiška, Eva Horáková, Josef Kolář, K. J. Erben, Božena Němcová, Petr Stančík, Nikola Kucharská, Marie Štumpfová, Karel Čapek, Zdeněk Svěrák, Šárka Váchová, Miloslav Švandrlík, Michaela Fišarová, Martin Sodomka, Karel Kovy Kovář, František

Hrubín, Jan Lebeda, Irena Kaftanová, Jakub Vágner, Petra Soukupová aj. Na tomto výčtu je zajímavé, že rodiče dětí jmenovali ve velké míře již zavedené autory (Petiška, Čtvrtek, Erben), ale objevila se i jména současných populárních osobností jako Karel Kovy Kovář a Jakub Vágner.

Graf č. 11: Četnost oblíbenosti autora: ANO/NE v jednotlivých věkových kategoriích

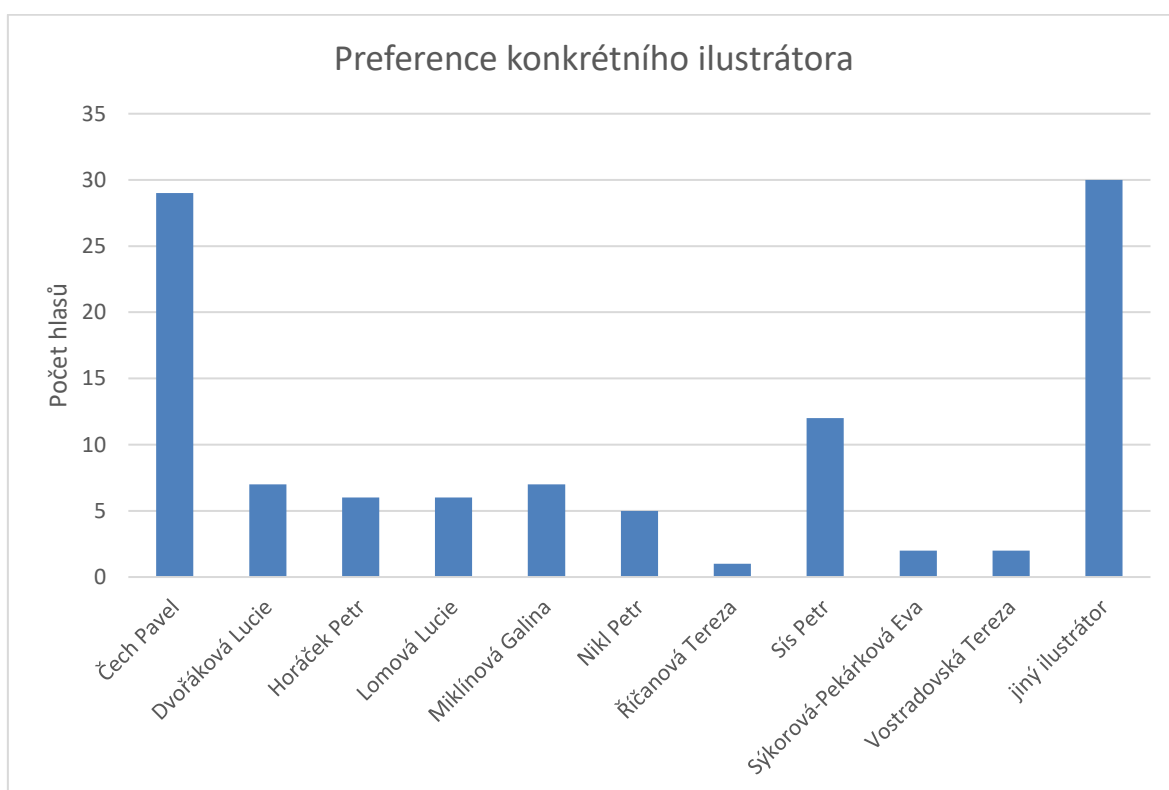

Graf č. 12: Histogram četnosti oblíbenosti konkrétního spisovatele - kumulativně

15.8 Oblíbený ilustrátor

Máte oblíbené ILUSTRÁTORŮ knih, které čtou Vaše děti, příp. které předčítáte svým dětem? V případě, že ano, vyberte prosím.

Nejvíce oblíbený ilustrátor mezi oslovenými rodiči byl jednoznačně Pavel Čech. Druhou příčku získal Petr Sís (Graf č. 13). Rodiče ovšem jmenovali i další ilustrátory, kteří nebyli v seznamu, a sice: Andrea Popprová, Josef Lada, Zdeněk Miler, Helena Zmatlíková, Jaroslav Němeček, Adolf Born, Josef Čapek, Daisy Mrázková, Miloš Nesvatba, Antonín Šplíchal, Anna Vančurová, Gabriel Filčík, Adrián Macho (SK), Zdeněk Burian, Jiří Šalamoun, Jiří Trnka, Jitka Petrová, Václav Bedřich, Aneta Žabková, Ivona Knechtlová, Vendula Hegerová, Ondřej Sekora, Zdeňka Študlarová aj. Díky této rozmanitosti jmen ilustrátorů se opět ukazuje, že oslovení rodiče vybírají svým dětem knihy svého mládí, ale i knihy od současných ilustrátorů.

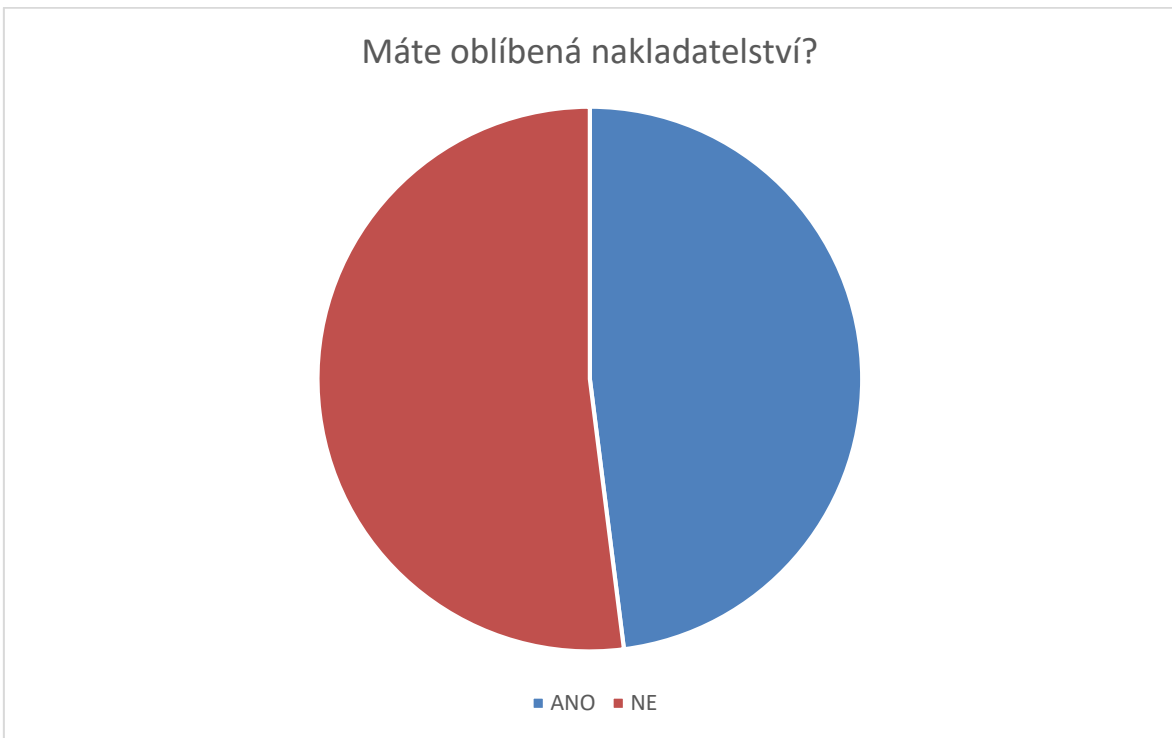
Graf č. 13: Histogram četnosti oblíbenosti ilustrátora - kumulativně

15.9 Oblíbená nakladatelství

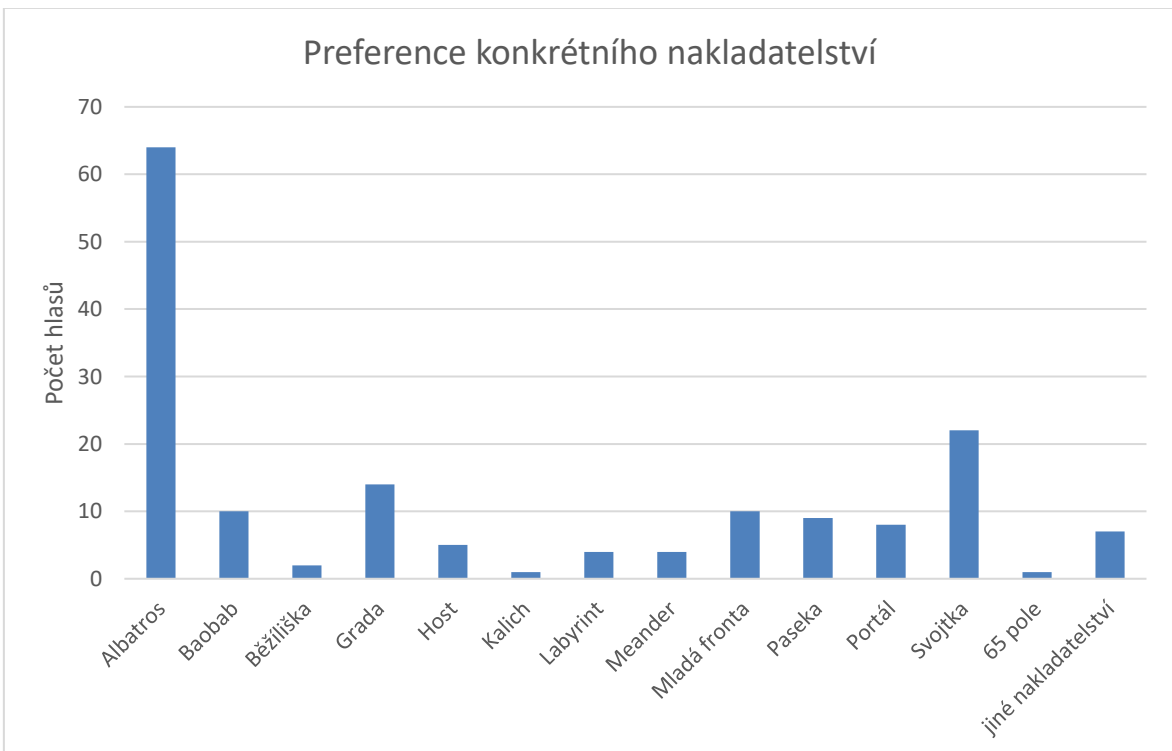
Máte oblíbená NAKLADATELSTVÍ, jejichž vydané knihy kupujete, příp. půjčujete v knihovně svým dětem?

V případě, že máte oblíbená nakladatelství, prosím vyberte.

Výsledky v tomto případě ukazují, že o něco větší část ze skupiny dotázaných rodičů nemá oblíbená nakladatelství, které vydávají knihy pro děti, a necelá polovina z rodičů naopak ano (Graf č. 14). Většina z těch, kteří odpověděli ano, označila za oblíbené nakladatelství Albatros (Graf č. 15). Jiná nakladatelství, která rodiče uváděli, byla: Argo, Bambook, Brána, Fragment, Cesty domů, Petrkov, Motto. Minimum těchto nakladatelství je oceňováno odborníky.

Graf č. 14: Četnost oblíbenosti nakladatelství: ANO/NE - kumulativně

Graf č. 15: Histogram četnosti oblíbenosti konkrétního nakladatelství - kumulativně

15.10 Projekt k podpoře čtenářství

Zúčastnili jste se někdy se svými dětmi některého z níže uvedených projektů určených k podpoře dětského čtenářství? V případě, že ano, vyberte prosím.

Zhruba třetina dotázaných rodičů odpověděla, že se v minulosti společně s dětmi zúčastnila aspoň 1 z projektů na podporu čtenářství (Graf č. 16).

Rodiče, kteří se zúčastnili se svými dětmi některého z projektů podporující dětské čtenářství, označili následující projekty jako ty, jichž se zúčastnili. Jednalo se o především o projekty Celé Česko čte dětem, Čtení pomáhá a Noc s Andersenem (Graf č. 17).

Na otázku, zda-li se zúčastnili i jiného projektu, uvedli: Tabook a Svět knihy, přičemž Tabook je knižní festival a Svět knihy veletrh – nejedná se tedy o projekty na podporu čtenářství v pravém slova smyslu.

Graf č. 16: Četnost účasti v projektu na podporu čtenářství: ANO/NE - kumulativně

Graf č. 17: Histogram četnosti účasti v konkrétních projektech na podporu čtenářství - kumulativně

15.11 Knihy doporučené rodiči

Jakou knihu pro děti byste doporučili ostatním rodičům? Jaká kniha se Vašemu dítěti v poslední době líbila?

Na tyto otázky rodiče dávali odpovědi, v nichž se objevovala jak česká, tak i zahraniční jména spisovatelů. Pro naše účely, kdy je pozornost věnována českým knihám, je níže uveden seznam knih od českých autorů. Pro zajímavost je v příloze uveden i seznam rodiči doporučených knih od zahraničních autorů. Rodiče uváděli i více titulů v jednom dotazníku, někteří zase nenapsali žádný tip na knihu. Nejčastěji se objevoval název knihy Deník malého poseroutky a Harry Potter. V obou případech se jedná o díla zahraničních autorů, přičemž

Deník malého poseroutky byl několik let hodnocen dětskými čtenáři v anketě *SUK – čteme všichni* jako jejich nejoblíbenější kniha.

Doporučené knihy pro děti mladšího věku pohledem rodičů:

1. Dobrodružství Billa Madlafouska – Laňka David
2. Dášenska – Čapek Karel
3. Rychlé šípy – Foglar Jaroslav
4. O nebi a zemi aneb Meteorologické pohádky – Ludmila Bakonyi Selingerová
5. Poddan a Čmuchal – Karlík Zdeněk
6. Kouzelná třída – Pospíšilová Zuzana
7. Kotě z Kocourkova – Václav Čtvrtek
8. Z deníku kocoura Modroočka – Kolář Josef
9. Myši patří do nebe – Iva Procházková
10. Danda má hlad – Březinová Ivona
11. Neuvěřitelné příhody žáků Kopyta a Mňouka – Švandrlík Miloslav
12. Statečný Zeb – Bešťáková Eva
13. Řvi potichu, brácho – Březinová Ivona
14. Pohádka lesa – Kožíšek Josef
15. Človíčková dobrodružství – Teisinger Pavel
16. Anička a... – Peroutková Ivana
17. Krysáci – Žáček Jiří
18. Rarášci ze mlejna – Kaftanová Irena
19. Knihožrouti – Smolíková Klára
20. Káťa a Škubánek – Lamková Hana
21. Jde sem lesem – Krolupperová Daniela
22. Zámečné keře – Krolupperová Daniela
23. Lapuťák a kapitán Adorábl – Landsman Dominik
24. Tramvaj plná strašidel – Petra Braunová
25. A – Čech Pavel
26. Tajemství jeskyně pokladů – Šlik Petr Hugo
27. Kdo zabil Snížka – Soukupová Petra

28. Dorotka na táboře – Martišková Petra
29. A-Ž půjdeš do školy – Fišarová Michaela
30. Překlep a Škraloup – Končinský Tomáš S.
31. Pohádky matky přírody - Lainesová Jaroslava
32. Veverka a myška v Praze – Marešová Jarmila
33. A mrkev ho vcucla pod zem – Stančík Petr
34. Obrázkové říkanky I. + II. – Jelínková Hana
35. Cesty dětí do staletí – Schwabiková Kateřina
36. Já, Baryk – Nepil František
37. Lichožrouti – Šrut Pavel
38. Lovci mamutů – Štorch Eduard
39. Příhody včelích medvídků – Kahoun Jiří
40. Fotbalový poklad Messi – Macho Milan
41. Slon a mravenec – Mrázková Daisy
42. Pohozené kšandy kamaráda Standy - Kýrová Dagmar
43. Průšvihy drzého záškoláka – Hruška Ladislav
44. Bob a Bobek na cestách – Šrut Pavel
45. Knížka Ferdy Mravence – Sekora Ondřej
46. Týden mezi indiány – Pospíšilová Zuzana
47. Ukradená cukřenka – Peroutková Ivana
48. Honzíkova cesta – Říha Bohumil
49. Zoo – Kamenický Jaromír
50. Skřítek Medovníček – Lebeda Jan
51. Pohádky z jasmínového keře – Kaftanová Irena
52. Hurvínek a kouzelné muzeum – Březinová Ivona
53. Polární pohádka – Krolupperová Daniela
54. Sněhová víla – Vánoční pohádka – Krolupperová Daniela
55. Rybí sliby – Krolupperová Daniela
56. Ezopovy bajky – Žáček Jiří
57. Klub divných dětí – Soukupová Petra

Tento seznam vypovídá o různém vkusu dětí, potažmo i rodičů. Opět se zde objevují jména zavedených autorů – pravděpodobně z dětství oslovených rodičů (např. Štorch, Žáček, Sekora, Říha,...) i autorů současných (např. Braunová, Čech, Krolluperová, Laňka, Landsman, Pospíšilová, Soukupová) Výjimečně se v seznamu doporučené literatury od rodičů objevují oceněné knihy – např. Kdo zabil Snížka či Řvi potichu, brácho.

Pokud tyto výsledky vztáhneme k výsledkům z ostatní části dotazníkového šetření, je patrné, že se potvrzuje, že mezi oblíbenými žánry dětí mladšího školního věku jsou příběhy se zvířecím hrdinou (Dášeňka; Z deníku kocoura Modročka; Bob a Bobek na cestách apod.), pohádkové příběhy či příběhy s dětským hrdinou (Kouzelná třída; Řvi potichu, brácho; Klub divných dětí; Cesty dětí do staletí; Sněhová víla atd.).

16 Shrnutí výsledků, limity dotazníkového šetření a diskuze výsledků

Některé výsledky dotazníkového šetření se daly předpokládat, některé jsou překvapivé. Níže je stručný souhrn zajímavých výsledků, které výzkum přinesl.

- Nejoblíbenější žánr u dětí mladšího školního věku je **pohádka**.
- S rostoucím věkem roste zájem dětí o **dobrodružnou literaturu a komiks**.
- Nejraději čtou žáci 1. stupně ZŠ o **zvířecích hrdinech**.
- U všech věkových kategorií se ukázalo, že děti spíše **nemají** oblíbeného autora.
- Převážná část rodičů nechává **výběr knihy** na svém dítěti.
- Nejdůležitější **kritéria** pro výběr knihy jsou pro rodiče: formát a zpracování, písmo, doporučení knihovnicí a doporučení pedagogem.
- S rostoucím věkem **klesá** frekvence každodenního pravidelného předčítání.
- Čtení považují rodiče za velmi **přínosné** pro jejich dítě a také ho vnímají jako chvíle, kdy spolu s dítětem můžou společně trávit čas.
- Velká část rodičů do knihovny se svými dětmi nechodí **nikdy**.
- Rodiče nakupují knihy dětem **příležitostně**.
- Polovina ze skupiny dotázaných rodičů nemá oblíbené **nakladatelství**, které vydává knihy pro děti a polovina z rodičů naopak ano.
- Zhruba třetina dotázaných rodičů odpověděla, že se v minulosti společně s dětmi zúčastnila aspoň jednoho z **projektů** na podporu čtenářství.

Některé z hypotéz byly potvrzeny, některé vyvráceny. Níže jsou komentovány.

H1: Oblíbené žánry a témata literatury se s rostoucím věkem dětí mění.

Tato hypotéza byla potvrzena. S rostoucím věkem se skutečně mění oblíbené žánry i témata.

H2: Rodiče žáků 1. stupně vybírají pro své děti knihy spíše sami.

Tato hypotéza byla překvapivě vyvrácena. Rodiče žáků 1. stupně nechávají výběr knihy v 87 % na svých dětech. Tady se nabízí otázka, jestli je vhodné, aby děti, obzvláště ty mladší, rozhodovaly o tom, jaké knihy budou číst. Dětský čtenář se bude rozhodovat zajisté podle jiných kritérií než rodič, který dokáže posoudit i jaký přínos bude přečtená kniha pro dítě mít. V tomto případě, kdy měli rodiče na otázku, jestli nechávají výběr knihy na svém dítěti, na výběr pouze 2 odpovědi (ano, či ne), se jeví zvolený způsob dotazování na tuto konkrétní

otázku jako nepřesný. Rodiče mohli vnímat tuto otázku velmi subjektivně. Je možné, že rodiče dětem nabídnou a předloží možnosti k četbě a z tohoto užšího výběru se pak dítě rozhoduje, co se mu líbí nejvíc, a přesto vybrali odpověď ANO. Někteří rodiče dopsali do dotazníku i variantu c), kde odpovídají, že někdy nechávají výběr na dítěti a někdy o knize rozhodují sami. Proto jsou výsledky této hypotézy sporné.

H3: Počet rodičů, které dětem předčítají pravidelně každý den, s rostoucím věkem dětí klesá.

Tato hypotéza byla potvrzena. Četnost pravidelného každodenního předčítání klesá s věkem. Četnost občasného předčítání má ale své maximum u dětí střední věkové kategorie. Pozitivní ale je, že existuje pouze minimum rodičů, kteří dětem nepředčítají vůbec. Nutno podotknout, že však v této oblasti může být výzkum značně zkreslený, protože řada rodičů nepřizná, že dítěti nepředčítá, byť je výzkum anonymní.

Zajímavé jsou i důvody, proč rodiče svým dětem předčítají. Některé předčítání i baví. Pozitivní zjištění je, že většina rodičů si uvědomuje, jak je předčítání pro jejich děti přínosné. Možným pozitivním efektem tohoto dotazníkového šetření je i to, že řada rodičů se zamyslí nad frekvencí svého předčítání a namotivuje je to do budoucna ke zlepšení v této oblasti.

H4: Většina rodičů žáků 1. stupně chodí se svými dětmi do knihovny.

Tato hypotéza byla sice potvrzena, ale překvapivým zjištěním bylo, že existuje velká skupina rodičů, kteří do knihovny se svými dětmi nechodí nikdy. Zde je nutné nastínit situaci v místě dotazování. Místní knihovna je velmi příjemné místo, které nabízí širokou paletu knih k zapůjčení. Je to místo, kde se konají různé kulturní akce a v němž se můžeme potkat s paní knihovnicí, která se dobře orientuje nejen v nabídce dětských knih. Někteří rodiče uváděli, že jejich dítě (starší) už chodí do knihovny samo. To by se mohlo zdát jako „polehčující“ okolnost, ale přesto tím mohou dávat svému dítěti signál, že oni nemají zájem o knihy a tento fakt k rozvoji čtenářství jejich dítěte rozhodně nepřispěje.

H5: Většina rodičů nemá oblíbená nakladatelství.

Tato hypotéza byla sice potvrzena, ale výsledek byl velice vyrovnaný. Dalo by se říci, že necelá polovina rodičů má oblíbená nakladatelství a druhá, o něco větší, nikoli.

H6: Většina rodičů se se svými dětmi neúčastní projektů podporujících čtení.

Tato hypotéza byla potvrzena, jelikož zhruba třetina dotázaných rodičů odpověděla, že se v minulosti společně s dětmi zúčastnila aspoň jeden z projektů na podporu čtenářství. Dvakrát se objevila i odpověď, že se rodiče s dětmi zúčastnili i jiného čtenářského projektu. V obou případech nebyly ovšem uvedeny projekty jako takové, nýbrž knižní festival a knižní veletrh.

Odpovědi **na otázku č. 15**, kde byli rodiče dotazováni na oblíbenou knihu jejich dítěte, byly různorodé. V otázce nebylo blíže specifikováno, že mají uvádět knihy od českých autorů, a proto byly uváděny jak české, tak i zahraniční knižní tituly. Jelikož je tato bakalářská práce zaměřena na českou literaturu, v kap. 16.11 je seznam knih od českých autorů. Pro zajímavost je v Příloze č. 2 uveden i seznam knih zahraničních autorů, které doporučují dotázaní rodiče. Kvalita některých knih z těchto seznamů může být diskutabilní, a proto přenechávám jejich hodnocení na každém z nás. Z výčtu je zřejmé, že žánrově i tematicky je nabídka velmi pestrá. Zajímavý je i poměr rodiči doporučených knih od zahraničních a českých autorů. Dotázaní rodiče uvedli **62** doporučených knih od zahraničních autorů a **57** doporučených knih od českých autorů. Z toho lze tedy usuzovat, že bilance oblíbenosti mezi českými a zahraničními autory je vyrovnaná.

Z dotazníku vyplývá, že pouze výjimečně rodiče předkládají svým dětem odborníky oceňované tituly. Jak uváděli v odpovědích, literární ocenění pro ně není důležitým kritériem pro výběr knihy. Je ale zřejmé, že mají obecně povědomí o klasické literatuře pro děti i o nově vydaných knihách. Rodiče často ve svých odpovědích uváděli, že je pro ně při výběru knihy důležité (hned po formátu, zpracování a písma) i doporučení pedagoga a knihovnice. U knihovnice se dá přehled o nových knihách předpokládat, ale učitelé by měli tuto výhodu využít a podporovat dětské čtenářství tím, že nabídnou žákům kvalitní seznam knih (včetně nově vydaných), který jistě ocení jejich rodiče.

Některé ze zkoumaných oblastí lze porovnat s výsledky výzkumů Gabala a Helšusové (Jak čtou české děti?, 2007), Trávníčka (Rodina, škola, knihovna) či kolektivu autorů Prázová, Homolová, Landová a Richter (České děti jako čtenáři, 2014, České děti a mládež jako čtenáři, 2017).

Ve výzkumu *Jak čtou české děti?* zazněla podobná otázka jako v dotazníku, který je součástí této práce, a sice : *Pomáháte dítěti s výběrem knih?* Rodiče měli na výběr mezi čtyřmi odpověďmi [1. dítě knihy nečte (11%), 2. ano, většinou vybíráme spolu (9%), 3. někdy poradím, ale více je to na dítěti (35%), 4. dítě si většinou vybírá zcela samo (45%).] Velká část dětí je tedy z hlediska výběru knihy bez podpory, rodiče jim v této oblasti nepomáhají. Podobný trend byl zaznamenán i v našem dotazníku. (Dokonce 87 % dotázaných uvedlo, že nechává výběr knihy na svém dítěti.) Autoři Gabal a Helšusová uvádějí, že tuto skutečnost je možné brát jako projev respektování volby dítěte. Výsledky jejich výzkumu ovšem signalizují, že tam, kde ke komunikaci o výběru četby dochází, častěji najdeme dětského čtenáře než ne-čtenáře.

Výzkum *České děti jako čtenáři 2017* ukázal, že téměř tři čtvrtiny mladších dětí (6–8 let) si nejraději čtou nebo nechávají číst od rodičů hlavně pohádky nebo pověsti. Následují knihy o přírodě a zvířatech. Přibližně jedna třetina z nich má nejraději komiksy. Podobný výsledek byl zaznamenán i v tomto dotazníkovém šetření. Zde také přibližně třetina dotázaných označila jako oblíbený žánr komiks. Většina rodičů dětí (ve věkových kategoriích 6-7, 8-9) označila pohádku jako nejoblíbenější žánr svých dětí.

Další oblastí výzkumu *Jak čtou české děti?* bylo téma knihy jako dárku. Výsledky ukazují, že přibližně polovina dětí dostává knihu jako dárek k Vánocům a necelá pětina jako dárek k narozeninám. Z tohoto výzkumu dále vyplývá, že děti častěji obdarované knihou, jsou častěji čtenáři. V našem dotazníku byla položena otázka: „*Jak často kupujete dětské knihy?*“, která se také týká zvyklostí rodičů dávat dětem knihu jako dárek. Zde 79 % dotázaných uvedlo, že dětem kupuje knihy pouze příležitostně (Vánoce, narozeniny,...). Pokud ale někdo z této skupiny nechodí ani do knihovny, je tato frekvence nakupování dětských knih žalostně malá.

Co se týká oblasti předčítání, tak zde můžeme výsledky tohoto dotazníku porovnat s výzkumem (Rodina, škola, knihovna) Jiřího Trávnička z roku 2019. Jeho výsledky ukazují, že téměř dvě třetiny z rodičů svým dětem nahlas četly či čtou. Více než čtvrtina četla buď velmi sporadicky, nebo vůbec ne. Pokud porovnáme tyto výsledky s výsledky našeho dotazníku, tak se od sebe velmi neliší. Většina zde dotázaných uvedla, že svým dětem čtou

buď pravidelně každý den, nebo občas. Pouze minimum dotázaných uvedlo, že dětem nečtou nikdy.

Dále je možné porovnat výsledky, které se týkají četnosti návštěvy knihovny. Ve výzkumu České děti jako čtenáři se ukazuje, že děti v letech 2013–2014 nejčastěji navštěvovali knihovnu jednou až dvakrát za měsíc. Třetina dětí do knihovny nikdy nevstoupila. Z našeho výzkumu vyplývá, že třetina dotázaných uvedla, že s dětmi navštěvuje knihovnu jedenkrát za měsíc, ale dokonce i více než třetina jich do knihovny nechodí nikdy.

17 Tipy pro rodiče, vychovatele a učitele, jak rozvíjet u dětí čtenářství

Jak tedy z pozice rodiče co nejefektivněji rozvíjet u dětí čtenářství? Předkládejme především dětem knihy, které jsou kvalitní! Při výběru kvalitní knihy nám můžou posloužit literární ceny (Zlatá stuha, Nejkrásnější česká kniha, Magnesia litera, SUK – Čteme všichni) udělované odborníky, kteří mají přehled o současné nabídce knih. Nebo využijeme doporučení knihovníků, kteří se v této oblasti dobře orientují. Obecně, navštěvujme s dětmi knihovny, aby se v nich cítily naprosto přirozeně. Děti rády navštěvují různé akce, proto se s nimi můžeme účastnit různých projektů, které podporují čtenářství (např. – Noc s Andersenem, Celé Česko čte dětem, Čtení pomáhá, Den pro dětskou knihu,...). Rodiče by měli svým dětem dávat čtenářský vzor. Udělejme si, my sami, čas na knihu a ukažme dětem, že je to příjemně strávený čas. Dodržujme s dětmi čtenářské rituály, aby se doma stalo čtení pravidelnou činností. Předčítejme a vyprávějme si s dětmi o přečteném. Zásobujme domácí knihovnu dětskými knihami od oceňovaných autorů, ilustrátorů i nakladatelství (zejména 65. pole, Baobab, Běžiliška Meander, Host, Labyrint). Kniha je také vhodný dárek pro dítě k svátku, narozeninám, Vánocům či k jiné příležitosti. Slavme s dětmi významné dny spojené s knihami – Mezinárodní den darování knih (International Book Giving Day, 14. 2.; Mezinárodní den dětské knihy (International Children's Book Day, 2.4.). Jsou to dny, kdy můžeme dětem či celé rodině věnovat knihu či někoho jiného společně s dětmi obdarovat.

Z pozice učitele či vychovatele spíše dávejme dětem doporučení kvalitních knih v závislosti na zájmech dítěte, než-li seznam povinné četby. Zařaďme do vyučovacích hodin dílny čtení. Zkusme se alespoň zamyslet, jestli by šel ve škole zřídit třeba čtenářský klub.

Zajímejme se o existenci a případnou vybavenost školní knihovny. Když budou mít děti ve škole klidné a pohodlné místo vyčleněné pro čtení, tak si spíš vezmou do ruky knihu. Společně se žáky navštěvujme veřejnou knihovnu a spolupracujme s ní. I ve škole můžeme slavit významné dny spojené s knihou. Účastněme se projektů podporujících čtenářství (např. Spisovatelé do škol).

18 Závěr

Cílem této práce bylo poskytnout ucelený přehled o současné české knižní kultuře určené dětem mladšího školního věku. Tento cíl byl naplněn pomocí dalších dílčích cílů. V teoretických kapitolách týkajících se kvalitních autorů, ilustrátorů a nakladatelství se čtenář zorientoval na současném knižním trhu. Dále byly v teoretické části popsány projekty podporující dětské čtenářství a nemalá část byla věnována charakteristice současné literatury pro děti a aktuálním trendům vývoje čtenářství u českých dětí. Praktická část zmapovala především oblíbené žánry, témata, autory a nakladatelství žáků mladšího školního věku.

Tato práce by mohla být přínosná nejen pro učitele a vychovatele na 1. stupni ZŠ, ale také pro rodiče, kteří mají děti v této věkové skupině. Teoretická část práce jim umožní lépe se orientovat v záplavě knižních titulů, které jsou dennodenně vysílány do světa, a získají povědomí o tom, jaké knihy mohou obohatit dětskou mysl. Praktická část je přínosná tím, že nastínila praktické využití těchto informací ve skutečném životě. Z výsledků dotazníkového šetření je nyní zřejmé, že každá věková kategorie dětí má své oblíbené žánry a témata. Z odpovědí rodičů můžeme usuzovat, že mají různé postoje ke čtení svých dětí, a že ne všechny děti mají stejné čtenářské zázemí ve své rodině. Někteří nechodí do knihovny. Někteří nejenže chodí, ale účastní se i různých projektů k podpoře čtenářství. Tyto všechny informace nám mohou posloužit při formování kladného postoje dětí ke čtení, a to je, jak již bylo několikrát zmíněno, v současné době nezbytný předpoklad pro rozvíjení výše zmiňované čtenářské gramotnosti, bez níž bychom se ve společnosti hůře uplatňovali. I z těchto důvodů tedy nepřestávejme děti ke čtení motivovat. V současné mediální době jsou pro ně knihy rovněž jednou z mála možností, jak rozvíjet svoji představitost, bez které by byl život chudší. Jan Werich: *„Lidé s fantazií nejsou nebezpeční. Nebezpeční jsou jenom*

ti, kterým fantazie chybí, takoví, co jdou jako kůň s klapkami na očích, kteří si neumějí představit, že může být ještě něco jiného, než oni myslí, že by mělo být.“ [81]

Tato bakalářská práce mně v mnohém rozšířila obzory. Objevila jsem různé zajímavé literární a internetové zdroje, které jsem využívala při zpracování práce, získala přehled o oceněných dětských knihách a samotných autorech a načerpala mnohá doporučení od odborníků, jak rozvíjet čtenářství u dětí. Doufám, že ti, kteří do této práce v budoucnu nahlédnou, také načerpají motivaci a inspiraci a nabídnou dětskému čtenáři hodnotnou literaturu, která bude umocňovat jeho oblibu ve čtení.

19 Použitá literatura a internetové zdroje

1. VYKOUKALOVÁ, V., WILDOVÁ, R. *Čtenářská gramotnost žáků 1. stupně a možnosti jejího rozvoje*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Karolinum, 2013. ISBN 978-80-7290-642-0
2. TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení*. 1. vyd. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3
3. PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2
4. *Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. ISBN 978-80-87000-41-0. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vystupy/gramotnosti-ve-vzdelavani-1>
5. *Národní zpráva PIRLS 2011*. [online]. Copyright © 2007 [cit. 14.02.2020]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/PIRLS2011-NZ/html5/index.html?&locale=CSY>
6. *Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání*. [online]. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/gramotnost/files/2019/10/Editorial.pdf> [cit. 14.2.2020]
7. BARÁK, V. Týden. 2019. 5. 22 s. ISSN 1210-9940
8. FASNEROVÁ, M. a kol. *Aspekty čtenářství žáků elementárního ročníku základní školy*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2017. ISBN 978-80-244-5236-4
9. ZACHOVÁ, A. *Čtenářství a čtenářská gramotnost*. 1.vyd. Vlkov: Helena Rezková, 2013 ISBN 978-80-904449-7-3
10. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ K., LANDOVÁ H., RICHTER V. *České děti jako čtenáři*. 1.vyd. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8
11. ŠLAPAL, M. *Dílna čtení v praxi. Kritické listy. Čtvrtletník pro kritické myšlení ve školách*. 2007. č. 27, s. 13–20, ISSN 1214–5823
12. *Čtenářská gramotnost ve výuce. Metodická příručka*. [online]. Praha: Národní Ústav pro vzdělávání. 2011. ISBN 978-80-87000-99-1 Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/ctenarskagramotnost_final.pdf [8. 2. 2020]
13. *Příručka pro školní knihovny jako studijní a informační centra na základních a středních školách*. [online] Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. 2008. Dostupné

- z: http://csk.npmk.cz/sites/csk.npmk.cz/files/soubory/prirucka_pro_skolni_knihovny.pdf [8. 2. 2020]
14. MOCNÁ, D., PETERKA J. a kol. Encyklopedie literárních žánrů. 1.vyd. Praha: Ladislav Horáček – Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X
 15. *Literatura pro děti a mládež* – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Literatura_pro_d%C4%9Bti_a_ml%C3%A1de%C5%B E [cit. 26. 1. 2020]
 16. URBANOVÁ, S. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí. Magnetická pole české literatury pro děti a mládež na začátku 21. století*. 1.vyd Olomučany: FINAL TISK, s.r.o. 2009. ISBN 978-80-904218-3-7
 17. ČEŇKOVÁ, J. *Česká literatura pro děti a mládež (2000-2011). K současné české knize pro děti a mládež*. 1.vyd. Praha: Ministerstvo kultury České republiky. 2012. ISBN 978-80-87546-03-1
 18. MALÝ, R., NEŠPOR, J. *Lexikon českých nakladatelství dětské knihy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4503-8.
 19. ČEŇKOVÁ, J. a kol. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury*. 1.vyd. Praha: Portál. 2006. ISBN 80-7367-095-X
 20. HOMOLOVÁ, K. *Čtenářská propedeutika*. 1.vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. 2009. ISBN 978-80-7368-657-4
 21. *Pohádka* – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Poh%C3%A1dka> [cit. 26.1.2020]
 22. ČERNOUŠEK, M. *Děti a svět pohádek: kouzlo vyprávěného slova*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1434-2.
 23. *Umělá pohádka* – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Um%C4%9B1%C3%A1_poh%C3%A1dka [cit. 26.1.2020]
 24. NAVRÁTILOVÁ, H. *Literatura pro děti (Distanční studijní podpora)* [online] 2018. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. Dostupné z: <http://fhs.utb.cz> [cit. 26. 1. 2020]
 25. *Bilderbuch – obrázková kniha nejen pro děti* | Knihovna Jiřího Mahena v Brně. [online]. Copyright © 2009 [cit. 09. 02. 2020]. Dostupné z: <https://www.kjm.cz/bilderbuch>

26. *Leporelo* – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Leporelo> [cit. 15. 2. 2020]
27. Albatrosmedia.cz - knihy, internetové knihkupectví. | Albatrosmedia.cz [online]. Copyright © Albatrosmedia.cz, Albatros Media a.s. Dostupné z: <https://www.albatrosmedia.cz/c/albatros/> [cit. 26.01.2020].
28. O Baobabu | české ilustrované knihy pro děti | Baobab Books [online]. Dostupné z: <http://www.baobab-books.net/> [cit. 26.1.2020]
29. Nakladatelství Běžiliška - o nakladatelství. [online]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/beziliska> [cit. 26.1.2020]
30. Grada – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Grada> [cit. 26. 1. 2020]
31. O nás - Nakladatelství Host. hostbrno.cz [online]. Copyright © 2018. Dostupné z: <https://www.hostbrno.cz/nakladatelstvi/o-nas/> [cit. 26.01.2020]
32. Labyrint (nakladatelství) – Wikipedie. [online]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Labyrint_\(nakladatelstv%C3%AD\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Labyrint_(nakladatelstv%C3%AD)) [cit. 26. 1. 2020]
33. O nakladatelství Meander – Nakladatelství knih pro děti - Meander [online]. Copyright © Meander, 1995 Dostupné z: <https://www.meander.cz/o-meanderu/> [cit. 26. 01. 2020].
34. O společnosti | Mladá fronta. Mladá fronta [online]. Dostupné z: <https://www.mf.cz/o-spolecnosti/> [cit. 26. 1. 2020]
35. O nakladatelství Paseka. Paseka [online] Dostupné z: <https://www.paseka.cz/nakladatelstvi/o-nas/kategorie-54/> [cit. 26. 1. 2020]
36. Z historie | Nakladatelství Portál. [online]. Copyright © 2020 PORTÁL, s.r.o.. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/nakladatelstvi/z-historie> [cit. 26. 01. 2020]
37. Nakladatelství Svojtka & Co. - Kdo jsme. [online]. Copyright © [cit. 26. 01. 2020]. Dostupné z: <https://www.svojtka.cz/a/o-nas>
38. Úvodní stránka | 65. pole. [online]. Copyright © 2013 [cit. 26. 01. 2020]. Dostupné z: <http://www.65pole.cz/>
39. Petra Braunová – Wikipedie. [online]. [cit. 26. 1. 2020] Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petra_Braunov%C3%A1

40. [Ivona Březinová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ivona-brezinova-1358](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ivona-brezinova-1358)
41. [Olga Černá životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/olga-cerna-4559](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/olga-cerna-4559)
42. [Martina Drijverová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/martina-drijverova-361](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/martina-drijverova-361)
43. [Jiří Dvořák životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 15. 02. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-dvorak-36505](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-dvorak-36505)
44. [Daniela Fischerová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-fischerova-4538](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-fischerova-4538)
45. [Miloš Kratochvíl životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/milos-kratochvil-329](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/milos-kratochvil-329)
46. [Daniela Krolupperová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-krolupperova-3259](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/daniela-krolupperova-3259)
47. [Radek Malý životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/radek-maly-1698](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/radek-maly-1698)
48. [Marka Míková životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 15. 02. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/marka-mikova-10373](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/marka-mikova-10373)
49. [Eva Papoušková životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/eva-papouskova-21227](https://www.databazeknih.cz/zivotopis/eva-papouskova-21227)

50. [Ivana Peroutková životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ivana-peroutkova-5001](#)
51. [Zuzana Pospíšilová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/zuzana-pospisilova-7844](#)
52. [Ester Stará životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ester-stara-12700](#)
53. [Jana Šrámková životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jana-sramkova-4951](#)
54. [Pavel Šrut životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/pavel-srut-3175](#)
55. [Jiří Žáček životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-zacek-8](#)
56. [TUČKOVÁ, K. *Česká literatura pro děti a mládež \(2000-2011\). K výtvarné podobě současné české knihy pro děti a mládež.* 1.vyd. Praha: Ministerstvo kultury České republiky. 2012. ISBN 978-80-87546-03-1](#)
57. [Zlatá stuha - Moře slané vody. \[online\]. Copyright © IBBY 2014 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: http://www.zlatastuha.cz/more-slane-vody](#)
58. [Dvořáková Lucie | Klub Ilustrátorů dětské knihy. \[online\]. \[cit. 26. 1. 2020\] Dostupné z: http://www.klubilustratoru.cz/cs/ilustratori/dvorakova-lucie](#)
59. [Petr Horáček životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/petr-horacek-45728](#)
60. [Lucie Lomová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/lucie-lomova-2457](#)

61. [Galina Miklínová – Životopis/ Info – FDb.cz. Filmy, seriály, herci, recenze filmů – Filmová databáze online FDb.cz \[online\]. Copyright © 2003 \[cit. 16. 2. 2020\]. Dostupné z: https://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/170107- galina - miklinova.html](#)
62. [Zlatá stuha - Divňáci z Ňjújorku. \[online\]. Copyright © IBBY 2014 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: http://www.zlatastuha.cz/divnaci-z-njujorku](#)
63. [Tereza Řičanová životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/terezaricanova-21380](#)
64. [Petr Sís životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih \[online\]. Copyright © 2008 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/petr-sis-5524](#)
65. [Zlatá stuha - Králík Fiala. \[online\]. Copyright © IBBY 2014 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: http://www.zlatastuha.cz/kralik-fiala](#)
66. [Zlatá stuha - Řez kočkou. \[online\]. Copyright © IBBY 2014 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: http://www.zlatastuha.cz/rez-kockou](#)
67. [Česká školní inspekce ČR - PISA. \[online\]. Copyright © 2019 Česká školní inspekce \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA](#)
68. [Česká školní inspekce ČR - PIRLS. \[online\]. Copyright © 2019 Česká školní inspekce \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS](#)
69. [TRÁVNÍČEK, J. *Rodina, škola, knihovna. Náš vztah ke čtení a co ho ovlivňuje*. 1.vyd. Brno: Host. 2019. ISBN 978-80-7577-994-6](#)
70. [Noc s Andersenem - O projektu. Noc s Andersenem - Vítejte \[online\]. \[cit. 26. 1. 2020\] Dostupné z: http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html](#)
71. [Aktivity kampaně | Rostemesknihou.cz. \[online\]. Copyright © 2007 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: http://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane/](#)
72. [Projekt Už jsem čtenář – Knížka pro prvňáčka 2019/2020 — SKIP. Úvod — SKIP \[online\]. Copyright © Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/projekt-uz-jsem-ctenar-knizka-pro-prvnacka/projekt-uz-jsem-ctenar-2013-knizka-pro-prvnacka-2019-2020](#)

73. [Celé Česko čte dětem. \[online\]. Copyright © \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://celeceskoctedetem.cz/](https://celeceskoctedetem.cz/)
74. [Děti, čtete? 2019 | Praha & Humpolec. \[online\]. \[cit. 26. 1. 2020\] Dostupné z: http://www.detictete.cz/](http://www.detictete.cz/)
75. [O projektu | Čtení pomáhá - charitativní projekt pro žáky základních a středních škol. \[online\]. Copyright © 2015 realizace a hosting \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.ctenipomaha.cz/cs/o-projektu](https://www.ctenipomaha.cz/cs/o-projektu)
76. [Den pro dětskou knihu – WikiKnihovna. \[online\]. \[cit. 26. 1. 2020\] Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php/Den_pro_d%C4%9Btskou_knihu](http://wiki.knihovna.cz/index.php/Den_pro_d%C4%9Btskou_knihu)
77. [Kamarádka knihovna \[online\] \[cit. 26. 1. 2020\] Dostupné z: http://www.kamaradkaknihovna.cz/](http://www.kamaradkaknihovna.cz/)
78. [Cena za literaturu pro děti a mládež „Suk – čtete všichni“ za rok 2019 na podporu čtenářské gramotnosti | NPMK. Úvod | NPMK \[online\]. Copyright © \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.npmk.cz/knihovna/sukova-knihovna/suk-cteme-vsichni](https://www.npmk.cz/knihovna/sukova-knihovna/suk-cteme-vsichni)
79. [Krajská vědecká knihovna Liberec - Děti čtou nevidomým dětem. \[online\]. Copyright © \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.kvkli.cz/deti-ctou-nevidomym-detem.html](https://www.kvkli.cz/deti-ctou-nevidomym-detem.html)
80. [O projektu - S knížkou do života. Úvod - S knížkou do života \[online\]. Dostupné z: https://www.sknizkoudozivota.cz/o-projektu-2/](https://www.sknizkoudozivota.cz/o-projektu-2/)
81. [Poprvé do školy – Poprvé do knihovny | Knihovna Jiřího Mahena v Brně. Aktuality | Knihovna Jiřího Mahena v Brně \[online\]. Copyright © 2009 \[cit. 26. 01. 2020\]. Dostupné z: https://www.kjm.cz/poprvе-do-skoly-poprvе-do-knihovny](https://www.kjm.cz/poprvе-do-skoly-poprvе-do-knihovny)
82. [Citáty o fantazii \(135 citátů\) | Citáty slavných osobností. Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů \[online\]. Dostupné z: https://citaty.net/citaty-o-fantazii/ \[22. 3. 2020\]](https://citaty.net/citaty-o-fantazii/)
83. [Čtenářské kluby. \[online\]. Dostupné z: https://new.ctenarskekluby.cz/ \[29. 3. 2020\]](https://new.ctenarskekluby.cz/)
84. [Tipy na čtení pro děti. Tipy na čtení pro děti \[online\]. Copyright © 2020 Knihovny.cz a Městská knihovna v Praze \[cit. 26. 04. 2020\]. Dostupné z: https://ctenidetem.knihovny.cz](https://ctenidetem.knihovny.cz)

20 Seznam grafů

Graf č. 1: Histogram oblíbenosti žánrů - kumulativní

Graf č. 2: Histogram oblíbenosti žánrů rozdělený podle věkových kategorií

Graf č. 3: Histogram oblíbenosti témat - kumulativní

Graf č. 4: Histogram oblíbenosti témat rozdělený podle věkových kategorií

Graf č. 5: Samostatný výběr knihy dítětem

Graf č. 6: Kritéria výběru knihy rodičem - kumulativně

Graf č. 7: Histogram četnosti předčítání rodičem rozdělený podle věkových kategorií

Graf č. 8: Důvody k předčítání rodičem - kumulativně

Graf č. 9: Histogram četnosti společné návštěvy knihovny

Graf č. 10: Histogram četnosti nákupu dětských knih

Graf č. 11: Četnost oblíbenosti autora: ANO/NE v jednotlivých věkových kategoriích

Graf č. 12: Histogram četnosti oblíbenosti konkrétního autora - kumulativně

Graf č. 13: Histogram četnosti oblíbenosti ilustrátora - kumulativně

Graf č. 14: Četnost oblíbenosti nakladatelství: ANO/NE - kumulativně

Graf č. 15: Histogram četnosti oblíbenosti konkrétního nakladatelství - kumulativně

Graf č. 16: Četnost účasti v projektu na podporu čtenářství: ANO/NE - kumulativně

Graf č. 17: Histogram četnosti účasti v konkrétních projektech na podporu čtenářství – kumulativně

21 Přílohy

21.1 Příloha č. 1: Dotazníkový formulář

Dotazník pro rodiče

- průzkum čtenářství u dětí mladšího školního věku –

Vážení rodiče,

prosím Vás o zodpovězení následujících několika otázek. Vyplnění ankety zabere cca. 3 minuty. Jedná se o zcela anonymní dotazník, jehož distribuce byla schválena ředitelem školy a údaje v něm uvedené nebudou žádným způsobem spojeny s konkrétním dítětem. Výsledky tohoto šetření budou součástí mé bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Pokud budete mít zájem o sdělení výsledků tohoto výzkumu, pište prosím na email: jana.cerna@zshradistko.cz.

Vyplněný dotazník prosím odevzdejte prostřednictvím Vašich dětí ve škole. Předem Vám děkuji za spolupráci a podporu.

Bc. Jana Černá (vychovatelka ve školní družině ZŠ Hradištko)

Věk dítěte:

Třída:

1. Jaké ŽÁNRY Vaše dítě upřednostňuje? Vyberte jednu nebo více možností.

- a) pohádky
- b) bajky, příběhy se zvířecím hrdinou
- c) poezie
- d) naučné knihy, encyklopedie
- e) biografie, deníky
- f) dobrodružné knihy
- g) fantasy
- h) sci-fi
- i) humoristická literatura
- j) dívčí romány
- k) komiks
- l) jiné.....

2. O jakých TÉMATECH Vaše dítě nejraději čte? Vyberte jednu nebo více možností.

- a) příroda
- b) zvířecí hrdinové
- c) příběhy vrstevníků
- d) technika, vynálezy

- e) pohádkové příběhy
 - f) vesmír
 - g) historie
 - h) cestování
 - i) sport
 - j) jiné.....
- 3. Necháváte výběr knihy na svém dítěti?**
- a) ano
 - b) ne
- 4. V případě, že vybíráte knihy pro své dítě Vy, jaká kritéria jsou pro Vás důležitá při výběru knihy?**
- a) jméno autora
 - b) jméno ilustrátora
 - c) název nakladatelství
 - d) formát a zpracování knihy
 - e) množství ilustrací
 - f) písmo (velikost, typ)
 - g) doporučení titulu pedagogem
 - h) doporučení titulu knihovnicí
 - i) získané literární ocenění konkrétního titulu
 - j) jiné.....
- 5. Jak často PŘEDČÍTÁTE svým dětem?**
- a) pravidelně každý den
 - b) občas
 - c) nikdy
- 6. V případě, že jste na předchozí otázku odpověděli kladně, jaký máte důvod k předčítání?**
- a) baví mě to
 - b) uvědomuji si, že je to pro moje dítě přínosné (slovní zásoba, atd.)
 - c) je to chvíle, kdy spolu můžeme trávit čas
 - d) jiný důvod:.....
- 7. Jak často chodíte se svým dítětem do knihovny?**
- a) nikdy
 - b) jednou za měsíc
 - c) jednou za 14 dní
 - d) jiné:.....
- 8. Jak často kupujete dětské knihy?**
- a) nikdy
 - b) příležitostně (Vánoce, narozeniny, atd.)
 - c) jednou za měsíc
 - d) jiné:.....
- 9. Mají Vaše děti oblíbené AUTORY? resp. Vybírají si (příp. Vybíráte jim) knížky od stejného autora?**

- a) ano
 - b) ne
- 10. V případě, že Vaše dítě četlo (příp. mu bylo předčítáno) od jednoho autora více knih, je v tomto seznamu? Prosím vyberte.**
- a) Braunová Petra
 - b) Březinová Ivona
 - c) Černá Olga
 - d) Drijverová Martina
 - e) Fischerová Daniela
 - f) Kratochvíl Miloš
 - g) Krolupperová Daniela
 - h) Malý Radek
 - i) Papoušková Eva
 - j) Peroutková Ivana
 - k) Pospíšilová Zuzana
 - l) Stará Ester
 - m) Šrámková Jana
 - n) Šrut Pavel
 - o) Žáček Jiří
 - p) jiný autor:
- 11. Máte oblíbené ILUSTRÁTORY knih, které čtou Vaše děti, příp. které předčítáte svým dětem? V případě, že ano, vyberte prosím.**
- a) Čech Pavel
 - b) Dvořáková Lucie
 - c) Horáček Petr
 - d) Lomová Lucie
 - e) Miklínová Galina
 - f) Nikl Petr
 - g) Říčanová Tereza
 - h) Sís Petr
 - i) Sýkorová-Pekárková Eva
 - j) Vostradovská Tereza
 - k) jiný ilustrátor:
- 12. Máte oblíbená NAKLADATELSTVÍ, jejichž vydané knihy kupujete, příp. půjčujete v knihovně svým dětem?**
- a) ano
 - b) ne
- 13. V případě, že máte oblíbená nakladatelství, prosím vyberte.**
- a) Albatros
 - b) Baobab
 - c) Běžiliška
 - d) Grada
 - e) Host

- f) Kalich
- g) Labyrint
- h) Meander
- i) Mladá fronta
- j) Paseka
- k) Portál
- l) Svojtka
- m) 65. pole
- n) jiné.....

14. Zúčastnili jste se někdy se svými dětmi některého z níže uvedených projektů určených k podpoře dětského čtenářství? V případě, že ano, vyberte prosím.

- a) Anketa SUK – čteme všichni
- b) Celé Česko čte dětem
- c) Čtení pomáhá
- d) Den pro dětskou knihu
- e) Děti, čtete?
- f) Děti čtou nevidomým dětem
- g) Noc s Andersenem
- h) Poprvé do školy – poprvé do knihovny
- i) Rosteme s knihou
- j) S knížkou do života (Bookstart)
- k) Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka
- l) jiný.....

15. Jakou knihu pro děti byste doporučili ostatním rodičům? Jaká kniha se Vašemu dítěti v poslední době líbila?

.....

21.2 Příloha č. 2: Seznam knih od zahraničních autorů doporučených rodiči:

1. Já srandista, Patterson James
2. Malý Mikuláš – Gosciny René
3. Klub Tygrů – Brezina Thomas
4. Deník malého poseroutky – Kinney Jeff
5. (Ne)obyčejný kluk – Palacio Raquel J.
6. Kvak a Žbluňk jsou kamarádi – Lobel Arnold
7. Prasátko na útěku – Lobel Arnold
8. Našlo se zvířátko – Mongredien Sue
9. Lili módní návrhářka – moje školní trable – Ubac Claire
10. Vesmírný kapitán: Na opačný konec galaxie – Thomson Jamie
11. Dědictví rodu Trnhoffů – Jones Gareth P.
12. Koralína a svět za tajnými dveřmi – Gaiman Neil
13. Povídky Podivných - Riggs Ransom
14. Robinson Crusoe – Defoe Daniel
15. Fredy, Největší strašpytel zachraňuje dinosaury – Pritchettová Georgia
16. Čuníkův supertajný deník – Stamp Emer
17. Harry Potter a Kámen mudrců – Rowlingová J. K.
18. Dívka z inkoustu a hvězd – Hargrave Kiran Millwood
19. Dědečkův velký útek - Walliams David
20. Strážkyně krystalů – Black Jess
21. Malý princ – Exupéry Antoine de Saint
22. Minecraft: První kniha příběhů – Graleyová Sarah

23. Spongebob – Hillenburg Stephen McDannell
24. Nekonečný příběh – Ende Michael
25. Hobit – Tolkien J.R.R.
26. Písečný vlk – Lind Asa
27. Deník malého Minecraft'áka – Kid Cube
28. Tobiáš Lollness – Fombelle Timothée
29. Anna ze zeleného domu – Montgomery Lucy Maud
30. Kočičí válečníci – Hunterová Erin
31. Heidi děvčátko z hor – Spirytová Johana
32. Drobeček – Jomard Nathalie
33. Dračí rytíři – Castle J.R.
34. Babička drsňačka – Walliams David
35. Pan smrad'och – Walliams David
36. Majda Čmucharlová - vlasový poprask – Pankhurstová Kate
37. Garfield a školní duch - Jim Davis
38. Slyšíš, jak mluví stromy? – Wohlleben Peter
39. Buddhovy pohádky na dobrou noc – Dharmachari Nagaraja
40. Kouzelný fotbalový míč – Toreck Anton
41. Kronika rodu Spiderwicků – DiTerlizzi Tony
42. Ségry – Telgemeier Raina
43. Simpsonovi – komiksové šílenství – Groening Matt
44. Malý miliardář – Walliams David
45. Hilda a Pidilidi – Pearson Luke
46. Kniha džunglí – Kipling Rudyard

47. série Doktor Proktor – Nesbo Jo
48. Jak vycvičit draka – Cowellová Cressida
49. Mluvící balík – Durrell Gerald
50. Příběhy králíčka Petra – Potter Beatrix
51. Pipidlouhá punčocha – Lindgrenová Astrid
52. Děti z Bullerbynu – Lindgrenová Astrid
53. Ronja - dcera loupežníka – Lindgrenová Astrid
54. Diablo - můj vysněný kůň – Adam Gabi
55. Hrdina Hurikán – Shotzová Jennifer Li
56. Lotta z rošťácké uličky – Lindgrenová Astrid
57. Píseň zvěrokvarka – Fforde Jasper
58. Kdo by nechtěl doma koně – Schroederová Patricia
59. Letopisy Narnie - Lev, čarodějnice a skříň – Lewis C. S.
60. Malér jménem Bella – Standish Ali
61. Zákon smečky – Erin Huténová
62. Paní Láryfáry – MacDonaldová Betty